

Rasprava o Nacrtu statuta REKOM maj 2010 – januar 2011.

DEO I – ZNAČENJE POJMOVA U OVOM STATUTU

Značenje pojmljiva u ovom Statutu

Stavovi učesnika/ca:

(...) meni se u prvom redu ne sviđa što se to zove statut zato jer kad govorimo o statutima, znači statut donosi neko tijelo koje se već oformilo, kojim regulira svoj rad. Ja mislim da to mora biti pogotovo zato jer se radi o više država ugovornica koje sklapaju jedan dokument koji onda u formi međunarodnog ugovora koji ide u ratifikaciju, nacionalne parlamente i prema svim ustavima zemalja taj ugovor postaje zakon, odnosno međunarodni ugovor koji je nadnacionalni zakonima. Ja mislim da se to ne smije zvati statutom (...) Dakle, ono što bih ja predložio je da u tom osnovnom dokumentu, kojeg ne znam kako da nazovem, bude mandat komisije i da bude područje djelovanja, djelokrug, i nadležnost komisije i ostali neki segmenti. Ono što mislim da u svakom slučaju ne smije biti u tom osnovnom tekstu, jer taj tekst prije svega treba biti pravno relevantan, a s druge strane mora biti razumljiv, dakle on mora biti razumljiv žrtvama prije svega i široj javnosti koja nije pravnički obrazovana, ali mora biti pravno relevantan. U tom slučaju on postaje zakon, zakon te države, mora se izdvojiti iz tog osobnog dokumenta, ovi tehnički detalji koji se tiču izbora, načina izbora prije svega izbornoga panela. (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Definicija

1. Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na prostoru nekadašnje SFRJ je međunarodna organizacija osnovana ovim pravnim aktom.
2. Skraćeni naziv je REKOM.

Stavovi učesnika/ca:

(...) postoji terminološka razlika, pojmovna razlika između teritorija i prostora. [’na prostoru’ mijenjati u ’na teritoriju’]. (Ljiljana Canjuga, Udruga dragovoljaca i veterana Domovinskog rata (UDVDR PGZ), Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

[Komisiju] osnivaju države nastale raspadom bivše Socijalističke Federativne Socijalističke Republike Jugoslavije'. Mislim da bi trebalo ovo preformulisati s obzirom na situaciju između Srbije i Kosova jer ako ostale države sa teritorije bivše Jugoslavije prihvate da Kosovo potpiše, Srbija neće, neće ni Bosna, automatski smo pali na prvom ispitu. (Zaim Elezi, Savjet bošnjačkih nevladinih organizacija, Peć/Pejë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Hoću reći da bi u cijeloj ovoj zamisli osnovno polazište bilo priprema i zaključenje jednog međunarodnog multilateralnog sporazuma između relevantnih država, kojima bi se ustanovila ova komisija, ovo tijelo – REKOM. Bez takvog jednog međunarodnog ugovora, po mom dubokom uvjerenju, nema govora da će se postići brzo i učinkovito rješenja. Ako bi se takav međunarodni dogovor postigao uz asistenciju i međunarodne zajednice, zašto da skrivam i takvu jednu svoju ideju, takav jedan sporazum bi značio osnovicu od koje se može dalje početi. Nakon što bude ratifikovan takav jedan sporazum, države potpisnice bi svojim zakonodavstvom trebale urediti implementaciju tog sporazuma, a tek onda na red bi došlo i uređivanje statutom svih onih pitanja koja su, naglašavam, vrlo kvalitetno, koncizno i precizno navedena u ponuđenom nacrtu statuta koji smo imali priliku da pročitamo (...) Zato ovo trebamo shvatiti samo kao polazne osnove za taj budući statut. Međutim, meni kao pravniku ipak pomalo smeta što ujedno ne govorimo i o polaznim osnovama za taj međudržavni sporazum. Stoga mislim da bi u budućim konsultacijama trebalo koristiti termin 'polazne osnove' jer 'nacrt' doista podrazumijeva konkretnu tehničku pripremu pravnog akta. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Mislim da ovdje prvo moramo poći od činjenice da ovom statutu prethodi ratifikovani međunarodni sporazum o osnivanju REKOM-a, a onda se tim dokumentom utvrđuje da država članice, usvajajući taj dokument, usvajaju i statut jer dobar dio predstavljenog sadržaja statuta morao je po prirodi stvari u procesnom dijelu, kako bi mogao proizvesti pravno dejstvo, stajati u dokumentu koji se ovdje definira kao 'ugovor', iako to nije ugovor, nego međunarodni sporazum na osnovu koga se osniva REKOM. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ako odlučimo da će statut isključivo usvajati komisija, onda će pitanja suradnje država, potvrde nadležnog državnog tijela i sl. biti potpuno nepotrebne jer automatski prelaze u budući međudržavni sporazum, a mi ćemo se zaista moći posvetiti onim pitanjima koja se tiču samo rada komisije. Ako će neka odredba biti u sporazumu, nema potrebe ponavljati je u statutu. U pitanju načina rada, izbora i sl., statut će se pozvati na odredbe sporazuma i kraj. Ako će međudržavni sporazum određivati način izbora i zahtijevati potvrdu državnog organa, kako se onda mi možemo time baviti? Smatram kako nema smisla da to ide u sadržaj ili uz sadržaj međudržavnog sporazuma. Sami ćemo sebi napraviti problem, a ova sjajna ideja na kraju će doživjeti kolaps u nacionalnim parlamentima. (Munib Halilović, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

U pravnom smislu ne postoji nijedna prepreka da statut ne bude deo, tj. jednak međudržavnom sporazumu. Taj međudržavni sporazum mogao bi imati dva članka: prvi članak koji upućuje na drugi i drugi koji je sadržaj statuta. (Ivan Jovanović, pravni savetnik

misije OEBS u Srbiji, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Postoje mnogi drugi modaliteti koji bi svima u regionu bili prihvatljivi. Naprimer, u svim zemljama o kojima govorimo važi ili je ratifikovana Okvirna konvencija za zaštitu manjina. Moguće je napraviti nekakav dokument u okviru Saveta Evrope, Ujedinjenih nacija itd., pa da onda svi pristupaju. (Goran Miletić, pravni savjetnik za ljudska prava, Civil Rights Defenders, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) daje se definicija REKOM-a koja mora biti integralni, osnovni i primarni dio međudržavnog sporazuma koji će države ratifikovati u trenutku prihvatanja osnivanja komisije. Statutom se ne osniva komisija, niti se statutom definiše šta je komisija. Znači, (...) definicije može ostati, ali mora slijediti metodologiju. Tek onda idu ovi tehnički elementi: znak, logo. To treba urediti statutom. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) moglo bi se izbjegći oni prigovori da međudržavni sporazum tome treba prethoditi da se možda samo stavi ova rečenica 'Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na prostorima...koju osnivaju države nastale raspadom bivše Jugoslavije', da se stave 'koju će osnovati u budućnosti na osnovu ovog međunarodnog sporazuma'. (Zoran Pusić, Građanski odbor za ljudska prava, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) REKOM može da prikuplja relevantne informacije, na temelju tih informacija da sastavlja izvještaj, prosljediti ga pravosudnim tijelima i na taj način s njima surađivati. Međutim, u članu (...) stoji: 'Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica', iako činjenice može utvrditi samo sud u pravosnažnoj presudi. (Goran Rodić, advokat, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) neće se pominje u tekstu nacrta 'područje', negde se koristi 'teritorija', negde 'prostor'. Znači treba napraviti jedinstven termin i onda član po član i uskladiti to. (Vasil Sinishtaj, odbornik, Gradska opština Tuzi, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

(...) treba da se navedu države i da se koristi službeni naziv naziv 'Republika Kosovo', a ne 'Kosovo'. (Visar Demiri, Udruženje bivših političkih zatvorenika, kancelarija u Vitini/Viti, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

REKOM je pomoćno, podržavajuće tijelo za pravosudni sistem, za potrebe kvalitetnog donošenja odluka. To mora da bude u članu 1. (Salih Rasovac, Corridor, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Koji će biti jezici ugovora? Da li svi ti koje smo spomenuli [zvanični jezici strana ugovornica]? Ako da, onda imamo problem, jer ponekad smisao pojedinih stvari nije baš isti

u svim tim jezicima. Ja bih u tom svojstvu predložio engleski kao neutralan, da imamo dodatni. (Milan Brglez, profesor, Fakultet za društvene nauke, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Ovdje se kaže vrlo precizno da je REKOM 'međunarodna organizacija osnovana ovim pravnim aktom.' Imajući u vidu postojeće standarde međunarodnog prava o osnivanju međunarodnih organizacija, onda nije statut akt kojim se može osnovati jedna ovakva međunarodna organizacija (...) mislim da tu formulaciju treba ostaviti za međudržavni ugovor koji bi bio pravni akt kojim se osniva REKOM. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) originalni tekst treba da bude na engleskom jeziku kao što je u mnogim medjunarodnim ugovorima. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Pitanje je da li medjunarodna organizacija može da se osnuje ovakvim pravnim aktom? Drugo, ako se već osnovala, ko podržava ovaj pravni akt, imajući u vidu da se radi o više država? Znači, da bi ovo trebalo, ako ništa drugo, da prodje, po mom mišljenju, ratifikaciju u nacionalnim parlamentima. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) može se ustanoviti međunarodna organizacija statutom, kao napr. recimo Povelja Ujedinjenih Nacija ili Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda. (doc. dr Milan Brglez, Fakultet za društvene nauke, Univerzitet u Ljubljani, Slovenija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) 'na području nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, (SFRJ),' da se zameni sa (...) 'država ugovornica.' (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja se slažem sa predlogom, koliko sam razumeo da je došao od učesnika konsultacija iz Hrvatske da se reč 'područje' zameni sa rečju 'teritorija.' Teritorija je uobičajena međunarodnim ugovorima. Područje se koristi kada se označava deo teritorije neke države. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Oznake

Komisija odlučuje o svom vizuelnom identitetu koji uključuje znak, logo, i pečat.

Stavovi učesnika/ca:

Mislim da je u prvom dijelu jako važno naglasiti naziv i sjedište, da to bude u ovim uvodnim odredbama uz znak i logo. Pečat se nigdje ne spominje, a podrazumijeva se da Regionalna komisija mora imati pečat. (Vesna Simović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne

konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Sedište i Izvršni sekretarijat

- 1. Sedište Komisije je u Sarajevu.**
- 2. Podršku u radu članovima i članicama Komisije obezbeđuje Izvršni sekretarijat, u sedištu Komisije.**

Stavovi učesnika/ca:

Prvo, sjedište REKOM-a je u Sarajevu. Super. Pozdravljam. (Tin Gazivoda, Centar za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ozbiljnost prijedloga traži od nas i odgovornost da imamo najstabilniju situaciju tamo gdje ćemo predložiti da bude sjedište. Mi imamo najnestabilniju situaciju u Bosni i Hercegovini momentalno. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Mislim da je pravedno da je sedište na Kosovu, jer je Kosovo doživelo neopisivo nasilje u nekoliko poslednjih decenija, a možda i vekova. (Bali Dervishi, Udruženje bivših političkih zatvorenika, predsednik kancelarije u Vučitrnu/Vushtri, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

Period delovanja

- 1. Period delovanja Komisije je tri godine.**
- 2. Period delovanja Komisije ne obuhvata period priprema koji počinje od konstitutivne sednice i traje najduže šest meseci.**
- 3. Komisija može produžiti period delovanja za najviše šest meseci.**

Stavovi učesnika/ca:

Sami mandat REKOM-a mora biti duži od dvije godine sa eventualnom, možda, promjenom definicije uloge nakon dvije godine, ali mora biti duži od dvije godine. Mora REKOM biti taj koji će kasnije pratiti implementaciju svega. (Jelena Miljanić, Kancelarija mladih Ministarstva sporta, kulture i medija Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa mladima i organizacijama mladih o Nacrtu statuta REKOM, Podgorica, Crna Gora, 29. maj 2010.)

Ono što ja mislim da je to kratak period za prikupljanje svih činjenica o počinjenim ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava. Mislim da je taj mandat od dvije godine prekratak da bi se prikupile sve činjenice. (Mevludin Lapić, Udruženje porodica zarobljenih i nestalih lica opštine Zvornik, Zvornik, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

Možda je onda bolje ako se procijeni na temelju nekakvih komparativnih iskustava da je potrebno dvije i pol godine, jednostavno to unijeti, pripremni period od šest mjeseci i mandat koji traje dvije i pol ili tri godine. Zašto se ograničavati previše u tom smislu? Može trajat do tri godine. (Tin Gazivoda, Centar za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ja mislim da je mandat prekratak. Tu se radi o dvije godine plus šestomjesečno razdoblje. (...) definitivno treba zadržat ovaj stavak treći, samo ga, ne znam, da l' je dobro da ga REKOM sam može samo produljiti ili netko drugi. (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) moj je prijedlog da se što je moguće više produži, dakle ukupno moguće djelovanje komisije, a ne da se ograničava na dvije godine ili dvije i pol godine, što može kasnije postati veliki problem. (Slaven Rašković, Documenta, Zagreb, Hrvatska,Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Pa ja bih možda predložila da osnivači REKOM-a mogu produžit mandat REKOM-a za najviše šest mjeseci. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Naime, ovaj dio obuhvaća razdoblje, može se tumačiti da je unutar tog razdoblja zapravo uključeno razdoblje priprema. Pa bih ja predložila da se umjesto 'obuhvaća' stavi izraz 'započinje'. Znači, onda se zaključuje da to mandat počinje teći nakon što su završene šestomjesečne pripreme, a ne da su te šestomjesečne pripreme unutar mandata. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ja sam samo htio predložit onda paralelno još rješenje, to je da ipak ostaje da REKOM sam odlučuje o produžetku svog mandata, a ne osnivači. (Mario Mažić, Inicijativa za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska,1.lipanj 2010.)

Mi smo isto za to da bude malo duži mandat, da bude barem tri godine, koje bi drugih šest mjeseci, tih dodatnih bilo za izvještavanje. (Katarina Kruhonja, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) mislim da je period od dvije godine kratak, da bi ga trebalo produžiti zato što vlasti koje su ovdje kod nas trenutno, makar izabrali najbolje u BiH na novim izborima, nisu naklonjene ni žrtvama ni ovom procesu, tako da će trebati oni da budu dio ovoga, da budu 'partneri' REKOM-u. Imamo žrtve koje su još uvijek podijeljene, bez obzira što se kroz REKOM ujedinjujemo, što imamo jasne ciljeve, još uvijek postoji podjela među žrtvama, i, treći arument – zato što mi imamo neprofesionalnu administraciju. Vidjela sam da će komisija trebati različite dokumente koji su u posjedu i državnih vlasti i administracije, dok se dobije ovdje jedna dokument trebaće nam puno više vremena. (Borka Rudić,

Udruženje/Udruga *BH Novinari*, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Što se tiče perioda djelovanja i mandata, to mora biti definisano međudržavnim sporazumom i neosporno utvrđeno. To nije stvar statuta. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu Statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ovo je ozbiljan posao, mislim da ga ne treba ograničiti. Može za početak, ali ništa se neće završiti za dve godine. (Mioljub Vitorović, tužilac, Tužilaštvo Republike Srbije, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu Statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Stavio bih četiri ili pet godina s mogućnošću dvogodišnjeg produžetka. Ovo je regionalna komisija, obuhvaća više država i mora biti mnogo veći vremenski period. (Goran Milić, pravni savjetnik za ljudska prava, Civil Rights Defenders, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) predviđen je mandat od dve godine sa čime se ja apsolutno slažem i smatram da ne treba da se stavi pet godina ili neki drugi rok iz jednog prostog razloga, zato što je dve godine dovoljno da se pojave makar neki preliminarni rezultati, a da u postupku daljeg preispitivanja rada REKOM-a se taj rok produžava. (Toma Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) mislim da je dve godine suviše kratak period uopšte da se izvrše saslušanja svedoka ili ljudi koji bi davali iskaze pred komisijom o svim ovim delima ako se ima u vidu da će se iskazi davati u vezi sa oružanim sukobima i ovakvim delima od Slovenije pa sve do Makedonije. Tako da mandat REKOM-a mora da bude minimum tri godine ako ne i više. (Ivan Jovanović, pravni savetnik misije OEBS u Srbiji, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Bojam da ni tri godine neće biti dovoljno. Znači tu bi trebalo bit elastičan, možda dati tri godine sa mogućnošću produženja. (Dušanka Džakula – Tušup, Pokret za promjene, Herceg Novi, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Skupština Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010.)

Bojam se da ćemo nailaziti na opstrukciju i dalje i da je mandat od dve godine kratak. Treba ga produžiti jer mi smo svedoci i nakon 11 godina od potpisivanja rezolucije 1244 i da je i dalje hiljade nepoznatih sudbina na prostoru bivše Jugoslavije. (Olgica Božanić, Sekretar Udruženja porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

Znači taj materijal za koji mi smatramo da ćemo raditi treba puno vremena i zato je moj predlog da bude pet plus jedan godina za trajanje mandata REKOM-a. (Đorđe Popović, Udruženje izbeglica iz Daruvara i član Koalicije izbeglica iz Hrvastke, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Mislim da je četiri godine nešto što je minimalno za takav posao, kažem, s obzirom na završni izvještaj. (Dragana Jeckov, Zajedničko vijeće općina, Vukovar, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Vukovar, Hrvatska, 14. srpanj 2010.)

Mislim da bi trebalo u (...) da se kaže: 'produžiti onoliko vremena koliko joj treba da završi posao, a najduže godinu dan', jer ipak šest mjeseci je malo. Ili razmisliti da bude duži interval vremenski mandat, a onda ostane šest mjeseci koliko je rečeno u prijedlogu. (Vasil Sinishtaj, odbornik, Gradska opština Tuzi, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

Malo me buni mandat komisije, dvije godine samo. Mislim da je ovo nemoguće riješiti u dvije godine. Ja sam mislio da će to bit trajno i da će to biti mandat članstva. Siguran sam da se u dvije godine ne može riješiti ovaj problem. (Dušan Cvjetković, Srpski demokratski forum, Knin, Hrvatska, Lokalne konzultacije s civilnim društvom o Nacrtu statuta REKOM, Knin, Hrvatska, 2. rujan 2010.)

Što se tiče trajanja komisije, meni isto zvuči dvije godine premalo, ali ja sam za jedan takav kratak rok, maksimalno tri godine. (Boris Milošević, Srpsko narodno vijeće, Zagreb, Hrvatska, Lokalne konzultacije s civilnim društvom o Nacrtu statuta REKOM, Knin, Hrvatska, 2. rujan 2010.)

(...) mislim da se neće mnogo postići za tri godine. (Zijad Nuhanović, Udruženje za održivi povratak Podrinja i Zvornika, Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

Zastupanje i predstavljanje

- 1. Komisiju zastupa i predstavlja predsedavajući/a Komisije.**
- 2. Komisija može odlučiti da je predstavlja drugi član ili članica.**

Stavovi učesnika/ca:

(...) kaže se da REKOM zastupa ili predstavlja predsjednik ili predsjednica REKOM-a. Mislim da ovaj statut mora urediti i proceduru razrješenja predsjedavajuće osobe ako ona ne bude ispunjavala navedene ciljeve. (Sabit Maliqi, tužilac, Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan, Kosovo, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) moramo utvrditi uslove pod kojima komisiju može predstavljati neko drugi osim predsjednika komisije. (Amir Kulaglić, Član Koordinacijskog vijeća Koalicije za REKOM, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Upotreba jezika

- 1. U radu Komisije u ravnopravnoj upotrebi su albanski, bosanski, crnogorski, hrvatski, makedonski, slovenački i srpski jezik, te cirilično i latinično pismo.**

- 2. Upotrebu jezika i pisma Komisija detaljnije reguliše poslovnikom, uz poštovanje načela efikasnosti i ekonomičnosti.**
- 3. U komunikaciji sa Komisijom svako ima pravo da koristi svoj jezik i pismo.**
- 4. Na javnim slušanjima, učesnici govore na svom jeziku.**
- 5. U kancelarijama u stranama ugovornicama, u pogledu jezika primenjuju se propisi države u kojoj se nalazi kancelarija.**

Stavovi učesnika/ca:

(...) da službeni jezici REKOM-a budu svi službeni jezici država potpisnica i tako dalje. I izvještaji se moraju prevest na sve jezike. REKOM, će vjerovatno razgovarat sa nekim međunarodnim promatračima koji su, ne znam iz Švedske, Švicarske, bog zna od kud, Nizozemske, i mislim da treba stavit odredbu da REKOM može radit na svim jezicima ovog svijeta koji su relevantni, dakle koji sugovornici REKOM-a govore. (Mario Mažić, Inicijativa za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Kad kažemo službeni jezik, možemo imati problem (...) Vi uzmite baranjske Srbe, oni neki oko Dubuševice govore ekavicom, neki govore ijkavicom. Čovjeku je lakše onu najtežu muku izbacit na jeziku koji je njemu razumljiv. (Veselinka Kastratović, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Statut koji je na više jezika, treba praktikovati da se interpretira na jednom osnovnom jeziku, treba utvrditi proceduru u slučaju dvostrukе interpretacije. (Ylber Topalli, bivši politički zatvorenik, Uroševac/Ferizaj, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

Principi delovanja Komisije

Članovi/članice i osoblje Komisije dužni su rukovoditi se u svome radu sledećim vrednostima i principima:

- (a) poštovanje ljudskog dostojanstva;**
- (b) nezavisnost i nepristranost;**
- (c) posvećenost istini;**
- (d) jednakost i poštovanje ljudskih prava i sloboda;**
- (e) odgovornost, pristupačnost i otvorenost;**
- (f) brižljivo istraživanje činjenica i pravičnost procedure;**
- (g) integritet, odlučnost i pridržavanje najviših standarda profesionalne etike;**
- (h) posebna zaštita žrtava seksualnog zlostavljanja i osoba koje su bile maloletne u razdoblju koje obuhvata mandat Komisije;**

(i) zaštita poverljivosti.

Stavovi učesnika/ca:

(...) [tačka (h)] za mene ovo nije princip, za mene ovo može da bude cilj, može da bude zadatak komisije. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

DEO III - OBAVEZA SARADNJE SA KOMISIJOM

Obaveza saradnje strana ugovornica sa Komisijom

1. Strane ugovornice obavezne su da sarađuju sa Komisijom i omoguće joj delotvorno izvršavanje zadataka u skladu sa Statutom.
2. Na zahtev Komisije, nadležni organi vlasti u strani ugovornici blagovremeno obezbeđuju pristup podacima i dokumentima, uključujući mogućnost uzimanja izjava od predstavnika državnih institucija i sprovodenje terenskog istraživanja, osim ako bi time bili prekršeni propisi strane ugovornice o tajnosti podataka.
3. Podaci ili dokumenti koji ukazuju na izvršenje ratnog zločina, odnosno drugog teškog kršenja ljudskih prava, i/ili na moguće učinioce, kao i dokumenti izrađeni sa ciljem prikrivanja učinjenog zločina, odnosno kršenja ljudskih prava, ne smatraju se tajnom.
4. U slučaju da država smatra da bi otkrivanje određenog podatka ili dokumenta koji je zatražila Komisija bilo protivno propisima o tajnosti podataka, preduzeće se sve razumne mere u cilju prevazilaženja sporne situacije zajedničkim angažovanjem Komisije i države. Ove mere podrazumevaju, ali se ne ograničavaju na:
 - (a) izjašnjenje Komisije o relevantnosti podatka ili dokumenta koji se traži;
(b) dogovor o uslovima otkrivanja podatka, uključujući, između ostalog, delimično otkrivanje sadržaja dokumenta, ograničavanje objavljivanja podatka i primene drugih mera zaštite poverljivosti podataka.

Stavovi učesnika/ca:

Znači, ako je to nama polazište, onda mi na temelju svjedočanstva žrtve možemo zatražiti da nam se, kad nam se poklapaju informacije, dâ na uvid, potvrdi informacija ili ne, i evidentira da nam se to nije dalo. I meni se čini da će i to biti činjenica sama po sebi. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ne može se statutom koji usvaja sam REKOM regulirati obveze država i tvrditi kako su državni organi obvezni sarađivati s vama. To nitko neće prihvati. To nije pitanje volje; takav odnos nije pravno-tehnički moguć. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ja se pitam da li ti državni organi će zaista sarađivat sa REKOM-om? Što njih obavezuje u ovom trenutku, je li to regulisano sa državama članicama bivše Jugoslavije? I da li REKOM u svakom trenutku može da traži od njih određene podatke, koji su potrebni da bi se obezbijedili dokazi da oni koji su počinioći ratnog zločina odgovaraju za to? (Dragan Ivanović, opština Podgorica, Crna Gora, Konsultacije sa lokalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM,, Podgorica, Crna Gora, 14. septembar 2010)

Ne možemo mi statutom utvrđivati obaveze država da sarađuju (...) statut se bavi radom komisije, a ne može on utvrđivati obaveze država, znači to pitanje treba da bude predmet sporazuma međudržavnog. (Vesna Simović, Udruženje pravnika, Crna Gora, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) mislim da je vrlo loše kad bi ostala alternativa B [Odredba prethodne verzije Nacrta statuta. - 'Nadležni organi vlasti u državi ugovornici će na zahtev Komisije blagovremeno obezbediti pristup podacima, uključujući mogućnost uzimanja izjava i sprovođenje terenskog istraživanja: ALT. A: u skladu sa zakonskim odredbama te države; ALT. B: osim ako bi time bili prekršeni zakonski propisi države ugovornice o tajnosti podataka ili ako bi bilo ugroženo sprovođenje krivičnog postupka.']. Zato što bi državni organi mogli uvek da intervenišu i da kažu - molim vas, ne možemo da vam damo pristup tim podacima zato što ćete ugroziti sprovođenje krivičnog postupka. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Mislim da bi bilo dobro da komisija ne sarađuje direktno sa pojedinačnim organima, sudovima i drugim telima koja imaju informacije, nego da država još u međunarodnom ugovoru odredi telo, da li će to biti kancelarija za saradnju sa komisijom ili tako, neko ko će operativno to moći brže da obezbedi. (Žarko Marković, Beogradski centar za ljudska prava, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) državna tijela, pa makar ako treba i pod prijetnjom sankcija, obvezati da surađuju sa REKOM-om. (Gabriela Banić, odvjetnica, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) za državne institucije, za državna tijela (...) čak potrebno propisati sankcije [u slučaju nesaradnje sa REKOM-om]. (Nikola Bešenski, sudac Županijskog suda, Vukovar, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Institucije se pismeno trebaju očitovati i davati podatke, nećete šefu nekog tijela dovoditi pa ga saslušavat. (Jasminka Biloš, odvjetnica, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

[stav 3] *Podaci i dokumenti nikad nemaju za cilj ništa. Podaci ili dokumenti su takvi kakvi su, a oni se mogu koristiti za prikrivanje nečega itd. Dakle, morala bi da bude drugačija formulacija. (Miroslav Alimpić, Viši sud u Novom Sadu, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)*

Ako hoćemo da utvrdimo činjenice koje podrazumijevaju sto postotnu istinu ne smije biti tajnih dokumenata. (Jovana Ramović, Pravni fakultet Univerziteta u Podgorici, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) moj predlog je da se u stavu gde se kaže da komisiji treba blagovremeno obezbediti pristup podacima doda (...) 'i dokumentima.' Prvo zato što se svuda u ostalim stavovima pominju podaci i dokumenti. Drugo, da države ne bi pozivanjem na stav koji se odnosi na podatke ograničavale svoju obaveznu, pa rekla - evo vama podaci, ali vam ne damo dokumente. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Kao mogućnost bih predložio da se ugradи jedna vrsta ograničenja ili samoogranicenja u odnosu na komisiju, a koje se odnosi na identifikaciju dokumenta odnosno na definiciju dokumenta ili informacije koje se zahtevom traže. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) s obzirom da je mandat REKOM-a bio predviđen da traje tri godine, a da će tih zahteva svakako biti mnogo. Dakle, bilo koje kašnjenje može se reflektovati na neefikasan rad i minirati bilo kakav zaključak koji bi se doneo. Tako da bi možda bilo dobro da se odredi u kom roku bi države su obavezne da odgovore na zahtev. (Bojan Gavrilović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) samo da se osvrnem na ovo što je Bojan rekao. Pa ovde stoji 'blagovremeno obezbediti pristup podacima.' To ukazuje na neku vrstu hitnosti. Mislim da ne bi moglo ništa preciznije od toga da se kaže. Ne bi bilo svrhe. Do nekih dokumenata će trebati duže vremena da se dođe, neće biti dostupni. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Čini mi se da bi u stavu 4., uvod iza koga slede ove dve tačke, kaže 'ove mere podrazumevaju,' trebalo definisati kao 'ove mere mogu podrazumevati,' jer se time nećemo ograničiti na mere pod a) i b). Time im ne oduzimamo snagu, a otvaramo mogućnost da postoji druga mera ili mogućnost kako se može prevazići problem. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

DEO IV – CILJEVI I ZADACI KOMISIJE

Ciljevi

Komisija ima sledeće ciljeve:

- (a) da utvrdi činjenice o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava učinjenim na području nekadašnje SFRJ u periodu od 1. januara 1991. do 31.**

decembra 2001. godine, političkim i društvenim okolnostima koje su uticale na činjenje ovih dela i posledicama do kojih su zločini i kršenja prava doveli;

- (b) da prizna nepravde nanete žrtvama, u cilju izgradnje kulture solidarnosti i saosećanja;**
- (c) da doprinese ostvarivanju prava žrtava;**
- (d) da doprinese da političke elite i društva u stranama ugovornicama prihvate činjenice o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava;**
- (e) da doprinese rasvetljavanju sudbine nestalih;**
- (f) da doprinese sprečavanju ponavljanja ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava.**

Stavovi učesnika/ca:

Inicijativa kad je krenula, krenula je da je u fokusu žrtva, odnosno da ćemo pobrojati žrtve ratnih zločina i teška kršenja ljudskih prava. Nikada do sada u raspravama nisu isticani istraživanje činjenica o oružanim sukobima (...) Dakle, izbaciti ratove i oružane sukobe jer im tu nije mjesto. [replicira u odnosu na raniju verziju Nacrtu statuta]. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu Statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) ne bi bilo loše na neki način razdvojiti ovo što se tiče konkretnih ciljeva, što se tiče konkretnih utvrđivanja činjenica, jer REKOM će, uz to što će provoditi terenska istraživanja i tako dalje, organizirati javna slušanja i te stvari od, ajmo reći, tog političkog značaja. (Mario Mažić, Inicijativa za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) doprinos rasvjetljavanju sudbine nestalih, mislim da je to jako važno. Htjela bih da ostane u ciljevima i, dakle, da razgraničimo šta bi tu išlo u preambulu, a što bi trebalo ostati u ciljevima. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) da se taj dio razdvoji na ciljeve koji će biti prilično konkretni i jasni [doprinos rasvjetljavanju sudbine nestalih, utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima i tako dalje] i iz kojih će jednom jasnom logikom slijediti i zadaci komisije, a da romantični dio, ovo povjerenje među narodima i tak dalje [praksa suosjećanja i solidarnosti, doprinos trajnom miru i stabilnosti], da bi to valjalo sve staviti u preambulu, koju bi određeni dokumenti morali imati da se objasni politička relevantnost komisije itd. (Mario Mažić, Inicijativa mladih za ljudska prava u Hrvatskoj, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Ja se slažem s ovim što je Mario rekao i mi smo zapravo u Zagrebu rekli da su ovako pobrojani ciljevi zapravo više neg naše želje i vjerovatno bi to mogla biti misija ili vizija ako se budemo slagali s tim. Meni za ciljeve više odgovara članak [o zadacima], iako nismo došli do njega, pa pogledajte i ovo što je navedeno pod b), c), d) i e), što je Mario rekao, bi moglo otici stvarno u preambule. (Mirjana Bilopavlović, Centar za razvoj i podršku civilnog

društva *Delfin*, Pakrac, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Ja bih konkretizovala i ovaj stav e): 'Doprinos rasyjetljavanju sudbine nestalih kroz otkrivanje masovnih grobnica' (Borka Rudić, Udrženje/Udruga BH Novinari, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) sve vreme mi pričamo o žrtvama međutim, nismo definisali šta su žrtve i trebamo dati definiciju žrtve. (Zaim Elezi, Savjet bošnjačkih nevladinih organizacija, Peć/Pejë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

U točci a bih možda nešto što se sada nalazi u točci c), d), e) formulirala način da se utvrđuju činjenice zbog izgradnje povjerenja, međusobnog razumijevanja, izgradnja održivog mira. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) s pravom REKOM može utvrđivati ove činjenice i mislim da to i treba da bude, to je suština mandata REKOM-a po meni, isto tako kao i kada su u pitanju činjenice o ratnim zločinima i teškim kršenjima ljudskih prava. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Radna grupa treba da objasni zašto će se komisija baviti i drugim teškim povredama ljudskih prava, jer je u konsultativnom procesu prihvaćeno da se komisija bavi i ubistvima, nestancima i otmicama na Kosovu posle 9. juna 1999. godine. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) stoji 'doprinos' na početku i zapravo tu su bili neki prigovori da činjenice utvrđuje sud, prema tome ja mislim da bi se taj prigovor izbjegao da se u a) naprsto na početak stavi 'doprinos utvrđivanju činjenica o ratovima' i tako dalje. (Zoran Pusić, Građanski odbor za ljudska prava, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) mislim da su prva dva [utvrđivanje činjenica i doprinos rasvetljavanju sudbine nestalih], ciljevi koji mogu da idu u dispozitiv teksta, a ostali mi nekako više liče na preambulu. Iskren da budem, sve ovo, 'prakse, saosećanja, solidarnosti, doprinos trajnom miru' i tako dalje ali kažem to nije ni bitno. (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Moja primjedba odnosi se na to da u svakoj od tih država žive pripadnici ostalih naroda, što ovdje nije precizirano. (Sabit Maliqi, tužilac, Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan, Kosovo, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) ne znam da li REKOM treba raditi na povjerenju među državama, on treba raditi na povjerenju među narodima, nacionalnim manjinama i pojedincima, tako da bih ja umjesto država stavio tu možda nacionalne manjine, a države izbacio. (Zoran Pusić, Građanski odbor

za ljudska prava, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM,, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ciljevi REKOM-a bi trebali biti navedeni odmah na početku, zatim definirani zadaci REKOM-a. (Vesna Simović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Zadaci REKOM-a spadaju u opšte odredbe akta, poslije ciljeva. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) mislim da bi trebalo da se svi zamislimo šta je krajnji cilj osnivanja REKOM-a, jel da mi popišemo te žrtve kao što rekoste zvali ih ljudski gubici, civilni ili ne znam kako već ili da se ostvari krajnji cilj o kome smo govorili na početku, a to je nacionalno pomirenje. Ja se plašim da ukoliko mi samo budemo radili na popisu žrtava mi do tog cilja nikada nećemo doći. (Vesna Simović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Šta to znači činjenice? Koje činjenice? Početak rata, početak agresije? Jer eto ljudi i danas misle da se na prostorima SFRJ vodio građanski rat a ne državni ratovi, zamislite vi to tako. I dan danas tako gledaju. Dakle, narodi su se između sobom poubijali, što nema nikakve logike. Možda bi još preciznije trebalo odrediti temu – šta, čime će se baviti, kako, na koji način će prilaziti svemu tome. (Mehmet Bardhi, Demokratski savez u Crnoj Gori, Ulcinj, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010.)

Cilj je opravdano definisan ali je sveobuhvatan, preambiciozan i traži kompetentnost ljudi, odnosno članova koji bi sve to istražili uz jedan mnogo, mnogo veći vremenski okvir koji je dat ovome. (Milosav Stojković, Udruženja centra zaštite porodice žrtava rata na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

Želela sam da zamolim ako je moguće da se ovaj mandat proširi, što smo i ranije pričali da se proširi makar do 2006. Ne mora do dana današnjeg. Da se uzme u obzir obavezno 17. mart 2004. godine kad su izbili veći sukobi, znači sukobi etničke prirode, većih razmara, da se oni uzmu u obzir, obavezno uvrste. (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

Ja sam protivnik da zaboravimo Drugi svjetski rat. Ne traži se tu nikakva identifikacija, to je danas nemoguće, odnosno da se izvrši DNK analiza, nego samo vađenje žrtava i njihova sahrana da im se može dati dostojanstveno opelo, da se može upaliti svijeća i da se zna gdje su. (Dane Škorić, Koalicije izbjegličkih udruženja, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

Ja mislim da bi to trebalo uključiti u ciljeve kao što smo stavili doprinos rasvetljavanju sudbine nestalih da bi tu trebalo staviti 'doprinos ostvarivanju prava logoraša', kao jedan od ciljeva REKOM-a. (Miodrag Linta, Predsjednik Koalicije udruženja izbjeglica iz

Hrvatske, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

Ratni, odnosno zatočenici koncentracijskih logora, mislim da je to skupina koja isto tu zavrjeđuje da se stavi doprinos rasvjetljavanju sudbine i tih ljudi. Dakle, i to bih predložila da to bude da li b), da li c). (Veselinka Kastratović, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

(...) došlo je do kršenja sublimiranih prava, uzvišenih prava, pravo na samoopredeljenje [albanskog] naroda, pravo koje je zagarantovano međunarodnom pravom. (Ali Lajci, bivši politički zatvorenik, Peć/Pejë, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

(...) u tački a, potrebno je definirati posljedice do kojih su zločini i kršenje prava doveli. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) trebamo utvrditi tko je odgovoran za sve ono što se (...) dešavalo, ko snosi prvi odgovornost u hijerarhiji, 'ko je započeo,' što bi rekli, 'rat na mom otoku.' Bez tog dijela ostavit ćemo opet mogućnost da se manipuliše, kao što se trenutno manipuliše, mogu govorit o svojoj državi, brojem žrtava, brojem ubijenih. (Murat Tahirović, Savez logoraša Bosne i Hercegovine, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) uzroci, utvrđivanje uzroka i svi ovi koji se za to zalažu stavljuju komisiju pred jedan apsolutno nemoguć, neostvariv zadatak, što u krajnjoj liniji bi značilo da u startu se slažemo s tim da komisija ne može uspjeti i molim vas da o tome vodite računa (...) Ono što se meni čini relevantnim u ovom domenu, to je da komisija pruži mogućnost da se utvrde motivi za izvršenje ratnih zločina, odnosno zločina protiv čovječnosti ili genocida. (Zoran Pajić, profesor, King's College, London, V.Britanija, predsednik Upravnog odbora Fonda za humanitarno pravo, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) radne grupe i pravnici [se] polako odmiču od pojma žrtve, tako mi nije jasno zašto, i što sprečava da zapravo u početnoj definiciji ciljeva ne bude kategorija da se utvrde činjenice o žrtvama ratnih zločina i teškim kršenja ljudskih prava. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) tačku d) preformulisati, da kao jedan od potciljeva REKOM-a bude podizanje nivoa svijesti u državama ugovornicama o potrebi da prihvate činjenice o ratnim zločinima i teškim kršenjima ljudskih prava. (...) mislim da ovdje nije formulacija baš najsrećnije napravljena, već bi cilj trebalo da bude izgradnja kulture solidarnosti i saosjećanja, to bi bio cilj. (Vesna Simović, Udruženje pravnika, Crna Gora, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) da razmisle redaktori nacrta o tome da li postoje stvarne razlike između nečega što zovemo ciljevima i onoga što zovemo zadacima. (Zoran Pajić, profesor, King's College,

London, V.Britanija, predsednik Upravnog odbora Fonda za humanitarno pravo, SAD, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Hajdemo utvrditi činjenice, a istine o početku rata, o konsekvencama neka utvrđuje komisija istoričara, filozofa ili bilo koga. (Zdravko Grebo, profesor, Pravni fakultet, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Termin elita je neodgovarajući, treba da stoji termin politička vodstva. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

I moj bi prijedlog, da ne dužim, bio slijedeći - 'Da doprinese da države ugovornice prihvate činjenice o ratnim zločinima' (...) Znači, bez 'političke elite,' jer smatram da dajući im značaj, jednostavno guramo te elite i dalje da odlučuju o našoj sudbini, a da mi budemo pasivni promatrači. (Siniša Štimac, odvjetnik, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) već je neko spominjao političke elite. I meni smeta taj izraz i mislim da je mnogo bolji izraz koji je korišćen u preambuli gde kaže nacionalne elite. Možda je to bolji izraz ili političke strukture recimo. (Miroslav Alimpić, Viši sud u Novom Sadu, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) [tačka e)] 'sudbina', treba staviti množinu. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Ovo treba da djeluje prema široj društvenoj zajednici pa bi terminološki trebalo da kaže - 'da se priznaju nepravde nanijete žrtvama u cilju izgradnje kulture solidarnosti i saosećanja sa drugim žrtvama'. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

'Da se priznaju nepravde,' ovo proizlazi iz samih činjenica što će ih utvrditi komisija, zbog toga što u tački 1. kažemo - 'da utvrdi činjenice.' A šta se postiže priznavanjem činjenica i na koga se odnosi priznavanje nepravdi? Da li to komisija kao takva to utvrđuje ili treba svako na koga se odnosi nepravda, odnosno svako ko je na neki način napravio nepravdu, da prizna nepravdu, kako bismo mogli dalje da idemo na deo gradjenja kulture, solidarnosti, saosećanja itd. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) kad ulazimo u utvrđivanje okolnosti i uzroka onda bi cilj bilo dobro izraziti u pozitivnom smislu, a to je podržavanje, odnosno učvršćivanje, podržavanje mira i naravno dostojanstva i poštivanje ljudskih prava. (Ivo Grga, odvjetnik, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

O logorašima nigdje nema evidencije ni u lokalnoj sredini, ni u općini, ni u gradu, ni u županiji, ni u entitetu, niti na nivou države. I to neće niko da radi i ne može se ostaviti nekom REKOM-u. To je uloga države. I to država mora da radi. Bez toga je ova inicijativa besmislena. (Mirko Zelenika, Hrvatska udruga logoraša Domovinskog rata u BiH, Mostar, BiH, Lokalne konsultacije sa predstavnicima udruženja/udruga logoraša i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Međugorje, BiH, 11. decembar 2010)

Ono što meni nedostaje u članu (...) koji se odnosi na ciljeve jeste odnos prema političarima, prema onima koji su nosioci odgovornosti. Stičem utisak da ovu priču kroz ciljeve, kroz zadatke, spuštamo na nivo individualni i nivo individualne krivice što absolutno podržavam, ali negdje mi nedostaje taj link između te priče i onoga što je politička odgovornost (...) Dakle, ne treba oni da prihvate te činjenice, oni su ih sami nama prosto instruirali, oni treba da snose odgovornost. (Marija Vuksanović, Centar za razvoj nevladinih organizacija, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije s mladima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 15. decembar 2010.)

(...) kaže da će doprinjeti da prihvate činjenice, prihvatanje je subjektivan element i mislim da komisija neće moći da doprinese da iko nešto prihvati već treba da kaže - 'da budu upoznati'. (Jovana Ramović, Pravni fakultet Univerziteta u Podgorici, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

'da prizna nepravde nanijete žrtvama,' mislim da su tu malo stvari pogrešno postavljene, jer ko da prizna? Mi ili oni ljudi koji će biti u komisiji? Koji podržavaju komisiju oni to već priznaju. Mislim da je važno da se unese da države osnivači priznaju tu nepravdu. (Edin Smailović, Filozofski fakultet Univerziteta u Ljubljani, postdiplomske studije, Bijelo Polje, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Po meni bi tu trebalo stajati da prikuplja podatke za utvrđivanje činjenica, a činjenica će utvrditi nadležne institucije u državama. (Željko Špelić, Hrvatski časnički zbor, Pakrac, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

Zadaci

Komisija ima sledeće zadatke:

- a. **da prikupi podatke o slučajevima ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava, pruži njihov detaljan opis, prikaže obrasce kršenja prava i njihove posledice;**
- b. **da prikupi podatke o sudbini nestalih i sarađuje sa nadležnim telima koja se u stranama ugovornicama bave potragom za nestalima;**
- c. **da izradi popise ljudskih gubitaka u vezi sa ratom ili drugim oblikom oružanog sukoba:**
 - i. civila koji su izgubili život ili nestali u vezi sa ratom ili drugim oblikom oružanog sukoba; i
 - ii. boraca koji su izgubili život ili nestali u vezi sa ratom ili drugim oblikom oružanog sukoba;

- d. da prikupi podatke o mestima zatvaranja u vezi sa ratom ili drugim oblikom oružanog sukoba, licima koja su protivpravno zatvarana, podvrgavana mučenju i nečovečnom postupanju, i izradi njihov sveobuhvatan popis uz zaštitu identiteta gde je to neophodno;
- e. da istraži političke i društvene okolnosti koje su odlučujuće doprinele izbijanju ratova ili drugih oblika oružanog sukoba, kao i činjenju ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava;
- f. da održi javna slušanja žrtava i drugih lica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava;
- g. da preporuči mere koje se odnose na sprečavanje ponavljanja kršenja ljudskih prava i na reparacije za žrtve; i
- h. da izradi, objavi i predstavi završni izveštaj na način koji će omogućiti da izveštaj dopre do šireg kruga ljudi u državama na području nekadašnje SFRJ.

Stavovi učesnika/ca:

Kada je u pitanju popis ljudskih žrtava mislim da će tu biti potrebno da se napravi revizija. Navešću samo jedan primjer. Mnoge žrtve iz sredine iz koje ja dolazim, koje su ubijene kao civili za vrijeme ručka, za vrijeme potrage za vodom i hranom, itd. su vođeni kao borci, zapravo oni su ubijeni kao civili i da dalje ne navodim, to je jedan od primjera. (Fikret Grabovica, Udruženje roditelja ubijene djece opkoljenog Sarajeva '92-'95, Sarajevo, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu Statuta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

Ja se od početka zalažem da svaka žrtva bude personalizirana, to znači da ima svoj karton u kojem ćemo mi nju personalizirati u smislu ime, prezime, ime oca, matični broj, datum rođenja, mjesto rođenja, zatim čime se ta osoba bavila u prošlosti, da li je oženjena, da li ima porodicu i – dva vrlo bitna segmenta. Zatim, da li je bio pripadnik neke oružane formacije ili je bio civil i druga bitna stavka jeste okolnost pod kojom je ta osoba izgubila život. Na taj način mi pravimo distinkciju između onih koji su izgubili život u neposrednim borbenim dejstvima i onih koji su, ako smijem reći, na neki drugi način izgubili život i naravno u završnom dijelu veoma značajno bi bilo da li je ta osoba pronađena, da li je identificirana, da li je ukopana. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu Statuta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

(...) moja pozicija je tu da REKOM treba što manje opterećivati sa kontekstima i da je ogromna stvar ako REKOM popiše, utvrdi činjenice. Kad je riječ o kontekstu i godinama, moja prva reakcija je da je to dobro određena. Znači, 1980. za kontekst i ovo kako je rečeno 1. siječnja 1991. do kraja 2001. (Gordan Bosanac, Centar za mirovne studije, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

To smo već u svim raspravama koje smo vodili rekli da jednostavno ne možemo miješati žrtvu ratnog zločina sa stradalnicima u istom periodu. Stradalnici imaju svoj registar, a žrtve ratnog zločina moraju biti obilježene mjestom, vremenom i sa bar dva, odnosno više verificiranih izvora koji to dokazuju. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska,

Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) *naša temeljna stvar je da doprinesemo zapravo razumijevanju ili da napravimo da se naše države sastanu i da se dogovore i naprave, crt u podvuku i kažu toliko je bilo ubijenih, toliko je bilo nestalih, toliko je bilo ratnih zločina, toliko je bilo teških... To je ono što mi hoćemo, a time ćemo zapravo pomoći da se utvrde činjenice: kakav je to oružani sukob bio, šta se to događalo i da to ne treba, evo, stajati (...) A kako smo zabrinuti ukoliko će biti ovo istražiti kontekst, uzroke, motive i radnje počevši od osamdesete koje su dovele do oružanih sukoba. Meni se čini da je to cijeli fokus na nečem oko čega se neće nikako moći dogоворити. Ako idemo na kontekst i treba ga imati, meni se čini da je O. K. ovo obrazloženje da je to od osamdesete, zapravo da ide od momenta kad možemo nekako misliti o dezintegraciji, ali da više bude neka kronologija ili neke točke prekretnice, bez interpretacija. To mi se čini da je prezahтјевно i mi se nekako ne slažemo da bi komisija trebala previše time baviti.* (Katarina Kruhonja, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog druta o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) *prikupljanje informacija o mjestima zatočenja (...) nedostaje registar zatočenika jer mi smo svjedoci da su na konsultacijama zatočenici upravo na tome insistirali jer bar u Bosni i Hercegovini ne postoji zvaničan popis zatočenika, ne zna se ko je sve gdje bio, mislim da bi to trebalo ovdje dodati.* (Dženana Karup-Druško, Udruženje/udruga BH Novinari, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) *svuda gdje piše 'koji bi utvrdili činjenice o ratnim zločinima' treba dodati riječ i 'drugim teškim kršenjima ljudskih prava'. (...) [referira na raniju verziju Nacrtu statuta], zatim 'Komisija ima sledeće zadatke.: da istraži kontekst, uzroke, motive i radnje počevši od 1980. godine koje su dovele do ratova/oružanih sukoba, ratnih zločina i teških kršenja ljudskih prava.' - naznačiti smjernice na koji način, koliko široko, koliko opširno itd. Utvrđivanje motiva je jedna iznimno zahtjevna i problematična stvar i nisam siguran da će biti uopće moguće da komisija od 1980. sama utvrdi koji su bili motivi svih važnih događaja koji su uzrokovali ratna događanja.* (Mario Mažić, Inicijativa mladih za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) *imam upravo problem sa ovom tačkom 5., koja mi zaista postavlja pitanje kapaciteta i mislim da će istraživanje motiva biti vrlo, vrlo problematično, mislim da je sam kontekst od 1980. prilično obuhvatan zbog toga i postavljam pitanje kapaciteta.* (Tanja Topić, politička analitičarka, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) *ja na isti način razmišljam o motivima, mislim da je to preširoko i da je više subjektivna stvar jer mi smo imali priiliku da slušamo na suđenjima kako su pojedini osumnjičeni za ratne zločine govorili da su gledali ili slušali novinske izvještaje pa su onda činili zločine. Dakle, njemu je motiv bio novinski izvještaj da napravi zločin. Ako ćemo ići tim pravcem, zaista ne znam onda gdje bi stigli, a ja kako podržavam istraživanje konteksta i uzroka (...) jer, je to iznimno važno za sve žrtve i to smo čuli na svim konsultacijama naročito na konsultacijama sa udruženjima žrtava.* (Borka Rudić, Udruženje/Udruga BH Novinari, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Motivi, mislim da moraju ostati jer će se oni nužno pojavljivati u iskazima samih žrtava i ne možemo mi to sad eliminirati. (Nela Pamuković, Centar za žene žrtve rata Rosa, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Ja bih predložila da se u članku razdvoji dio koji govori o utvrđivanju činjenica a) kako bi utvrdili činjenice, i b) kako bi istražili kontekst, da se metodološki razdvoji jedno i drugo jer je riječ o dvije različite metodologije. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) ja bih motive stavio pod upitnik (...) Ja se slažem sa 1980. godinom (...) tu bi podržao Vesnin prijedlog jer se naprsto radi o dvije različite metodologije. (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) za časak bih se vratila na tu točku 'prikući podatke o sudbini nestalih', baš ono što je Nataša odgovorila da su ti podaci prikupljeni od strane Međunarodnog crvenog križa, u međuvremenu u Hrvatskoj je, primerice već drugi put objavljena knjiga nestalih, to je zajednički poduhvat Međunarodnog crvenog križa i Ureda Vlade za zatočene i nestale. Možda bi malo trebalo korigirati tu formulaciju da se kaže da će u suradnji sa institucijama koje već prikupljanju te podatke ipak još jednom objaviti te podatke, dakle da se naglasi da to nije istraživački rad kakav će biti u slučaju dokumentiranja drugih kršenja ljudskih prava i da se otkloni stalna sumnja koju vladini uredi i komisije za nestale izražavaju da ima tu preklapanja. Dakle, da se pojasni da ga zapravo nema. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

U principu sve ove države već sad imaju te spiskove [poginulih boraca], recimo ja mogu to odgovorno kazati za BH, sve tri strane, pa jel ćemo mi stavljati reviziju zvaničnih državnih spiskova. Znači ima, sve strane, ima pripadnici Armije BIH poginuli koji tamo neke porodice primaju naknade, pripadnici HVO [Hrvatsko vijeće obrane], pripadnici vojske Republike Srpske i to su zvanični državni spiskovi po kojima nadležna ministarstva isplaćuju odgovarajuće naknade. Imate spisak poginulih civila isto tako, možda on nije tako dovoljno precisan s obzirom da oni ne ostvaraju odgovarajuće prinadležnosti. (Munib Halilović, tužilac, Tužilaštvo BiH, Odjel za ratne zločine, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ja zato mislim da svakako treba izvršiti popis tih gubitaka po svim osnovama, boraca, žrtva, civila, i mislim ako se to ne uradi da će ovo bit jedan nepotpun poduhvat. Žrtve i svi stradali trebaju da se nađu na ovom spisku, oni će veoma biti bitni za utvrđivanje činjenica i nekome kome će služiti, polazna osnova REKOM-a za radove, za analize, poslije nas to će biti istorija i ljudi će se baviti time i sad je prilika. Na kraju ako se ratifikuje sporazum ne vidim razloga da države ne stave na uvid takvu vrstu podataka. (Mira Smajlović, sutkinja, Sud Bosne i Hercegovine, Odjel za ratne zločine, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Izrada popisa ljudskih gubitaka, nemojte pisati ljudski gubitak, popis pa a) civila, pod b) boraca, pod 5. istražiti kontekst, uzroke, motive i radnje. Ovdje je dato počevši od 1980. godine [odredba nacrta statuta iz lipnja 2010.], zamislite kad utvrđujete krivično djelo

ubistva i tražite motiv pa vas neko ograniči na određeni vremenski period. Greška, pravnički greška, nema ograničenja ako tražite određenu stvar. Ovo je jako opasna stvar koja je stvar političke, a ne pravne prirode, može da ostane, norma to može da trpi ali obratite pažnju na odnos. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) poimenični popis ubijenih, stradalih i nestalih. To je jedan od najvažnijih zadataka regionalne komisije. Ako toga ne budemo imali onda, bojim da ćemo ostati samo na nivou raznih političkih interpretacija i brojeva koje imamo i posle Prvog i posle Drugog svetskog rata. (...) da ne vodimo raspravu oko nečega što je definitivno u svim komisijama za istinu bilo vrlo važno, samo što su neki radili popis žrtava ratnih zločina, a negde se radio popis ljudskih gubitaka, znači popis koji osim žrtava ratnih zločina sadrži i popis stradalih vojnika, pripadnika svih oružanih formacija, regularnih i dobrovoljaca... ali svi oni čine ljudske gubitke. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) jel se utvrđuju činjenice o oružanim sukobima il se utvrđuju smo činjenice o ratnim zločinima. Znači prosto to jeste legitimna dilema, ja sam za to da se utvrđuju i o oružanim sukobima, mislim da je dosta važno da se utvrđuju i jedni i drugi ali ovde nema zadatka koji bi REKOM-u to omogućio, znači zadatak je da prikupi informacije i detaljan opis slučajeva kršenja ljudskih prava. Ima u zadatku, to je veliko pitanje da li je to zadatak ali dobro, ima u zadatku da izradi popis ljudskih gubitaka ali nema nigde da prikupi bilo kakve činjenice o oružanim sukobima, toga nema u zadacima, a ima u definicijama, ima u cilju. (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ja verujem da postoje dva argumenta protiv toga [istraživanja konteksta]. Jedan je ovo što sam rekao, znači postojat će u uvodu [izveštaja] u kom će biti naravno objašnjen kontekst, nema nikakvog razloga da se komesari bave poslom nekakvih drugih specijalizovanih nauka. Uzroke u društvu će da utvrde sociolozi, oni će time da se bave, istoričari će da izvlače svoje zaključke, kulturolozi će to da povezuju sa kulturnim miljeom, znači prosto ima mnogo struka koje će iz tih činjenica koje REKOM utvrdi da izvlače posle nekakve zaključke, pišu naučna dela o tome. (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Što se tiče, molim vas, činjenica o oružanim sukobima, ne vidim da REKOM treba da se bavi utvrđivanjem činjenica o raznim bitkama. Prilikom utvrđivanja činjenica o počinjenim ratnim zločinima, koristi se metod dokumentovanja kojim se utvrđuje [iz najmanje dva nezavisna izvora] da li stradanje pripadnika regularnih formacija ili dobrovoljačkih, pripadnika oružanih snaga, ima elemenata ratnog zločina, napr. ubistvo zarobljenog vojnika ili je u pitanju ubistvo u toku borbe, što ne sadrži elemente krivičnog dela. To su potpuno jasne stvari, činjenice o oružanim sukobima bi nas odvele u vojno polje, bavljenje vojnim doktrinama, a činjenice o ratnim zločinima i stradalim pripadnicima oružanih snaga ne dobijamo istraživanjem oružanih sukoba. Prepostavljam da je tvoje [obraćanje Draganu Popoviću] insistiranje na činjenicama o oružanim sukobima, kao i novi pristup Radne grupe, u vezi sa razumevanjem da su te činjenice potrebne za izradu popisa ljudskih gubitaka. Mi u FHP radimo na popisu ljudskih gubitaka i ne istražujemo činjenice o oružanim sukobima, mislim na bitke, vojne planove, zato što metodom dokumentovanja stradanja vrlo precizno možemo da dođemo do činejnice da li je neko stradao u bitci napr. na Paštriku, i u tom

slučaju je jasno da nije žrtva ratnog zločina nego je pripadnik vojske koji je stradao u toku borbe. Počevši od profesora Bassiounia koji je još 1992. godine podneo Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija izveštaj u kojem je sve potpuno jasno dokumentovano, kada je u pitanju ratni zločin, kada je legitimna vojna akcija u kojoj ima stradanja ali nema povrede ljudskih prava niti Ženevskih konvencija. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

U tom kontekstu trebalo bi razmotriti zadatke REKOM-a upravo vezano za događaje do 1989. odnosno od 1980. godine i nadalje, znači u kom obimu bi oni trebali da se rasvetljavaju odnosno koliko kontekst bi trebalo da bude važan. Ja prepostavljam da je važan ali u kom obimu imajući u vidu ove glavne zadatke i drugo, isto tako, ono što je malo pre rečeno da kršenja ljudskih prava moraju biti vezana za glavnu stvar, a to je ratne zločine i zločine protiv čovečnosti. (Toma Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) delim mišljenje da istraživanje konteksta i uzroka, motiva oružanih sukoba bi po mom mišljenju bio prevelik ako ne i fatalan kamen o vratu ove komisije. Ja shvatam da, naročito udruženja žrtava izražavaju tu želju da se istraže i motivi i uzroci i to je potpuno legitimno i ja lično bih zaista i voleo da vidim neke nalaze komisije koji idu u tom pravcu ali mislim da bi to bio Sizifov posao i bojim se da bi on okupirao previše vremena u radu komisije i članovi komisije će sami birati šta da istražuju da bi oni prosti bili bombardovani informacijama i ponudama različitih ekspertiza i svedočenja o tome šta se kad i zbog čega dešavalo pre ratova, bojim se da komisija ne padne kao žrtva ovog petog zadatka. (Ivan Jovanović, pravni savetnik misije OEBS u Srbiji, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ako nemamo izrađen popis i ako se ne dogovore države da su stvarno to žrtve ratnih zločina i teških kršenja ljudskih prava ja se pitam na koji način ćemo omogućiti jednog dana nasljednicima ubijenih ili nestalih odnosno živim žrtvama, a pobrojali smo i imamo definiciju šta međunarodno pravo smatra žrtvom ratnog zločina i teških kršenja ljudskih prava, kako će oni uopće moći ostvariti bilo koju satisfakciju nakon ovih svih strašnih događanja. (Veljko Vičević, UDVDR, PGZ, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Isto tako bih preporučio za REKOM za kasnije da na neki način napravi registar, odnosno mapiranje mesta žrtava zločina, jedno, i, drugo, mapiranje i registar sudskih procesa. (Fahrudin Hadrović, Demokratska partija socijalista, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010.)

(...) ako je moguće [u stavu o izradi popisa ljudskih gubitaka], dodati tačku c) : pre NATO bombardovanja ili pre rata, kako hoćete formulišite, u toku i posle potpisivanja Rezolucije 1244, jer naše udruženje traga za sudbinom nestalih u periodu od 1. januara 1998. pa do danas. (Olgica Božanić, Sekretar Udruženja porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Mi mislimo da je upravo vaš pristup, regionalni pristup pravi pristup, da se popišu i logoraši i logori, a da se onda razmišlja o ovoj trećoj fazi o obilježavanju tih mesta. (Miodrag Linta,

Predsjednik Koalicije udruženja izbjeglica iz Hrvatske, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. Juli 2010.)

Uključivanje konteksta rata će nas odvući od primarne teme da utvrdimo popis žrtava. U tom smislu mislim da će još dugo vremena proći dok se uspostavi konsenzus vezano za karakter i uzroke rata. Vrlo teško će Srbi u Hrvatskoj prihvati tezu o Domovinskom oslobođilačkom ratu gdje su sa hrvatske strane bili oslobođenci, gdje su Srbi u Hrvatskoj bili agresori i mislim da se oko toga nećemo nikad složiti i mislim da će nas uključivanje konteksta rata odvući od ove primarne teme da zaista utvrdimo pojedinačni popis žrtava i treba dobro razmisliti da li da taj segment stoji uopšte i u ciljevima i u zadacima ovog Nacrta statuta. (Miodrag Linta, Predsjednik Koalicije udruženja izbjeglica iz Hrvatske, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

REKOM tu mora imati mandat da ide i u ta pitanja o odgovornosti tih politika koje su dovele do ogromnih egzodus, ne humanitarnih preseljenja, nego egzodus naroda na ovim prostorima. (Dragan Pjevač, Udruženje porodica poginulih i nestalih Srba iz Hrvatske, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. Juli 2010.)

*Jedino kod ove točke b) ste napisali, boraca koji su izgubili život ili nestali u vezi sa oružanim sukobom. Znate, ja malo to gledam kao na Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, pa možda bi bilo bolje napisati **sudionika borbi**.* (Slavko Kecman, Udruženje za mir i ljudska prava, Bilje, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

(...) ne bi bilo loše da, u delu gde nabrajamo žrtve o kojima će se voditi račun, čija će se istina slušati, da se tu nađu i oni koji su pružali otpor nasilnim mobilizacijama (...) koji su pobegli od toga da ratuju protiv svojih komšija, to su uglavnom Srbi. Onda su mobilisani po noći tu gde su pobegli i poslati nazad tam odakle su pobegli. To je nešto o čemu treba voditi računa i mislim da ta jedna pravda, satisfakcija jer su u međuvremenu tretirani kao dezerteri, itd. (Nada Berkoljan, Gradska većnica za kulturu i informisanje, Pančevo, Srbija, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

Smatram da bi statutom trebalo barem jedan član navesti da se popiše uništenje imovine i da se traži ko je počinilac tog zločina, jer je to isto zločin. (Miladin Jakovljević, Vijeće srpske nacionalne manjine, Pakrac, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

Imamo jednu grupu ljudi koji nemaju nikakva ljudska prava - grupa je izbjegla iz Hrvatske, a nalazi se jednim dijelom u Republici Srbiji (...) Oni nemaju lična dokumenta [nemaju hrvatska dokumenta] čime mogu da dokažu da su ljudi nekad imali svoj identitet, sada to nemaju čime dokazati (...) tu kategoriju obraditi posebno. Oni osim što su izbjegli, prognani ljudi, koji su izgubili dijelove svoje porodice imaju još dodatnu muku, ne mogu imati dokumente, ne mogu ostvariti državljanstvo. (Željka Prša, Struga, Bosansko Grahovo, BiH, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

(...) podržavam otvorenost da se pokrene pitanje odgovornosti novinara i čak mislim da ne bi bilo loše predložiti radnoj grupi da to bude jedan od zadataka. (Denana Karup-Druško, Udruženje/udruga BH Novinari, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa novinarima o Nacrtu statuta REKOM, Ljubljana, Slovenija, 10. septembar/rujna 2010.)

Slažem se u potpunosti za ratne zločine, kršenje ljudskih prava, ali mislim da je možda potrebno da se ubaci da je bilo i lijepih primjera žrtvovanja, koliko su god bila ružna dešavanja na prostoru čitave bivše Jugoslavije. Mislim da uz sve te zločine i kršenja prava, da ovoj komisiji ne bi smetalo da se evidentiraju makar ti simbolični primjeri. (Braho Adrović, potpredsjednik opštine Berane, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa lokalnim zajednicama o Nacrtu stauta REKOM, Podgorica, 14. septembar 2010)

Ne možemo ukloniti posledice bez utvrđivanja uzroka (...) Kada govorimo o bivšoj Jugoslaviji, treba utvrditi posledice, genezu, uzrok. (Gani Krasniqi, Udruženje bivših političkih zatvorenika, Mališevo/Malishevë, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

(...) uzroci će pripasti istoriji i onima koji se bave pronalaženjem uzroka. (Reshat Gashi, Udruženje bivših političkih zatvorenika, predsednik kancelarije u Štimlju/Shtime, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

Žrtve su civili koji nisu imali pušku, koji nisu bili naoružani i mislim da bi trebalo REKOM u svom izveštaju, u strategiji, da stavi dvije stvari - žrtve i borci, jer borci ne mogu biti žrtve. Oni su imali pušku, išli su, jesu stradali, to je drugo. (Munira Subašić, Udruženje Majke enklave Žepe i Srebrenice, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) razočaran [sam] radom radne grupe jer na tri konsultacije na kojima sam bio, a dvije su bile sa žrtvama, pričali smo o genocidu, davali obrazloženje zašto treba da bude utvrđivanje činjenica o genocidu u sastavu zadataka REKOM-a, međutim, to je odbijeno. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Obrazloženje da u mandatu od tri godine komisija ne bi mogla utvrditi ko je zaista žrtva, u smislu definicije žrtve i tako dalje, ja mislim ako se cijela stvar vrti oko žrtava, da onda mandat treba posvetiti tome, a ne gubljenju vremena na utvrđivanje političkih i društvenih okolnosti koje su dovele do činjenja zločina, iako je to vrlo bitno, ali meni se čini nemoguća misija da se takve okolnosti utvrde i definiraju u mandatu od tri godine, dok istovremeno imamo različite i mnogobrojne popise kojima se može definirati što je to žrtva. (Ljiljana Alvir, Vukovarske majke, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) svi borci nisu žrtve i tu treba jasno napraviti distinkciju kada borac postaje žrtva po Ženevskim konvencijama. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) moramo napraviti jednu razliku između termina ljudski gubitak i žrtva (...) REKOM mora da izgradi vlastite standarde kako, na koji način će utvrđivati popis poginulih (...) mi hoćemo da se sve žrtve po jedinstvenoj metodologiji, po jedinstvenom sistemu slože i da imaju jedinstvenu definiciju i svoje određenje u popisu. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Ne razumijemo zbog čega je REKOM uzeo ljudske gubitke, to je obaveza države da utvrdi sa koliko živih, a koliko mrtvih, odnosno poginulih svojih državljana raspolaže. Osnovni cilj REKOM-a je da utvrdi popis ljudskih gubitaka, ponovno ističemo, žrtava. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

Apostrofiram prijedlog Ljiljane Canjuge da ovdje stoji 'žrtava ratnih zločina'. Žrtvu se mora staviti u fokus, i to mene jedino drži da u cijeloj ovoj priči već duže vrijeme i učestvujem. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o Nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

(...) založio bih se za varijantu da se samo ide na ratne zločine, a ratni zločini zaista i jesu teška kršenja ljudskih prava. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) 'da prikaže obrasce' - u makedonskom tekstu to ništa ne znači (...) daje mogućnost i za arbitarnost. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

'Popis ljudskih gubitaka' mislim da nije dovoljno dobar termin. Popisati samo gubitke, a da pritom ne ostvarimo personalizaciju žrtava, čini mi se nije humano i nije ono zbog čega žrtve i žele jedan ovakav mehanizam (...) Tako da ja bih volio da ovdje stoji formulacija 'pregled', ali sa ciljem personalizacije. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Samо sam htio jednu intervenciju, jezičku, više psihološke naravi, a ne pravne (...) kod točke 'civila koji su izgubili.' Mislim da je puno primjereniji glagol kad govorimo o žrtvama koji su ubijeni ili usmrćeni. (Robert Adrić, Županijski sud u Osijeku, Ured za podršku žrtvama i svedocima, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) 'da se sakupe podaci o mestima zatvaranja' - ponovo govorim za makedonski tekst, ovo ovako rečeno ništa ne znači, znači treba da se kaže '-zatvaranje koga'? Lica koja su bila žrtve ili jasnije ukazivanje o kome je ovde konkretno reč. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) vrlo ambiciozno predstavljeno da se istraže političke, društvene okolnosti koje su neposredno dovele do izbijanja ratova. To je praktično utvrđivanje zašto je došlo do rata. To je zadatak koji rade mnoge druge institucije, ustanove i ne znam da li komisija može sebi tako ambiciozan zadatak da postavi i šta znači samo da istraži. Možda će pre da utvrdi političke i društvene okolnosti ili - da prikupi, možda još bolje, pa će onda to neko drugi to

analitički odraditi kako misli da treba. (Miroslav Alimpić, Viši sud u Novom Sadu, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

[tačka (g)] *Mislim da bi bilo mnogo bolje da ovo bude podijeljeno u dvije stavke, pa da kaže - 'da preporuči mjere koje se odnose na sprečavanje ponavljanja kršenja ljudskih prava', pa zatim novi stav - 'da preporuči mjere u cilju ostvarenja prava za reparacije za žrtve'. Mislim da su to dva instituta koja na ovaj način treba odvojiti.* (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) *reparacije za žrtve treba biti posebna točka i to točka prije ove g.* (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

U svim uredbama za obranu postoje opisi stradanja u kojima su ljudi postali invalidi. Ti spiskovi postoje za vojne obveznike i za civilne žrtve rata. Znači, ti spiskovi već postoje. (Željko Vladić, Udruga logoraša, Mostar, BiH, Lokalne konsultacije sa predstavnicima udruženja/udruga logoraša i porodica žrtava o Inicijativi za osnivanje REKOM, Međugorje, BiH, 11.decembar 2010)

(...) *kod zadataka, pod g), 'da preporuči mjere koje se odnose na sprečavanje ponavljanja kršenja ljudskih prava', mislim da bi tu komisija trebala da izradi čitav jedan set preporuka koji bi se odnosio prvenstveno na izmjene u obrazovnom programu. Konkretno mislim na istoriju, gdje bi vrlo važno bilo da se uvedu promjene u tom obrazovnom programu.* (Edin Smailović, Filozofski fakultet, postdiplomske studije, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) *zalažem se da se napravi popis svih gubitaka. Na tom popisu mogu biti i civili i vojnici i s time da moraju biti, ne da mogu, nego moraju, i strani državljeni koji su učestvovali u ovim sukobima. Gdje ćemo njih evidentirati? Na isti taj popis, i isto tako pripadnike međunarodnih snaga. A drugi registar treba biti registar žrtava, prvenstveno žrtava ratnog zločina.* (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije s veteranima o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

Treba da se popišu svi oni koji su stradali. (Nermin Karačić, veteran, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije s veteranima o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

(...) *teško je razdvojiti ko je stradao kao civil, ko je stradao kao vojnik. Međutim, sve žrtve treba popisati.* (Mevludin Plančić, oficir bivše JNA, veteran, Vršac, Srbija, Regionalne konsultacije s veteranima o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

DEO V - NADLEŽNOST KOMISIJE

Period i područje istraživanja

Komisija utvrđuje činjenice o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava izvršenim u periodu od 1. januara 1991. do 31. decembra 2001. godine u državama na prostoru nekadašnje SFRJ, i istražuje političke i društvene okolnosti koje su odlučujuće doprinele izbijanju ratova ili drugih oblika oružanog sukoba, kao i činjenju ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava, te posledice zločina i kršenja ljudskih prava koje su se ispoljile i u periodu nakon 2001. godine.

Stavovi učesnika/ca:

U konteksu ovoga što ste govorili jako mi se sviđa da se ide od 80-te [za istraživanje društvenih i političkih okolnosti]. Da se ne krene od posljedice, a preskoči se uzrok. To je jako važno zbog budućih generacija. (Jasmin Imamović, načelnik Opštine Tuzla, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

Ja se ne bih složio, a to sam i u par svojih diskusija rekao tokom rada REKOM-a u prošlim vremenima da ne možemo uzeti od '80. godina. Osamdesete godine su godine pa do devedesetih kada je narod fino živio, ali u samom narodu, u sva tri nacionalna korpusa stvarala su se jezgra nacionalizma, a ta jezgra nacionalizma su počela i počinju od '41. Sjetite se sedamdeset prve godine šta se isto desilo nama u Bosni. Šta se moglo desiti? Da li znate ili da ja napominjem, ubaćenu grupu, koja je tada htjela da ruši državni poredak one Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. A to su sve ta žarišta u sva tri nacionalna korpusa, koja su htjela da razbiju po svaku cijenu onu Jugoslaviju. (Dragislav Mijanović, Udruženja ratnih vojnih invalida, Zvornik, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

Ja sam rekao da vremenska i teritorijalna nadležnost REKOM-a, ovdje je naglašeno tačno po datumu od kada do kada i teritorijalna nadležnost, i reći ću da se slažem sa početkom, to je 1. januar '80., ali se ne bih baš složio da to bude 31. decembar 2001. godine s obzirom da ako imamo činjenicu da se u Bosni i Hercegovini još uvijek potražuje negdje oko 10.000 nestalih osoba mi danas imamo situaciju da danas neko u Bosni i Hercegovini krši naša ljudska prava skrivanjem masovnih grobnica i ono što mislim da bi ipak mandat ove komisije trebao da bude je da mi u što kraćem vremenskom roku dođemo do saznanja i informacija gdje su masovne grobnice. S toga mislim da je ovaj datum, to je bar mišljenje organizacije iz koje ja dolazim, da je 31. decembar 2001. godine nekakav krajni rok gdje bi se vršilo dokumentovanje činjenica. (Mevludin Lapić, Udruženje porodica zarobljenih i nestalih lica opštine Zvornik, Zvornik, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu statuta REKOM REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

Što se tiče ovih opstrukcija i vremenskog trajanja završetka REKOM-a, do kada je taj period, ja bih se složio sa kolegama koji su rekli da se ne treba ograničavati na taj period, jer mi imamo sigurno strašna kršenja prava žrtava i članova njihovih porodica od svakog onog pojedinca ili institucije koji na bilo koji način vrši opstrukciju u pronalaženju, identifikaciji žrtava i sankcionisanju počinilaca. (Goran Dražić, Udruženje Zajedno do istine, Banja Luka, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

Ograničavanjem REKOM-a od '80. pa ovamo [za istraživanje društvenih i političkih okolnosti] je stvaranje preduvjeta, postavljanje kamena temeljca za nova sukobljavanja.

(Mirko Šimunović, Udruga obitelji poginulih i nestalih branitelja, Žepča, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu Statuta REKOM, Tuzla,BiH, 29. maj 2010.)

(...) za Hrvatsku je upitan termin i 1. siječnja 1991. jer imamo zakon o tome i u Hrvatskoj se smatra početak Domovinskog rata u lipnju 1990. Dakle, mi nismo bez razloga predlagali da start brojenja žrtava i prve žrtve u Hrvatskoj su nastale devedesete godine, a ne 1991. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) nama ne odgovara da zlatna točka u povijesti iz koje će se onda gledati dalje kontekst bude smrt Josipa Broza Tita. Naime, to je politički čin. Jako je teško osim što je fizički u smislu smrti jedne osobe, kako je teško zapravo staviti odrednicu da li je ta njegova smrt do te mjere utjecala na promjenu u odnosima ili je ona nastupila prije smrti ili je nastupila mjesec ili dva, ili tri iza toga. Nama bi bilo puno prihvatljivije da to bude pravni čin, a to da bude '74. kad se donio Ustav iz kojeg su se onda izvodila prava republika na samobitnost, odnosno na suverenost i kao jači politički čin nego što je smrt jedne osobe, bez obzira šta ona predstavljala na ovome teritoriju. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb,Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ja bih predložila da se uzme 1. 01. 1990. zato što se onda uzima cijelokupna godina, zato što se daje mogućnost komisiji da široko gleda na razdoblje toga događanja jer mi svi znamo da su se tada događali zločini koji su imali izrazito obojenu etničku pripadnost što znači da oni možda nisu ušli kao zločini u ratu, ali su možda imali i te kako djelovanje na kasnije razdoblje. Ako mi stavimo da je početak oružanog sukoba 1. 01. 1991., odnosno stavimo '91., onda smo prihvatali da je sve ono prethodno razdoblje bio akt terorizma. To je velika razlika u pravnim posljedicama koje mogu proisteći i za žrtve i za sve ovo ostalo. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Oko ove dileme [za istraživanje društvenih i političkih okolnosti], kompromisa 1. siječanj 1980., mislim da je dobar kompromis. (Gordan Bosanac, Centar za mirovne studije, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ja bih možda čak da se ne ide davati političke i socijalne okolnosti, nego možda da od 1. siječnja 1980. se jednako tako popisuju neke povijesne činjenice, a ne toliko da interpretira. Znači, neka nabroji činjenice koje su se desile, ali bojam se da je svaka interpretacija užasno sklizak period, područje, pardon. (Gordan Bosanac, Centar za mirovne studije, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) mi smatramo zaista da treba izbaciti činjenice o oružanim sukobima. (...) Pa 'ko će to raditi? Onda žrtva više nije u fokusu. onog trenutka kad mi počnemo razgovarati o političkim i socijalnim okolnostima, žrtva, ja mislim da će biti zaboravljena. (Nikoleta Poljak, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

'Činjenice o oružanim sukobima', ja se bojim da ako će to stajat, da će to stvarno otici vrlo široko. Mislim tu će se morati uvrstiti, morat će se komisija baviti medijima, ratnom hušačkom propagandom, novinarima, krivotvorenjem i falsificiranjem podataka i slično. Mislim... da uključujući naravno ne samo medijsku propagandu nego i politiku, pa i sve, kad se održala koja bitka, gdje je napao, tko je koga granatirao... Bojim se da će puno vremena i kapaciteta komisiji pojest utvrđivanje činjenica o oružanim sukobima. (Igor Roginek, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) neki ljudi, pogotovo ovi što dolaze iz braniteljskih organizacija nikako nisu mogli prihvati 1. siječanj 1991. godine kao što to uzima Međunarodni sud u Hagu za vrijeme početka ratnih zbijanja, nego su rekli da po Deklaraciji o Domovinskom ratu u Hrvatskoj nije pravno utemeljena nego politička kategorija i oni zapravo inzistiraju da se treba uzeti šesti mjesec 1990. godine kao početak ratnih sukoba u Republici Hrvatskoj. (Mirjana Bilopavlović, Centar za razvoj i podršku civilnog društva Delfin, Pakrac, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

U dijelu s općim odredbama treba uključiti vremensko ograničenje i teritorijalnu nadležnost u okviru jednog članka, kako bi sve zajedno bilo sistematicnije. (Vesna Simović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

U članu (...) o vremenskoj i teritorijalnoj nadležnosti REKOM-a ponovno se govori o utvrđivanju činjenica o ratnim zločinima. Mislim da je to pretenciozno i komplikuje situaciju, kao i ovaj drugi zadatak REKOM-a vezan uz političke i društvene okolnosti koje su pridonijele izbjijanju sukoba. (Goran Rodić, advokat, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...)ni jednog trenutka ne postoji spor oko utvrđivanja, obezbjeđivanja ili prikupljanja činjenica vezano za ratne zločine ali postavlja se sada pitanje kojim metodama, kojim postupcima, kojom metodologijom, kojim instrumentima utvrđivati političke i socijalne okolnosti koje u dovele do toga. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Znači u članu 21. sad utvrđuje činjenice samo o ratnim zločinima, nema ni oružanih sukoba, od 1. januara 1991. do 31. decembra 2001., i onda dodaje se, 'kao i političkim i socijalnim okolnostima od 1980'. Znači sad više nisu ni motivi, uzroci, kontekst i radnje, sad su političke i socijalne okolnosti. (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) mislim da se treba potruditi da opravdamo potrebu da se da u mandat REKOM-u da utvrđuje činjenice kako o ratnim zločinima tako i o oružanim sukobima. Ja ne mislim kada govorim o utvrđivanju činjenica o oružanim sukobima, ne mislim na sve silne bitke koje su se dogodile, ja samo mislim tu na karakter oružanog sukoba. Postoji interni oružani sukob, tzv. građanski rat i postoji međunarodni oružani sukob. Na području Bosne i Hercegovine naročito, bili su u kombinaciji više vrsta tih ratova, dakle i jedni i drugi i treba se tačno utvrditi i ta činjenica. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Regionalne

konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Jasno mi je zašto 1. januar '91. to je negdje godina kada je izbio taj građanski rat, jasno mi je zašto kraj 2001. godine računam da su obuhvaćeni događaji u Makedoniji, ali mi onda nije jasno vjerujte mi zašto onda ovdje nema događaja iz 2004. godine i etničkog čišćenja i pogroma na Kosovu i Metohiji jer smatram da je to bio loš završetak svih loših dešavanja od '91. godine pa na ovom na teritoriji bivše SFRJ (...) Na to me veže sledeći član (...) gdje su kršenja prava pobrojana a ne ograničavaju se između ostalih i na, pa ide od a, b, c, d, oduzimanje i uništavanje imovine velikih razmijera, uništavanje vjerskih i kulturno-istorijskih objekata, što je bio rezultat pogroma i etničkog čišćenja na Kosovu i Metohiji 2004. godine u martu. (Aleksandar Damjanović, Sosijalistička narodna partija, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010)

Naravno i to pitanje godine od kad počinjemo 1. januar 91. godine. Određene stvari su se dešavale u Hrvatskoj i prije 1. januara 1991. godine. (Miodrag Linta, Predsjednik Koalicije udruženja izbjeglica iz Hrvatske, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Ali mislim da je presudno, mislim da su presudne godine za ovaj rat bile '87., '88., '89. i 9.ta godina. Zašto? Zato što je tada, neko je zamislio nešto i digao je nacionalnu euforiju na jednu visinu koja nije trebala da doživi, ja mogu da je nazovem afirmaciju. Ona je afirmisana, naprimjer nacionalna svijest i gdje god postoji ta nacionalna euforija znači postoji mržnja. Stvari se mržnja i iz te mržnje se proizvodi rat. (Ekrem Hadžić, predsednik Udruženja za zaštitu prava protjeranih i raseljenih iz opštine Priboj, Priboj, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

(...) ja bih isto volela da se istraži kontekst uzroci, motivi radnje, počevši od 1980. godine. I u Novom Sadu je, čini mi se, neka majka iz Sreberničke grupe to isto, ja se ne sećam imena, tražila. Slažem se sa njom, ne sećam joj se imena, tražila je da se i ta godina uzme u obzir koja je dovela do ratova... (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Da se uzme u obzir obavezno 17. mart 2004. godine kad su izbili veći sukobi, znači sukobi etničke prirode, većih razmera, da se oni uzmu u obzir, obavezno uvrste. (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Opet je sporno za nas iz Republike Hrvatske zapravo ovaj period o kojem će se komisija baviti. Za nas je '90. godina izuzetno značajna ali mislim i za sve druge zemlje u kontekstu onoga što se dešavalo. (Mirjana Bjelopavlović, Delfin, Pakrac, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

Ovom statutu treba izraditi preambulu, neku vrstu uvoda, uvod koji će sadržati početak (...) koji će komisija obuhvatiti, iako sam ja mišljenja da treba da se obuhvati period od 1912.

godine. (Ylber Topalli, bivši politički zatvorenik, Uroševac/Ferizaj, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

(...) 1912. (...) od te godine treba da se istražuje. (Bislim Bislimaj, Udruženje bivših političkih zatvorenika, Vitina/Viti, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

Vremenski period tretiranja rada ove komisije, mislim da bi bilo bolje početi od kraja balkanskih ratova i okupacija ili reokupacija kosovskih Albanaca na albanskoj teritoriji. (Naim Bujupi, Udruženje bivših političkih zatvorenika, predsednik kancelarije u Glogovcu/Glogoc, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

Znači, 2004. godinu smo izbacili. Je li kršenje ljudskih prava bilo 2004. godine na Kosovu i to pod zaštitom Ujedinjenih nacija? (Dragislav Mijanović, Udruženje ratnih vojnih invalida opštine Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Zašto se ne uzme '90. godina? Zato što mi imamo probleme u Hrvatskoj '90. godine. Mi imama balvane. Mi imamo onemogućen protok roba, ljudi, sredstava, čega god hoćete. Imamo sporadične oružane sukobe '90. Mi imamo žrtve '90. godine. Ako ovo primijenimo, ti ljudi su ispali. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) za nas je puno bitnije da se uzme '74. godina [za istraživanje političkih i društvenih okolnosti] kada su izvršene pravne promjene u ustavima koje su dale drugačiji status republikama i dale im (...) pravo na samoodređenje do otcjepljenja. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o Nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

Ovdje već stoljećima postoji proces satanizacije druge strane. Često danas čujem, i pogotovo u ratu se moglo čuti - šta su nam uradili u onom ratu. Da li treba možda malo dalje otići u prošlost [straživanje političkih i društvenih okolnosti]? (Nermin Karačić, Centar za nenasilnu akciju, Sarajevo, BiH, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o Nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

Moj konkretan predlog je da bar što se tiče Bosne i Hercegovine to bude 1. januar 1990. godine. Već 1990. godine počeli su izbori, odnosno dobili smo višestranački sistem. I mislim da od tada, a da ne kažem da su već i 90. godine, počinjena su počinjena neka pojedinačna ubistva. (Hiba Ramić, Fondacija Mezarje Bratunac 92, Bratunac, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Bratunac, BiH, 27. novembar 2010)

(...) ja bih bio za to da idemo na šire, da govorimo samo o neposrednim uzrocima, a bez vremenskog zatvaranja. (doc. dr Milan Brglez, Fakultet za društvene nauke, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) Da bi lakše razumjeli zašto su se desile tako strašne stvari na ovom prostoru moramo sagledati jedan istorijski, društveni i politički aspekt i mislim da bi ograničavanje na '80. godinu vjerovatno bio jedan uži prostor. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...), ali bih odmah htio reći da ja smatram da to treba ići par godina prije '91., znači ne prije '80. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Principijelno bih podržao varijantu A, jer riječ neposredno za mene ne znači samo minutu prije prve puške koja je pukla na našim prostorima. (Zlatko Kulenović, Vrhovni sud Republike Srpske, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) kaže se da je vremenski prostor u kome će [komisija] djelovati od 1991. do 2001. Čitajući novine i druge javne medije došao sam do podataka da u jednom dijelu javnog mijenja Crne Gore i Srbije, takođe je i mišljenje nekih političkih partija da bi se taj rok mogao produžiti do 2004. kada su se na Kosovu desili incidenti koji su trajali nekoliko dana, čiji je rezultat bio uništenje velikog broja crkava i novi talas izbjeglica nealbanskog stanovništva. (Stevan Kandić, student, Pravni fakultet, Udruženje pravnika Crne Gore i Evropskog udruženja studenata prava Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije s mladima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 15.decembar 2010.)

(...) treba uzeti period od 1918. Zašto to mislim? Zato što je tada nastala jedna država iz koje svi dolazimo, to je država Srba, Hrvata i Slovenaca koja je kasnije, '29., preimenovana u Jugoslaviju. (Damir Nikočević, Fakultet političkih nauka, Herceg Novi, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Komisija ne sme da ima mandat da ocenjuje političke i društvene okolnosti. (Timčo Mucunski, Pravni fakultet Justinian Prvi, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) vremenski kontekst od 1980. [je] ispravan i (...) jedino [je] on bitan za istraživanje tog konteksta. Zašto? Zato što pojedinci kreiraju zlo, a ne istorijske okolnosti. (Edin Smailović, Filozofski fakultet, postdiplomske studije, Ljubljana Slovenija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) imam jedan predlog da bi možda u okviru statuta komisije mogao da se napravi član kojim bi se komisiji dala obaveza da u određenom roku osnuje radno telo koje će se upravo baviti ovim pitanjem [istraživanjem društvenih i političkih okolnosti]. (Aleksandra Đorđević, Pravni fakultet, Niš, Srbija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

1980. godina zaista nije datum od kog treba krenuti nego da trebamo da se vratimo barem do '41. iako će to biti dodatan posao za komisiju. (Seid Burić, Pravni fakultet, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Kada je u pitanju dilema koji vremenski period obuhvatiti u radu REKOM-a, mislim da taj period treba ograničiti (...) od 1980. godine pa do 2001. godine iz više razloga. Mislim da i onako pred REKOM-om stoji jedan izuzetno složen i opširan i značajan zadatak, a posebno na utvrđivanju činjenica, pa se bojim da će i ovaj predviđeni rok rada REKOM-a i utvrđivanja činjenica biti kratak (...) Prema tome, mislim da će REKOM imati mnogo važnijih zadataka, a ne vraćat se u daleku prošlost gdje će biti izuzetno teško utvrditi činjenice i istinu. (Fikret Grabovica, Udruženje roditelja ubijene djece opkoljenog Sarajeva 92-95, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17.decembar 2010.)

Pre bih bio za neograničavanje [kada su u pitanju političke i društvene okolnosti]. (Aleksandar Todorović, Civilna inicijativa izbrisanih, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17. decembar 2010.)

(...) neograničavanje vremenskog perioda, mislim da je to jako dobro [kada su u pitanju političke i društvene okolnosti]. (Ružica Spasić, Udruženje porodica nestalih i nasilno odvedenih lica srpske nacionalnosti, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

(...) svakako da ne bude vremenskog ograničenja [kada su u pitanju političke i društvene okolnosti]. (Atdhe Berisha, nevladina organizacija *Kalaja*, Peć/Pejë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17. decembar 2010.)

(...) period na primer od '85. na ovamo. Ali kad bi bila i 1981. ne bi to bio veliki problem. (Ekrem Hadžić, Udruženje za zaštitu prava proteranih i raseljenih iz opštine Priboj, Priboj, Srbija, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17.decembar 2010.)

(...) mislim da bi povratak u duboku prošlost, gdje nemamo živih svjedoka, bio razvodnjavanje i nemogućnost da REKOM utvrdi prave činjenice. I stoga sam za povratak u prošlost samo u trenucima kad je to uzročno-posljedična veza s događajima koji su se zbili 1991-2001. (Andelko Kvesić, Hrvatska udruga logoraša u kantonu Središnja Bosna, Busovača, BiH, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17.decembar 2010.)

U vezi okolnosti, stvarno ako se ograniči vreme, stvaraće prepreke [u radu komisije]. (Prenk Gjetaj, predsednik Komisije Republike Kosovo za nestala lica, Priština/Prishtinë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

Što se tiče samog perioda, ako hoćemo samo da se bavimo žrtvama i počiniocima zločina onda zaista ne bi trebalo ići unazad. Oni koji su doveli do svega toga, njih više nema.

(Lozanka Radoičić, Udruženje roditelja *Vera, nada, ljubav*, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17.decembar 2010.)

Svakako sam za to da se ne ograniči vreme [kada su u pitanju političke i društvene okolnosti]. (Shaban Terziu, nevladina organizacija *Lansdowne*, Gnjilane/Gjilan, Kosovo, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17.decembar 2010.)

(...) trebalo da se ograničimo na (...) period od 1981. godine. (Marinko Đurić, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17.decembar 2010.)

Za nas je vrlo bitno da su se ratovi vodili u razdoblju od 1990. godine, a ne 1991. godine, jer već prve su žrtve u Hrvatskoj 1990. godine. (Bruno Čavić, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

(...) ne do 2001., budući da se veći broj zlodela u Makedoniji dogodio 2002. godine, iako je bio potpisani Ramkovniot dogovor i donesena amnestija. Da se obuhvati i 2002. (Predrag Petruševski Bingo, Udruženje branitelja 2001., Kumanovo, Makedonija, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

(...) ako želimo napraviti nešto dobroga, zaista se trebamo riješiti svih ograničenja [istraživanje političkih i društvenih okolnosti]. *Zašto? Neke stvari su se dogodile zbog toga što je to sve skupa počelo daleko ranije.* (Bruno Čavić, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

(...) vreme ne treba da bude ograničeno [istraživanje političkih i društvenih okolnosti]. (Nikola Grkov, Udruženje armijskih veterana, Kavadarci, Makedonija, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

Ne treba ograničavat [vreme za istraživanje političkih i društvenih okolnosti]. (Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

(...) vremenski period treba biti ograničen [za istraživanje političkih i društvenih okolnosti]. (Andelko Kvesić, Hrvatska udruga logoraša u Kantonu Srednje Bosne, Busovača, BiH, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

(...) da ne treba biti statickih ograničenja, nego treba da se omoguće margine za dodatno delovanje. Dakle, mislim da glavno koncentrisanje delovanja REKOM-a, zbog efikasnosti, treba da bude određeno vreme, koje imamo u predloženom nacrtu. (Lush Krasniqi, Udruženje za nestale 27. april 1999., Đakovica/Gjakovë, Kosovo, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

Ja sam za to da se ograniči delovanje komisije [za istraživanje političkih i društvenih okolnosti]. (Predrag Petruševski Bingo, Udruženje branitelja 2001., Kumanovo, Makedonija, Regionalne konsultacije s veteranima o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

(...) da vremenski period ne bude striktno ograničen, jer ono što se desilo u razdoblju od 1990. do 2001., a i kasnije, (...) to su bile posledice mnogih događaja i slučajeva, koji su se desili puno ranije od tog vremena. (Rrahim Limani, Udruženje ratnih veterana Oslobodolače nacionalne vojske, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije s veteranima o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

(...) komisija uopće ne bi trebala raspravljati o političkim i ostalim uzrocima rata, već se usredotočiti na činjenice o nastanku zločina. (Željko Špelić, Hrvatski časnički zbor, Pakrac, Hrvatska, Regionalne konsultacije s veteranima o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

Kršenja prava u nadležnosti Komisije

Komisija utvrđuje činjenice u vezi sa ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava, navedenim u članu 1 Statuta.

Stavovi učesnika/ca:

(...) pobrojana su određena kršenja ljudskih prava i ratnih zločina [odredba ranije verzije Nacrta statuta : 'Kršenja prava kojima se REKOM bavi uključuju, ali se ne ograničavaju na: ubistva civila i ratnih zarobljenika; porobljavanje; protivpravno zatvaranje; deportaciju i prisilno premeštanje stanovništva; silovanje i druge teške oblike seksualnog zlostavljanja; mučenje i druga nehumana postupanja kojim se namerno stvara velika patnja; prisilne nestanke; oduzimanje i uništavanje imovine velikih razmera; uzimanje talaca; uništavanje verskih i kulturno-istorijskih objekata; korišćenje civila i ratnih zarobljenika kao živih štitova']. Nedostaje nešto što bi trebalo da bude, ali ovo govorim iz vlastitog iskustva i vlastitog ugla posmatranja bez imalo želje da udem u polemiku sa bilo kim od vas, u ovoj kategorizaciji zločina nedostaje zločin genocida. Da li će njega neko kvalificirati kao masovni zločin, itd., ali s obzirom da dolazim iz Srebrenice i da je Međunarodni sud pravde u Haagu dao tu pravnu kvalifikaciju mislim da bi bilo nekorektno da ne bude u popisu zločina kojim će se baviti REKOM. (Amir Kulagić, Srebrenica, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu Statuta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

(...) nije mi jasno zašto nema otmica, zato što mi imamo veliki broj otmica nakon oružanih sukoba na Kosovu posle 9. juna 1999. godine i to nam spada takođe u nadležnost REKOM-a. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Samo kao jedan dodatan zadatak za radnu skupinu - šta sa namjernim prikrivanjem tragova zločina. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) neki od oblika perfidije, nešto da u tom kontekstu predvidimo kao kršenje ozbiljnih ljudskih prava. (Milena Savić, Centar informativno-pravne pomoći, Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Pitanje prikrivanja tragova ratnih zločina [dodati]. (Teki Bokshi, advokat, Djakovica/Gjakovë, Kosovo, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Kršenje prava na prigovor savjesti [dodati]. (Gordan Bosanac, Centar za mirovne studije, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Želela bih da se nadovežem i na predlog da ubacite ovde i pod tačkom, nije bitno koje slovo gde su duplicitarni zločini. Posle ubistva su se dešavala masakriranja tela, znači mi smo sva tela koja smo dosad dobili, pričam za ove koji su stradali na Kosovu i Metohiji, sahranili. Dobijali smo delove tela, sva su tela obezglavljeni. Nijedno telo nismo sahranili sa glavom. Namerno je to sve činjeno da ovde bude ubačeno obavezno uništavanje, svesno i planski uništavanje i spaljivanje, premeštanje radi tih ubijenih lica, radi onemogućavanja utvrđivanja uzroka smrti i prave identifikacije. (Nataša Šćepanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

(...) pored svih ovih nadležnosti čuo sam da je bilo i 'da se uključi i prikrivanje tragova i ratnih zločina'... I to smatram jako važnim iz ličnog iskustva za mog oca i još nekoliko žrtava. (Marinko Đurić, Udruženje kidnapovanih i nestalih sa Kosova, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

(...) da se treba uvrstiti i prisilna mobilizacija kao jedan od vidova čime se REKOM treba baviti. Što je sa prikrivanjem tragova zločina? (...)na prijedlog ljudi sa Kosova, treba uvrstiti i otmice nakon oružanih sukoba koji su se dešavale. (Mirjana Bjelopavlović, Delfin, Pakrac, Hrvatska, Regionale konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

U spisku ovih nadležnosti nisam video da je nabrojano genocid (...) zašto je ispušteno? (Esad Kočan, Monitor, glavni i odgovorni urednik, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa novinarima o Nacrtu statuta REKOM, Ljubljana, Slovenija, 10. septembar 2010.)

Objašnjenje da genocid ne može da bude predmet REKOM-a, mislim da to tumačenje ne stoji. Genocid je najteži oblik ratnog zločina. Genocid nije individualni zločin, to je sistemski zločin, a mi ako hoćemo da utvrdimo sve činjenice o ratnim zločinima, pa i najtežim, moramo sagledati mesto i ulogu institucija (...) REKOM u jednom momentu se mora baviti odgovornošću institucija. Ako se ne bude bavio odgovornošću institucija, onda ćemo se svesti na pojedince, onda mi gubimo suštinu ono zbog čega pokrećemo mehanizam kao što je REKOM. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa novinarima o Nacrtu statuta REKOM, Ljubljana, Slovenija, 10. septembar 2010.)

Period koji će tretirati komisija treba biti duži, da bismo bili duži onda moramo obuhvatiti i druga pitanja - kolektivno otpuštanje radnika. (Ylber Topalli, bivši politički zatvorenik, Uroševac/Ferizaj, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

(...) duboko [sam] razočaran da radna grupa (...) nije stavila jedan najteži ratni zločin, a to je genocid (...) predlažem da genocid mora biti dio mandata kojim će se baviti REKOM, da presude koje su donesene u vezi sa genocidom moraju se uzeti u obzir kod utvrđivanja činjenica, ali i kod izrade završnog izveštaja. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Ako tekst nacrta uopšte sadrži mogućnost tumačenja da se REKOM neće baviti genocidom, (...) onda je to najozbiljnija moguća opomena i primedba na tekst nacrta. (Draško Bjelica, Filozofski fakultet, Niš, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) naš predlog je da se u član (...) u kome su popisana dela u nadležnosti komisije, uključi i kategorija teškog kršenja ljudskih prava koja bi svojom sadržinom pokrivala slučaj izbrisanih u Sloveniji (...) Kategorija koju predlažemo je - 'sistematicno, arbitrarno ili nezakonito oduzimanje ili sprečavanje ostvarivanja prava na stalni boravak i oduzimanje ili sprečavanje ostvarivanja prava na državljanstvo'. (Jovana Mihajlović-Trbovc, Mirovni inštitut, Ljubljana, Slovenija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) predlažem da se dopuni sa još jednom tačkom (...) - 'smišljeno i/ili sistematsko skrivanje i/ili uništavanje dokumenata koja svjedoče ili mogu poslužiti za rasvjjetljavanje i dokumentovanje slučajeva teških kršenja ljudskih prava i ratnih zločina'. (Koča Pavlović, Poslanik u Skupštini Crne Gore, Crna Gora, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) ratni zločin ne isključuje genocid (...) Ime komisije kaže ratni zločin, ja to razumijem da govori o ratnom zločinu kao generičkom pojmu koji uključuje i genocid. Naravno, odmah da se izjasnim, s obzirom na to da se u ratu, u Jugoslaviji, odnosno u Bosni i Hercegovini zaista desio i utvrđen je zločin genocida prvi put poslije Drugog svjetskog rata, ja mislim nakon svih ovih diskusija koje sam čuo, da genocid treba uvrstiti u ovaj popis. (Zoran Pajić, profesor, King's College, London, V. Britanija, predsednik Upravnog odbora Fonda za humanitarno pravo, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) mislim da se problem izbrisanih može podvesti zaista pod teška kršenja ljudskih prava i ne bih to izdvajao kao posebno poglavje, naveo bih to možda kao konkretne povrede, ali moramo bit dovoljno široki da shvatimo šta naslov podrazumijeva - ratne zločine i teška kršenja ljudskih prava. (Zoran Pajić, profesor, King's College, London, V. Britanija, predsednik Upravnog odbora Fonda za humanitarno pravo, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Kao dodatak članu (...) ja bih dodao osim uništavanja dokumenata (...) - [zastrošivanje i ubistva svjedoka](#). (Milan Reljić, UG Struga, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) ako je međunarodni sud već odredio, kvalifikovao da je to genocid, šta onda REKOM izbegava reč genocid? (Presa Vučić, Žene u crnom, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) da se uključi genocid i sve da se navede - genocid i sva kršenja ljudskih prava, teški zločini (...) zašto se ne upotrijebi i ubjanje djece (...) možemo još dodavati specifična dela, recimo [izbrisani] za Slovence. (Aprilija Lužar, Taxiart, Slovenija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Zašto je tako važno da taj zločin [izbrisani] ide u popis teških kršenja ljudskih prava? Zbog toga jer se čak i ne radi o kršenju ljudskih prava, nego o nečemu što je stepen prije, radi se o oduzimanju prava da uopće imaš prava. (Vlasta Jalušić, Mirovni inštitut, Slovenija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Mi ne tražimo da REKOM utvrđuje individualnu odgovornost, ali tražimo da REKOM utvrdi činjenice o genocidu jer na taj način onda nećemo vršiti reviziju presuda. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa II: Ciljevi i zadaće REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) smatram da bi možda bilo dobro prihvati inicijativu što je došla iz Bosne i Hercegovine da se članak (...) promijeni i da ide (...) sva kršenja međunarodnog prava i kršenja protiv čovečnosti. (Mirjana Bilopavlović, Delfin, Pakrac, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

(...) ja bih zatražio od vas da se doda progona - progon van zemlje [deportacija]. (Sabit Maliqi, advokat, Kosovo, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Pojavljuje se nedoslednost u utvrđivanju nadležnosti komisije. Ili su to ratni zločini i teška kršenja, ili su to krivična dela protiv čovečnosti i međunarodnog humanitarnog prava. Znači, to bi se moralno dosledno uneti na svim mestima gde je to potrebno. Meni se čini da je sa pravničkog aspekta mnogo bolja varijanta da koristimo već utvrđene termine krivična dela protiv čovečnosti i međunarodnog humanitarnog prava. Zato što obuhvata jedan širi aspekt jer ova druga alternativa nabrojala desetak krivičnih dela, ali se i ne ograničava na samo to, pa onda mi možemo nabrojati 15, pa onda reći još i ostale. Tako da mi se čini da je mnogo uputnije da to bude alternativa A [Odredba nacrta statuta iz decembra 2010. - ALT. A: 'Komisija utvrđuje činjenice u vezi sa krivičnim delima protiv čovečnosti i protiv međunarodnog humanitarnog prava, kao i činjenice u vezi sa drugim teškim kršenjima ljudskih prava; ALT. B: Ratni zločini i teška kršenja prava kojima se Komisija bavi uključuju, ali se ne ograničavaju na: ubistva civila i ratnih zarobljenika; porobljavanje; protivpravno zatvaranje; deportaciju i prisilno premeštanje stanovništva; silovanje i druge teške oblike seksualnog zlostavljanja; mučenje i druga nehumana postupanja kojim se namerno stvara velika patnja; prisilne nestanke; oduzimanje i uništavanje imovine velikih razmara; uzimanje talaca; uništavanje verskih i kulturno-

istorijskih objekata; korišćenje civila i ratnih zarobljenika kao 'živih štitova']. (Miroslav Alimpić, Viši sud u Novom Sadu, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) *nisam sklon pojedinačnom nabranjanju kako je to navedeno u alternativi B, jer uočavam odmah izostavljanje pojedinih oblika krivičnih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, a svakako je vrlo bitno u samoj ideji REKOM-a da budu obuhvaćena sva krivična djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava i mislim da ta formulacija odražava suštinu, dakle alternativa A, odražava u potpunosti, u cijelosti sve oblike ratnih zločina.* (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

1. stav uopšte ne pominje ratni zločin. Uopšte ne postoji, ne normira ga u okviru nadležnosti, a u stavu 2. daje se jedna formulacija koja je nepravnička - 'Ratni zločini i teška kršenja prava kojima se komisija bavi uključuju, ali se ne ograničavaju' (...) Ona [komisija] je jedan organ koji mora imati specifikaciju svojih nadležnosti i ovaj član se totalno mora preuređiti. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Gospodin Bulić nam je rekao da alternativa B ne sadrži sva djela koja potпадaju pod međunarodno humanitarno pravo. Ja bih volio da ostane alternativa B, ali da se dodaju djela koja nisu navedena u ovom nabranjanju ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) *alternativa A pruža sve mogućnosti.* (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(..) *predlažem da (...) ostane alternativa B koja nabraja djela u nadležnosti komisije i da u tom članku ostanu kršenja ljudskih prava, i ne samo ratni zločini. I pored toga je po našem mišljenju definiciju teških kršenja ljudskih prava trebalo uključiti sljedeće riječi (...) 'sistematicno, arbitrarno ili nezakonito oduzimanje ili sprečavanje pristupa državljanstvu u smislu access to citizenship ili oduzimanje ili sprečavanje ostvarivanja prava na stalni boravak'.* (Neža Kogovšek, Mirovni institut, Slovenija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) *mislim da je ova druga kombinacija, iako izgleda da je preciznija, puno nepreciznija od prve, s tim što bih ja napravio intervenciju u prvoj. Kaže komisija utvrđuje činjenice u vezi sa, treba dodati - 'svim krivičnim djelima protiv čovječnosti i protiv međunarodnog humanitarnog prava'. I tačka. Ovo dalje je apsolutno nepotrebno, moje mišljenje je naravno. Osim ako ne želimo da se rasplinemo u široka kršenja raznih prava do povrede prava štediša.* (Munib Halilović, Tužilaštvo BiH, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. novembar 2010.)

(...) *da se ide sa tačkom A, koja je sveobuhvatnija.* (Mira Smajlović, Sud BiH, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Napravila sam neku kombinaciju (...) 'komisija utvrđuje činjenice u vezi sa krivičnim delima protiv čovečnosti i protiv međunarodnog humanitarnog prava kao i činjenice u vezi sa drugim

teškim kršenjima ljudskih prava' i sad bih dodala - 'zbog čega se ne mora ograničiti samo na' i onda nabrojiti ovo ovde. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravnim zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) smatram da ne treba da se podvuče momenat 'ne ograničavaju se na' baš zbog slučaja izbrisanih u Sloveniji zato što njihov slučaj nije ni telesno niti psihofizički nehuman tretman prema njima, već su jednostavno bili administrativno izbrisani i to se zavelo kako administrativna greška. (Nataša Stamenković, Pravni fakultet Justinian Prvi, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Ja se bojim da mi žrtve ne navedemo da oni misle - sud utvrđuje genocid, ali će i REKOM da utvrđuje [genocid]. Pa će, na primer, na Kosovu da kažu - Haški tribunal nije utvrdio genocid, ali se na Kosovu dogodio genocid i mi očekujemo da REKOM utvrdi genocid. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Alternativa B. je iz više razloga prihvatljiva i prije svega zato što je sveobuhvatna (...) mi smo itekako na liniji interesa žrtava i bićemo najbolje na liniji ako damo komisiji da ona utvrđuje činjenice u vezi sa svim zločinima, odnosno ratnim zločinima pod navodnim znacima. To je uobičajeni, generalni pojam bez da se precizira genocid. To neće moći ni raditi REKOM. Neće moći pravno kvalificirati određeno činjenično stanje ni kao genocid ni kao zločin protiv čovečnosti ni kao ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, nego će utvrditi činjenice, ali te činjenice će neko kasnije koristiti i kvalifikovati - sudije, tužioci, pa će kvalifikovati to kao određeno krivično djelo protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) mislim da ovdje ne bi trebalo bit alternative, nego da treba proći alternativa B., ali u obrazloženjima treba objasniti, obrazložiti stradalnicima da alternativa B. njima pruža širu podršku, širi osnov i sigurno da je za njih bolja i možda u samom obrazloženju više obrazložiti za njih da alternativa B. je sigurno za njih povoljnija jer svako taksativno nabrojanje je mač sa dvije oštice. Uvijek možete nešto ispustiti, nešto nećete staviti, a alternativa B., kakva je sad, zaista sve obuhvata. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Pošto ja mislim da komisija nema mandat da pojedine činjenične radnje koje je utvrdila i pravno kvalificuje kao krivično djelo, treba žrtvama objasniti kakav je mandat komisije i šta komisija može uraditi i iz tih razloga sam apsolutno za alternativu B. (Mira Smajlović, Sud BiH, sudija, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja sam isto za alternativu B. I kad bi ostala alternativa A., u svakom slučaju se mora izmeniti, da ne стоји ratni zločini i teška kršenja prava kojima se komisija bavi uključuju, nego svakako bi morala počinjati sa "komisija utvrđuje činjenice u vezi", ali ono sve što je kolega Ibro obrazložio u potpunosti se slažem zbog čega i ja isto sam za alternativu B. Nema potrebe da se ovde nabraja. Nije ovo krivični zakon. (Daniela Milovanović, sudija, Okružni

sud u Banja Luci, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) žrtve, stradalnici i ja od njih čujem da je njima strašno važno da imaju popis ratnih zločina i teških kršenja prava u kojima se prepoznaju, a tu jasno ostaju otvorena vrata da se ta lista ne iscrpljuje, ona se ne ograničava na ta djela i meni se čini alternativa A. boljom, zbog toga. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Mi ovdje koncipiramo pravni akt koji neće biti usvajan na forumu žrtava, nego na parlamentima država koje će potpisati ovaj pravni akt. Prema tome, kad je riječ o osnivanju međunarodne organizacije onda zaista treba zašljiti olovku pa pravničkim jezikom napisati odredbe ovoga akta. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu stauta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) predlog A., je u stvari predlog žrtava, zbog kojih se osniva komisija (...) ja polazim od onog što je suština formiranja komisije. Po meni se ona formira zbog žrtava, u interesu žrtava (...) jako je interesantno u izvještaju koji smo mi dobili od članova Međunarodnog centra za tranzicionu pravdu gdje oni kažu da je od suštinskog značaja da proces REKOM-a ne uđe u zamku specijalističkog pravničkog debatovanja (...) Ne znam u čemu je sporna [opcija A.], izuzev možda političkog dijela. Ja tu vidim samo da je sporno zbog politike, jer spominjanje zločina genocida može biti sporno zbog Srbije i Republike Srpske. (Sonja Radošević, novinarka, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu Statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Slažem se da su i ratni zločini kršenja ljudskih prava, ali mislim da je kršenja prava previše široko. Ja bih stavio [naslov člana] 'kršenja ljudskih prava u nadležnosti komisije', jer kršenja ljudskih prava takođe podrazumevaju i ratne zločine i genocid i zločine protiv čovečnosti. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Bilo koja alternativa, i u jednoj i u drugoj mora da se kaže 'komisija utvrđuje činjenice u vezi sa...' (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) moj predlog bi bio alternativa B. ali sa jednim amandmanom, a to je da стоји 'komisija utvrđuje činjenicu u vezi sa ratnim zločinima, genocidom, zločinima protiv čovečnosti, kao i činjenice u vezi sa drugim teškim kršenjima ljudskih prava.' (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Budući da predstavljam populaciju žrtava ja mislim da je prihvatljiva i jedna i druga varijanta ukoliko bi bile dovoljno objašnjene. Mislim da populacija žrtava se ne razumije u pravo toliko koliko pravnici, pa vjerujem da mnoge žrtve misle da će REKOM biti sud koji će presuđivati pogotovo kada je u pitanju genocid i govoriti šta je genocid, a šta ne. (Andelko Kvesić, Hrvatska udruga logoraša u kantonu Središnja Bosna, Busovača, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Meni se čini da je rešenje da se ukaže na sudske presude koje su nešto kvalifikovale na neki način, ali da kod genocida i progona zbog težine dokazivanja specifične namere, tamo где se sudovi time nisu bavili, da ni REKOM bi trebalo da ima ambiciju da on kvalificuje da je počinjen genocid ili progon (...) ne bi komisija morala da bude isuviše kreativna, pa da ona pravno kvalificuje. A drugo, čak i ovi primeri kao što je prisilni nestanak. Većina komisija daje opis zločina, ali u izvešaju morate da ih stavite pod neko poglavlje. Obično se takvo poglavlje zove prisilni nestanci i u izveštajima drugih komisija. Samim tim što u tom poglavlju pišete o poglavlju koje se zove prisilni nestanci vi ste ga kao komisija već kvalifikovali. Ne pišete o njemu u poglavlju koje se zove silovanje, nego pišete o tom događaju u poglavlju koje se zove prisilni nestanci. Inače bi to bila gomila, hiljade nabacanih slučajeva bez da su klasifikovani unutar samog izveštaja. (Bogdan Ivanišević, saradnik Međunarodnog centra za tarnzionu pravdu (ICTJ), Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Zašto mi koristimo pojmove iz članka 1.? Imamo ih u članku 1., zbog toga da kasnije bude sažetije, jednostavnije. A mi u članku 1. kažemo teška kršenja ljudskih prava uključuju ubistva ili ubojstva, protivpravno zatvaranje i sve navodimo i zbog toga mislim da baš u članku 1. da je dobro urađeno kad su objašnjeni pojmovi (...) I onda u drugim člancima možda zaista nema potrebe na pet mesta ponavljati, sve nabrajati, nego se samo pozove na ovo gdje je u pojmu obrazloženo. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja, kao pravnik, smatram da je ovo statut i da treba poslušat šta kaže struka i da se prihvati alternativa B. jer u njoj nema ništa što ne obuhvata ono iz alternative A. (Dragan Pjevač, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Aleternativa B je mnogo elegantnija i mnogo prihvatljivija, čini mi se za političare u Republici Srpskoj, nego definicija A. Ako se svi slažete da su one identične ili skoro identične, onda treba gledati kako da, hajde da kažem, političare preveslamo na fin način. Ako im gurate prst u oko i očekujete da oni prosto glasaju za to, bojim se da od toga nema ništa. Znači, i žrtvama i nežrtvama je cilj da dobiju istinu. Ako im se objasni da je ovo lakši put da se dođe do toga, ne vidim razloga zašto bi se toliko bunili. (Srđan Puhalo, psiholog, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) mi smo na forumu u Zagrebu imali strahovito velike i snažne reakcije nekoliko udruženja žrtava koje dolaze iz Srebrenice i koje su u nekim trenucima čak i uslovile svoju podršku navođenjem reči genocid. Tako da mislim da je jako važno da reč genocid bude tu, da bismo prosto to obezbedili. I to ne mislim samo u smislu da se udruženja žrtava, ja se tu slažem sa Bogdanom da oni nisu monolitna grupa koja isto želi, ali za jednu izuzetno veliku grupu udruženja žrtava je to uslov i preduslov za davanje podrške inicijativi. S druge strane, davanje podrške osnivanju komisije jeste političko pitanje i tu treba voditi računa o svim aspektima i o svim onim učesnicima u tom procesu. Međutim, sam rad komisije apsolutno zavisi od podrške udruženja žrtava, odnosno od podrške žrtava jer komisija svoj rad bazira na uzimanju izjava. Prvenstveno od žrtava. I ukoliko žrtve ne budu dale podršku, one neće učestrovati u radu komisije. I onda samim tim zaključci ove komisije mogu da budu vrlo limitirani i uslovljeni time, tako da mislim da i o tome treba voditi računa. (Marijana Toma,

članica Radne grupe za izradu nacrtu Statuta REKOM, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Meni je bliža druga alternativa iz sledećeg razloga. Prva stvar je što smo sad već došli u fazu da ovo treba da postane jedan funkcionalan dokument (...) i čuli smo dosta snažne argumente od pravnika zašto je druga alternativa bolja i koliko sam shvatila ona je čak iscrpnija nego prva jer uvek postoji mogućnost da se nešto zaboravi. Znači, nisam čula ni jednu pravnu argumentaciju da se zadrži prva. Druga stvar je, ukoliko će to pomoći lakše usvajanje ovog dokumenta, ja bih se ponovo opredijelila za tu. Možda bi jedan vid kompromisa mogao da bude da se u definiciji pojma ratni zločini, upravo u članu 1. izlista sve ono što bi moglo uključi ratni zločin. (Daliborka Uljarević, Centar za građansko obrazovanje (CGO), Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Mislim da je varijanta B. povoljnija od varijante A. (Anđelko Kvesić, Hrvatska udruga logoraša u kantonu Središnja Bosna, Busovača, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Nema uopšte nikakve potrebe da ih [dela] nabrajamo ako ima opcija B. jer ona ide upravo u pravcu toga da se sam dokument sažme. Jer ja se bojam da ovakav dokument kakav trenutno imamo, ja ne znam zaista koja će ga država prihvati. (Dženana Karup-Druško, Udruženje/Udruga BH Novinari, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

U članu 1. kod pojašnjenja pojma ratni zločin. Formulisao bih to ovako. 'Ratni zločin podrazumjeva krivična djela posebno, ali ne ograničavajući se na: genocid, zločini protiv čovečnosti (to je posebno krivično djelo zločini protiv čovečnosti koji se razlikuje od svih ostalih krivičnih djela), ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika, ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja, protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu, povrede zakona ili običaja rata, uništavanje kulturnih, istorijskih i religioznih spomenika, zasnivanje ropskog odnosa i prijevoz osoba u ropskom odnosu, povreda parlamentara, neopravданo odgađanje povratka ratnih zarobljenika, zloupotreba međunarodnih znakova, i nedozvoljeno oružje i druga sredstava borbe.' Kad bismo to nabrojali i tako precizirali pojam ratni zločin, onda ne bismo imali nikakvih problema sa članom 16., alternativom B'. Dakle, 'komisija utvrđuje činjenice u vezi sa ratnim zločinima kao i činjenice u vezi sa drugim teškim kršenjima ljudskih prava.' (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu Statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) žrtve ne insistiraju da komisija utvrđuje genocid, žrtve insistiraju da se samo genocid u završnom izveštaju komisije pojavi kao nešto što se desilo. Oni se boje da se u izveštaju uopće neće pojaviti reč genocid. (Dženana Karup-Druško, Udruženje/Udruga BH Novinari, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

DEO VI - OVLAŠĆENJA KOMISIJE

Uzimanje izjave

1. Komisija uzima izjave o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava iz njene nadležnosti od žrtava, svedoka, predstavnika institucija i učinilaca.
 2. Komisija nastoji da obezbedi dobrovoljno davanje izjave, uz zadržavanje ovlašćenja iz stava 8 ovog člana.
 3. Žrtve daju izjave o svojim stradanjima ili stradanjima članova porodice isključivo na dobrovoljnoj osnovi.
 4. U slučaju da lice odbije da da izjavu Komisiji pozivajući se na zakonsku dužnost čuvanja tajnosti podataka, primenjuju se odredbe člana 11, stavovi 3 i 4, ovog Statuta.
 5. Odredbe zakona o krivičnom postupku strane ugovornice primenjuju se na pravo uskraćivanja davanja odgovora na pojedina pitanja i oslobođanje od dužnosti svedočenja i druga pitanja u vezi ispitivanja lica koja nisu uređena Statutom Komisije.
 6. Na zahtev davaoca izjave, Komisija može omogućiti davanje izjave uz zaštitu identiteta.
 7. Komisija poziva lica iz stava 1 na način predviđen pravilima o pozivanju svedoka iz zakona o krivičnom postupku strana ugovornica. Komisija može sa stranama ugovornicama zaključiti posebne sporazume o načinu pozivanja.
 8. Ako to smatra za celishodno [HRV: svrhovito], Komisija može podneti krivičnu prijavu mesno nadležnom tužilaštvu radi obezbedenja prisustva lica, odnosno radi izricanja kazne za odbijanje lica da da izjavu, u skladu sa zakonom o krivičnom postupku države u kojoj lice ima prebivalište, odnosno boraviše.
 9. Uoči, u toku i nakon davanja izjave Komisija, prema potrebi, obezbeđuje psihosocijalnu podršku žrtvama i svedocima.
10. Komisija uzima izjave:
- a. u mestu prebivališta ili boravišta davaoca izjave;
 - b. u kancelarijama Komisije;
 - c. u diplomatsko-konzularnim predstavništvima strana ugovornica, ukoliko se izjava uzima u trećim zemljama; i
 - d. na teritoriji trećih država, ako to nije u suprotnosti sa zakonskim odredbama tih država, u slučajevima da žrtve, svedoci i ostala lica ne mogu dati izjave u konzulatima i ambasadama strana ugovornica.

Stavovi učesnika/ca:

S obzirom da dolazim iz 'Medike' iz Zenice imam potrebu da kažem da se radujem, da mi je u stvari drago, teško je reći radujem, pogriješila sam malo, da se žrtvama i svjedocima pruža psihološka pomoć i savjet kao i zaštita žrtava i svjedoka. Počela bi sa onim da ljudi imaju potrebu da govore, smatram da je ovo dobro što je predviđeno, da treba voditi upravo

računa o tome. Ako su imali terapijski proces koji su prošli onda je i terapeut ili terapeutkinja svjedok posljedica i onog što je osoba preživjela. Dakle i oni mogu govoriti o tome kolika je dubina rane i povrede. (Nasiha Šehić, Medika, Zenica, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu Statuta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

Tu negdje, piše 'od žrtava, svjedoka i ostalih građana' ali ne pišu počinitelji, supočinitelji (...) a treba da se uzimaju izjave i od mogućih počinitelja, supočinitelja. To su kao ostali građani. (Katarina Kruhonja, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog druta o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) smatram da ne treba biti zaključana lista mesta gde se mogu uzimati izjave, s obzirom na to da će se izjave uzimati i od žrtava pa možda neka mesta koja njima najviše odgovaraju(...)a ne nalaze se na listi. (Maja Mićić, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) 'da REKOM ima ovlašćenja da upućuje pozive'. Ja mislim da se većina muškog stanovništva sa prostora bivše Jugoslavije grozi pojma poziv i onoga što je stajalo u tim pozivima: 'domovina te zove'; 'otadžbina te zove' i slično, pošto ima naredbodavni karakter pa samo predlažem da se taj pojam zameni, da li sa molbom ili nečim drugim. (Dejan Kožul, koordinator Inicijative za REKOM, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Mislim da sam statut ne može uvesti kategoriju obaveznog svedočenja i kasnije u članu upućivanje poziva i zahteva, tu se isto govori o jednom pozivanju na zakon, prilikom upućivanja ovih poziva, upućuje se na zakon koji važi u državi ugovornici, mislim da to tu treba preformulisati ceo taj član da se ne bi došlo do toga da sam REKOM uvodi obavezu davanja svedočenja i izjava. (Milan Antonijević, izvršni direktor YUCOM-Komitet pravnika za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Tim budućim agentima ili kako ćemo ih zvati, istražiteljima, komesarima REKOM-a, koji će prikupljati dokaze i na osnovu tih dokaza stvarati osnov za utvrđivanje neke činjenice, treba međunarodnim ugovorom, sporazumom dati svojstvo ovlaštenih službenih lica kako to imaju danas policijski dužnosnici u svim zemljama koji imaju pravo da saslušavaju svjedoke po tačno određenim procedurama i te izjave koje bi uzimali one bi bile relevantne u svim pa i krivičnim postupcima koji se vode. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Vansudsko tijelo koje će se baviti najtežim nedjelima. I to je zahtjevno za nas. Šta su lakša, šta su teža, šta su najteža? Vansudsko tijelo koje organizuje javna saslušanja žrtava. Šta ako neće? Zadiremo u slobodu čovjeka da tiho pati zbog onoga što mu se desilo. Neće da izade sa istinom. Možemo li nekome narediti da prisustvuje saslušanju? (Miodrag Vuković, Demokratska partija socijalista, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010,)

(...) Više metodologija uzimanja izjava, ali čini mi se, iako su uvek potresne priče kada su javna svedočenja, da ima mali nedostatak. Ili bi u početku trebalo da svi kao na sudu kažu da će govoriti istinu(...), ali prosto nekad su priče slične i izgleda kao da su malo manje istinite. (Marinko Đurić, Udruženje kidnapovanih i nestalih sa Kosova, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Meni se čini da ovlasti kojima bi trebalo definitivno raspolagat REKOM će ipak zahtijevati da u zemljama članica dođe do neke pravne regulative koja može biti po karakteru, ne znam, da li neki, neki zakon ili neki drugi pravni dokumenat da bi to bilo izvršno. (Branislav Vorkapić, Organizacija za građanske inicijative, Osijek, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Kod fizičkih lica pretpostavljam da je to pitanje dobrovoljnosti osoba koja hoće ili neće sudjelovat u takvom procesu u smislu davanja nekih izjava. U tom smislu mislim da bi trebalo tekstualno to biti puno jače, puno jače naznačeno. (Branislav Vorkapić, Organizacija za građanske inicijative, Osijek, Hrvatska, Nacionalne konsultacije s organizacijama civilnog društva o nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Zastršivanje i ubistva građana dovode do toga da ne smiju govoriti, plaše se (...) Ovu tačku treba da proširimo, da osmislimo koji je metod efikasan, koji je motiv svedoka da govori i koji je način da izdejstvujemo preko državnih organa da zaštitimo svedoka, radi lične njegove bezbednosti, radi materijalne bezbednosti, odnosno radi bezbednosti njegovih članova porodice. (Milosav Stojković, Centar za zaštitu porodica žrtava rata na KiM, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Mene iskustvo uči u mom tužilačkom pozivu, da ja nikakve koristi nemam od svjedoka koje meni policija dovede, koje sam ja uzaludno pozivao, pa neće da dođe, pa onda policajac ga dovede, i sjedne i na svako moje pitanje kaže - ne sjećam se, nisam siguran... ja nikakve koristi od takvog svjedoka nemam. Mi moramo ovdje zastupati ideju da pridobijamo svjedočke koji će na dobrovoljnoj izjavi svjedočiti, davati svoje izjave, i takve izjave će biti kvalitetne i relevantne kako u domenu REKOM-a, tako u domenu krivičnog progona. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) bojim se da ako ne uvedemo obaveznost, da komisija neće biti shvaćena za ozbiljno (...) A tri godine koliko komisija će postojati, kako je planirano po statutu, ili tri i po ili četiri ako se uzme da produži svoj mandat za šest meseci, nije dovoljno da komisija postane dovoljno poznata i dovoljno prihvaćena među ljudima, među običnim svetom, dakle potencijalnim svedocima. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) 'svaka osoba kojoj komisija uputi poziv', 'osim žrtava', 'dužna je dati izjavu komisiji'. Tu bi bila tačka i tu bi taj stav bio završen. 'Žrtve nemaju obavezu' - mislim da je ovo sa aspekta teksta zakona, jezika zakona suvišno. (Velija Murić, Crnogorski komitet pravnika za ljudska prava, Crna Gora, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) ja bih ostavila dobrovoljnost jer dobrovoljnost je nešto što i dobro zvuči i ona ima efekta. Ovo drugo nema efekta. Mislim, jasno je da žrtve nemaju obavezu davati izjave, ali vi možete svakoga pozvati, i onaj tko hoće - on će vam doći i on će vam zdušno pomagat da se nešto otkrije, ali onaj koji neće - on će vam doći i reći da ne zna ili da se ne sjeća. (Jasminka Biloš, odvjetnica, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) smatram da dobrovoljnost mora ostati i za svjedoka. (Nikola Bešenski, sudac Županijskog suda, Vukovar, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) da prema pojedincima bude isključivo dobrovoljnost, znači izbaciti sve prisile u smislu odredbi zakona o kaznenom postupku, kažnjavanja i slično, dakle da ljudi stvarno imaju poriv i želju da dobrovoljno pristupe i kažu istinu, da daju dio sebe. (Gabriela Banić, odvjetnica, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) gdje to ima da netko daje nalog sudu što će radit? Je li to suprotno funkciji suda, ulozi suda koju sud ima po ustavu? I to ne smijemo dozvoliti jer već time dolazimo do jednog animoziteta, da raspravljamo o jednom paralelnom kaznenom postupku. (Siniša Štimac, odvjetnik, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) postavljam pitanje - hoće li REKOM uvažavati izjave, relevantne izjave svjedoka gdje je proces već završen? (Safet Muratagić, UG Ključ budućnosti, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Ima logike jedino da kažemo da [REKOM] koristi izjave [bez dodatne provere] svedoka na čijim iskazima se zasniva presuda. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Samo sam htjela da kažem da se nadam da će u toj Komisiji, koja se sastoji od pet članova (za BiH), biti edukovani članovi za uzimanje izjava. Znači ako gledamo da je žrtva - žrtva da ne bude i poslije tog razgovora žrtva, i da je ne ostavimo samu. Kad dođe ona kaže ono što ima, šta je doživela i da ne zaboravimo da postoji (...) neko neće lako podnijeti svoje izlaganje, izjavu i danima će imati problema. I to se prenosi na porodicu. (Željka Katanić, Udruženje roditelja hendikepirane djece i omladine Leptir, Srebrenica, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, BiH, 27. novembar 2010)

Pazite, 'svaka osoba kojoj komisija uputi poziv dužna je dati izjavu komisiji.' Da li mi možemo utvrđivati prava i obaveze određenih lica statutom? Pretpostavimo da možemo, vrlo teško. Koja je sankcija ako to ne urade? Imamo za slučaj ako se radi o tajni, ali nemamo za situaciju ako ono jednostavno neće, a nije tajna. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Ako mi pokušavamo da nateramo ljude da govore, da svedoče o nečemu, to će ići malo teže zato što svedok jednostavno ne mora da odgovara na pojedina pitanja. Ovde se kaže - 'svako

lice kojem komisija uputi poziv je dužno da da izjavu komisiji.' Dozvolite, to je daleko strože od svih krivičnih propisa (...) treba [se] više okrenuti principu dobrovoljnosti davanja izjave komisiji. Ili potpuno elminisati kažnjavanje ili to svesti u normalne okvire. Mislim da nije dobro određivati krivična dela i sankcije. (Miroslav Alimpić, Viši sud u Novom Sadu, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

U sudskom postupku, vi od svjedoka gdje imate mehanizme da mora svjedočiti, ne dobijete ništa, ako neće da kaže. Ne za ratne zločine, za bilo što drugo (...) Mislim da je trebalo ići više na dobrovoljnost. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

REKOM ne treba da ima instrumente bilo kakve prisile. Država kroz pravosuđe ima instrumente prisile. REKOM treba da dopunjaje ono što pravosuđe ne može da uradi, a uradiće na način da bude dobrovoljnost, iskrenost, rad na terenu (...) Zagovaram dakle da sve ono što ima instrumente prisile ne treba da stoji u statutu. Shvatite da pojedinac različito doživljava poziv od suda, a različito od udruge ili nevladine organizacije. Još ako se radi na terenu sa zajednicom, taj pojedinac će zasigurno imati jedan pozitivniji odnos nego kad dobiva poziv od suda. (Mira Smajlović, Sud BiH, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

[stav 6. člana 16. nacrta statuta iz decembra 2010. - 'Komisija poziva lica iz stava 1 ovog člana po pravilima o pozivanju svjedoka propisanim zakonima o krivičnom postupku države ugovornice u kojoj lice ima prebivalište, odnosno boravište. Na predlog Komisije, nadležni sud u hitnom postupku odlučuje o primeni mera obezbeđenja prisustva lica, uključujući i određivanje procesnih kazni zbog neodazivanja na poziv Komisije, u skladu sa zakonom o krivičnom postupku države u kojoj se pozivanje obavlja. Komisija može sa državama ugovornicama zaključiti posebne sporazume o saradnji sa nadležnim državnim organima u postupku pozivanja i obezbeđenja prisustva lica'] *Ovo što je napisano (...) ne što smatram, nego sam ubeđena da je u suprotnosti, ako ne sa ostalim zakonima o krivičnom postupku, bar sa Zakonom o krivičnom postupku koji važi i primenjuje se na teritoriji Bosne i Hercegovine.* (Danijela Milovanović, sudija, Okružni sud u Banja Luci, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) problem oko pozivanja neke osobe i represivnih mjera u slučaju da se tome ne odazove. To će vjerojatno trebati rješit na način da će REKOM trebati zaključiti memorandume sa svim glavnim državnim odvjetništvima koji će onda taj memorandum ukorporirati u svoje statute i dozvoliti ovakav način postupanja, jer drugačije nećemo prevladati tu situaciju. (Željko Horvatović, Županijski sud u Zagrebu, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) mislim da nema apsolutno nikakve šanse da ovo prođe. Na području BiH to bi bio sud BiH. Jedan sud, gotovo najviše instance, učinite servisom jedne komisije [je nedopustivo]. (Munib Halilović, Tužilaštvo BiH, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

[stav 10.] *Ovo sad ide još dublje. (...) Onda se postavlja pitanje kakav je kod njih [trećih država] procesni zakon. Da li će tada, u toj situaciji, da li će moći da se primeni stav 6.*

člana 16. (Danijela Milovanović, Okružni sud u Banja Luci, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) [stav 10.] da se doda i ova rečenica - 'u ovim slučajevima komisija da se obrati sa zahtevom ili molbom ministarstvu pravde u državi ugovornici, da država odredi ovlašćeni sud u vezi odlučivanja o našoj molbi, samo u slučajevima kada se ne može postići sporazum sa ambasadama u državama ugovornicama'. (Sabit Maliqi, advokat, Kosovo, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

'Komisija može sa državama ugovornicama da zaključi poseban sporazum o saradnji sa nadležnim državnim organima u postupku pozivanja obezbjeđenja lica'. Moj predlog bi bio da ipak ne postoji alternativa [može], jer uvijek kada postoji alternativa uvijek se vodimo linijom manjeg otpora. Pa mislim da bi tu trebala da postoji obligacija. (Valentina Kréa, asistenkinja, Fakultet za državne i evropske studije, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije s mladima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 15.decembar 2010.)

(...) komisija gubi veliki dio svoje vrednosti, ukoliko ne bi mogla da prisili svedoke na svedočenje, osim žrtava naravno. (Ivan Đurić, Akademija za diplomaciju i bezbednost, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Svakako da treba one koji su potencijalni svedoci i nešto znaju, da treba REKOM da pokrene postupak saradnje sa sudom da se dobiju sve potrebne informacije (...) koje oni moguće imaju. (Ružica Spasić, Udruženje porodica nestalih i nasilno odvedenih lica srpske nacionalnosti, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17. decembar 2010.)

(...) mislim da treba da se utiče na sud i dogovor sa sudom da se svedok pozove. (Lozanka Radoičić, Udruženje roditelja Vera, nada, ljubav, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

Kada se radi o predviđenom sporazumu sa državama nastalim na ovim prostorima, gdje bi se obavezali oni koji su bili u institucijama i organima vlasti, komandanti itd, da budu u obavezi da svjedoče, ja mislim da je to zapravo jedan uslov kako bi se došlo do istine koju REKOM treba da utvrđuje. (Fikret Grabovica, Udruženje roditelja ubijene djece opkoljenog Sarajeva 92-95, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17.decembar 2010.)

Komisija ne može imati niti moć, niti ovlasti paralelne sa istražnim sucem [odredba nacrta statuta iz 2010. -] Komisija može sa državama ugovornicama zaključiti posebne sporazume o načinu pozivanja lica iz stava 1. Ako to smatra za celishodno Komisija može predložiti nadležnom суду da u hitnom postupku odluči o primeni mera obezbeđenja prisustva lica, u skladu sa zakonom o krivičnom postupku države u kojoj lice ima prebivalište, odnosno boravište], odnosno sa sudstvom određene države. Ona može biti samo korektiv i na dragovoljačkoj osnovi možete pozivati ljude i zato se povežite sa braniteljskim i veteranskim organizacijama da vam daju na raspolaganje informaciju tko od ljudi može vam reći ko je tada tamo bio, kakva je to bila jedinica, kakav je bio raspored, da dođete do tih spoznaja.

(Bruno Čavić, UDVDR, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

(...) ja sam za pristup dragovoljnosti i samim time olakšat čemo rad komisije (...) (Željko Špelić, Hrvatski časnički zbor, Pakrac, Hrvatska, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

Ja ne vidim smisao ako ostavimo samo na dobrovoljnoj bazi. Onda kako čemo mi bivšeg ministra odbrane ili bivšeg ministra unutrašnjih poslova pozvati? Mislim da treba ostaviti mogućnost da REKOM sklopi ugovor sa državama i da država može i institucije pozvati. (Mile Aleksoski, Centar za istraživanje i kreiranje politika, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije s veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

Ja ћu odmah izraziti svoj skepticizam prema obaveznosti i ja bih obaveznost samo kao izuzetak propisao, a nikako kao pravilo. Jedna stara poslovica kaže da psa kog silom u lov vodite nema lova; tužiocu najbolje znaju da od svedoka koga prinudno dovode da da izjavu nema ništa jer taman kad ste obezbedili i prisilili ga da dođe pred vas, počnete gubiti na verodostojnosti onoga što će vam reći (...) zamijenio bih ovdje u stavu 2., koje kaže svaku lice kome komisija uputi poziv dužan je dati izjavu komisiji. Da se to nekako napiše kao - izuzetno će lice biti pozvano i dužno dati izjavu komisiji. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) ja sam isto i ranije govorio da je dobrovoljnost osnovni princip što možete dobiti kvalitetan iskaz (...) dobrovoljnost je osnovni princip, osim za predstavnike institucija i za dokumentaciju. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) što se tiče obaveznosti davanja izjave, možda treba razmisliti o tome da bi sama obaveznost možda spustila pritisak na lice, pritisak lokalne sredine da li će on dati izjavu ili neće, u smislu - eto on kaže da mora da da izjavu zato što je to obavezno. A ukoliko je to na potpuno dobrovoljnoj bazi, onda on može imati problema zato što je pričao nešto što je protiv interesa te sredine ili naroda itd. (Bojan Gavrilović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) žrtve treba da daju izjave na dobrovoljnoj osnovi, a ovako kako je definisano, bojim se da može biti zloupotrebljeno pa neko da odbije da da izjavu tako što će reći - ja sam žrtva po definiciji iz člana 1. statuta, jer sam bio žrtva kršenja prava, ali nevezano za događaj za koji me vi zovete. Zato to treba ograničiti da žrtve kršenja prava po kom su pozvane daju izjavu na dobrovoljnoj osnovi. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) možda su ovdje primjenjive odredbe zakona o pružanju međunarodne pravne pomoći. Zašto da se REKOM putevima međunarodne pravne pomoći ne obrati svakoj državi ugovornici, da nadležni organ države ugovornice sasluša svjedoka, umjeto da to čini REKOM i dobije gotovu izjavu od svjedoka. To su samo puki izuzeci kada pribjegavamo takvom načinu, kada nema dobrovoljnosti. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine

BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Prikupljanje dokumentacije i drugih izvora

- 1. Komisija prikuplja relevantne pisane, elektronske i materijalne izvore, kao što su:**
 - (a) strani i domaći pisani i elektronski izvori, uključujući, ali ne ograničavajući se na dokumentaciju vlada, parlamenta, predsedništava, lokalnih i teritorijalnih samouprava, javnih i privatnih preduzeća, vojske, policije, i obaveštajnih službi;**
 - (b) sudske presude, transkripti, sudski i tužilački spisi Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, nacionalnih sudova i tužilaštava u stranama ugovornicama i drugih sudova koji su vodili postupke za ratne zločine učinjene na teritoriji nekadašnje SFRJ;**
 - (c) arhivska grada drugog porekla;**
 - (d) pisani i elektronski medijski izvori;**
- (e) pisana mišljenja eksperata i predstavnika institucija i organizacija, pripremljena na poziv Komisije ili na inicijativu samih autora.**
- 2. Državni organi, druga pravna lica i građani strana ugovornica dužni su da na zahtev Komisije blagovremeno dostave na uvid sve dokumente i druge izvore koji bi mogli biti od značaja za ostvarivanje njenih ciljeva .**
- 3. Prilikom upućivanja zahteva za dostavljanje dokumenta, Komisija nastoji da što preciznije odredi vrstu podataka koje bi traženi dokument trebalo da sadrži.**
- 4. U slučaju da lice ili državni organ odbije da dostavi na uvid dokumentaciju Komisiji pozivajući se na zakonsku dužnost čuvanja tajnosti podataka, primenjuju se odredbe člana 11, stavovi 3 i 4, ovog Statuta.**

Stavovi učesnika/ca:

(...) mislim da je užasno važno da članovi komisije i članice komisije imaju pristup klasificiranim podacima i mislim da to ovdje nije dovoljno razrađeno. To je cijelo pitanje sigurnosnih provjera. (Gordan Bosanac, Centar za mirovne studije, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Niko ne kaže da to ne može statutom ali uradili ste jednu fenomenalnu stvar u članu gdje kaže se da REKOM donosi posebni Pravilnik koji reguliše jedinstvenu metodologiju za uzimanje izjava, preporuka, dokumentacije i tako dalje, pa normalno da se to tako radi. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) ako već državna institucija ide REKOM-u dostaviti određenu informaciju ili dokument, trebala bi po nekakvoj logici skinut oznaku tajnosti s njega. Ako ne bi, onda za šta će

REKOM s dokumentom koji mora čuvat kao tajni kad je cilj da ustanovi i javno iznese činjenice, ovaj i nalaze do kojih će doći? (Mario Mažić, Inicijativa mladih za ljudska prava, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lijanj 2010.)

Ja se pitam ko će ustvari dati, ko će popisati žrtve koje su bile u Albaniji, odnosno koje se još uvek nalaze u Albaniji i koje nisu ekshumirane i ko zna kad će biti ekshumirane? I da li REKOM ima neki uticaj ili barem neki apel na Savet Evrope, jer Dick Marty je rekao da će posle jedno godinu dana doći do nekih zaključaka i tražiće rezoluciju od Saveta Evrope da se otkopaju te grobnice. Pa zato sam mislila da (...) dodamo možda još neki apel ili kako vi već hoćete da sročite to za ovu Radnu grupu Ujedinjenih nacija da tu ona nešto pripomognе da Savet Evrope doneše rezoluciju. (Dragica Majstorović, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih sa Kosova i Metohije, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.,)

Tu bi trebali da dodamo i 'drugih naučno pouzdanih metoda'. Na kraju da dodamo, proučavanjem avionskih snimaka prije ratnih i poslije ratnih događaja. To su fotogeometrijske metode i analize. (Alija Halilović, Građanski forum, Novi Pazar, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Moramo osmisliti kako i na koji način da institucije, neću reći primoramo, jer je to teška reč, ali osmislimo i da zamolimo da nam izadu u susret, da nam otvore dosijee. U tim dosjeima mnogo toga leži. (Milosav Stojković, Centar za zaštitu porodica žrtava rata na KiM, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

'Komisija prikuplja relevantne pisane, elektronske i materijalne izvore.' Pa sve su to materijalni izvori. Nema elektronskih, pisanih i materijalnih, nego su svi materijalni. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Terenska istraživanja i posete

- 1. Komisija utvrđuje relevantne činjenice putem odlazaka na lokacije zločina, mesta zatvaranja zatočenja, masovnih grobnica i sve druge lokacije od interesa za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava.**
- 2. Komisija može zaključiti memorandume o razumevanju sa nadležnim državnim organima o obilascima navedenih lokacija.**
- 3. Komisija može da posećuje lokacije zločina i masovnih grobnica, radi izražavanja pijeteta prema žrtvama.**

Stavovi učesnika/ca:

Razlog zašto mislim da je dosta teško da se unapred zaključi memorandum o razumevanju o načinima saradnje je taj što su situacije na terenu vrlo različite. I prosti je vrlo teško da se jednim dokumentom to obuhvati, a inače mislim da ova opšta odredba omogućuje komisiji

da u direktnom kontaktu sa predstavnicima vlasti, koje će verovatno da sarađuju sa komisijom, rešava to od mesta do mesta. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja bih stav 1. člana 19. pojednostavio. Pa bih rekao: 'komisija utvrđuje relevantne činjenice neposrednim odlaskom na mesta zločina, masovnih grobnica i svih drugih lokacija od interesa za' itd. Izbjegao bih ovo 'obilasci'. Malo mi je nezgrapan taj ovdje termin i izostavio bih stav 2. potpuno. Ako je riječ o zaključivanju ovakvog jednog pravnog akta, statuta, kojim se na izvjestan način države ugovornice odriču djela svoga suvereniteta, pa zašto onda tražiti da se nanovo i posle ovakvog akta zaključuju memorandumi, sporazumi, a vezano samo za neposredni rad REKOM-a. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Mislim da je dobro regulirati suradnju sa komisijama za nestale, upravo za zatočene i nestale u generalnom smislu. Ali komisija apsolutno ima slobodu gdje god hoće i kad god hoće. Dakle, ne treba davati nikakav nagovještaj da bi se prije odlaska na lokaciju masovne grobnice sad slalo telegram komisiji ili upravi za zatočene. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Javna slušanja žrtava i drugih lica

- 1. Komisija održava javna slušanja na kojima žrtve govore o svojim stradanjima i stradanjima njima bliskih lica.**
- 2. Javna slušanja obuhvataju i učinioce dela koja imaju karakter ratnog zločina ili drugog teškog kršenja ljudskog prava, svedoke, kao i lica koja su pomogla žrtvama.**
- 3. Davanje izjave na javnom slušanju je dobrovoljno.**
- 4. Uoči, u toku i posle javnih slušanja Komisija može da primeni mere zaštite identiteta, posebne mere zaštite psihičkog i fizičkog integriteta, kao i mere psiho-socijalne podrške.**
- 5. Elektronski mediji u državnom vlasništvu, odnosno javni servisi, na teritoriji strana ugovornica emituju, direktno ili odloženo, javna slušanja. Način emitovanja reguliše se sporazumom Komisije i javnih servisa. Komercijalni elektronski mediji imaju pravo da emituju javna slušanja, pod istim uslovima i po pravilima koja važe za medije u državnom vlasništvu, odnosno javne servise.**
- 6. Javna slušanja se mogu održavati na različitim lokacijama.**

Stavovo učesnika/ca:

(...) da ne koristimo niti termin javna slušanja niti termin javna saslušanja nego termin javna svjedočenja. (Mario Mažić, Inicijativa mladih za ljudska prava u Hrvatskoj, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) isto mislim da treba da terba da koristimo termin 'javno svedočenje'. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) ja mislim da REKOM poziva da svedoče žrtve i sve druge osobe koje mogu da doprinesu utvrđivanju činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) ukoliko postavimo stvari tako da će osobe moći odbiti svjedočiti, a recimo jedini je preživjeli za neke masovne zločine, imat ćemo velikih problema da utvrdimo prave činjenice. Mislim da bi tu možda trebalo ići više u smjeru stvaranja vrlo kvalitetne potpore za žrtve koje će svjedočiti, ali ipak na neki način postaviti stvari tako da, ako ih i zovnemo da moraju svjedočiti. (Slaven Rašković, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Lokalne konzultacije s civilnim društvom o Nacrtu statuta REKOM, Knin, Hrvatska, 2. rujan 2010.)

(...) kad bi iskaz svjedoka bio obavezan, to bi pretpostavljalo da je i predviđena sankcija ako ta osoba ne da iskaz. I mislim kad bi netko primio poziv REKOM-a da svjedoči pod prijetnjom sankcija da bi taj iskaz onda bio u strahu. Znači, ja ću bit možda optužen, osuđen, osumnjičen, proglašen izdajnikom i etiketiran na svaki mogući način. (Boris Milošević, Srpsko narodno vijeće, Zagreb, Hrvatska, Lokalne konzultacije s civilnim društvom o Nacrtu statuta REKOM, Knin, Hrvatska, 2. rujan 2010.)

(...) mislim da je ljudski i da bi morali dati šansu i počiniocima da se pojave pred REKOM-om (...) moramo dati šansu ili mogućnost da i on može doći pred REKOM i (...) iznijeti svoje viđenje ili činjenice vezano za određeni događaj. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) mora se dat ovlaštenje REKOM-u da može izvršiti suočenje žrtve i počinioca i da se jedna takva, nazovimo je uslovno istražna radnja, da se obavi pred REKOM-om i da se o tome sačini valjan dokumenat. (...) ne bismo mogli govoriti o pozivanju počinitelja i njegovom ispitivanju, saslušavanju, a da ne bude omogućeno i pravo prisustva njegovom braniocu takvom ispitivanju. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Sarajevo, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) ne može država da naredi javnom servisu šta će direktno da prenosi. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) svi ti borci, ratnici djeluju kao strašne žrtve. Zaglupljene, zavedene pogrešnom ideologijom. Mislim da bi trebalo organizovati u tom smislu, isto kao žrtava, ali pogrešne ideologije, slušanja boraca. (Ana Bogavac, novinarka, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije s mladima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 15. decembar 2010.)

Javni servisi, odnosno nekada državni mediji su imali veliku ulogu u vrijeme ratnih dešavanja i u mojoj zemlji i u drugim zemljama, često negativnu, rijetko pozitivnu i zato bi baš bilo sada dobro da javni servisi imaju obavezu da prenose javna saslušanja. (Danilo

Ajković, Pravni fakultet, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Održavanje tematskih sesija

1. Komisija može održati javne sesije o delovanju državnih institucija, političkih organizacija, kulturnih i naučnih ustanova, crkava i verskih zajednica, i medija uoči i u toku rata, odnosno drugog oblika oružanog sukoba, a u odnosu na činjenja ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava.
2. Učešće na tematskoj sesiji je obavezno. Ako se uredno pozvano lice, bez opravdanog razloga, ne odazove pozivu Komisije na učešće na tematskoj sesiji, ili se pojavi i odbije da da izjavu, primenjuje se član 17, stav 8, Statuta.
3. Elektronski mediji u državnom vlasništvu, odnosno javni servisi, na teritoriji strana ugovornica-emituju, direktno ili odloženo, tematske sesije Komisije. Način emitovanja reguliše se sporazumom Komisije i javnih servisa. Komercijalni elektronski mediji imaju pravo da emituju tematske sesije, pod istim uslovima i po pravilima koja važe za medije u državnom vlasništvu.
4. Tematske sesije se mogu održavati na različitim lokacijama.

Stavovi učesnika/ca_

(...) trebalo bi još konkretnije precizirati jer biće dosta teško analizirati delovanje državnih institucija. Biće tu dosta otpora pa da se to malo precizira kako i na koji način održati sesije uz učešće upravo članova državnih institucija koje su bile u prilici da činjenjem i nečinjenjem utiču na sukobe i koji su stvorili da dođe do svega ovoga do čega je došlo. Još malo konkretizacija tačke 1 ne bi bila na odmet da imamo pravni argumenat na osnovu čega možemo ove sesije da održavamo i da to prenose javni mediji, pisani, štampani, elektronski itd. (Milosav Stojković, Udruženja centra zaštite porodice žrtava rata na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, 3. Juli 2010., Beograd, Srbija)

(...) i za tematske sesije, i tu isto mislim da je dobrovoljnost bitna, jer ako netko dođe, a to nije dobrovoljno, da će možda i priznati dijelom da je bilo i propusta - ništa ne dobijate, jer ako stvorite kod njega obrambeni gard, on će do kraja ići - kod nas je sve dobro, mi smo sve dobro uradili. (Nikola Bešenski, sudac Županijskog suda, Vukovar, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) 'crkve i verske zajednice' treba da se pretvore samo u 'verske zajednice', zato što se u svim zemljama u regionu donosi zakon o verskim zajednicama, a ne za crkve i verske zajednice (...) da li je sa političkog aspekta po vama opravданo da se ulazi u osudu crkava ili verskih zajednica? To je po meni jedan opasan proces i može da otvorí Pandorinu kutiju. (Timčo Mucunski, Pravni fakultet Justinian Prvi, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Malo je škakljivo da REKOM sklapa sporazume sa javnim servisima jer postoji mogućnost da se javni servisi polako privatiziraju. (Aleksandar Todorović, Civilna inicijativa izbrisanih, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

(...) obaveznosti stvarno trebamo isključiti, a plus, ima puno drugih koji će hteti konstruktivno da učestvuju, a na ovoga što neće da dođe, možemo se medijski i obrušiti i gore će mu biti da ne dođe, nego da je došao. (Dragan Pjevač, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) obaveznost davanja izjave i javnost, kada se sve sabere, mogu da dovedu do kršenja prava privatnosti. (Bojan Gavrilović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Pravilnici Komisije

Komisija donosi posebne pravilnike kojima reguliše jedinstvenu metodologiju za:

- uzimanje izjava,**
- prikupljanje dokumentacije,**
 - regulisanje postupka javnih slušanja,**
- regulisanje tematskih sesija,**
- izradu popisa ljudskih gubitaka,**
- obezbeđivanje psihosocijalne podrške žrtvama, i**
- druga pitanja od značaja za rad Komisije.**

Stavovi učesnika/ca:

Misljam da bi to bilo dobro osim tih javnih saslušanja da se da rezime onoga što događalo u tom tjednu i da se najave neki događaji. Dakle, to bi trebao biti plus da li u tom članku ili negdje drugdje to treba procijeniti. Misljam da je obavezno kao što stoji (...) da se postupak javnih saslušanja regulira pravilnikom, da li to regulirati ovim pravilnikom ili možda da još bude jača težina. (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ako je neka tema previše tehničkog karaktera da bi se nalazila u međudržavnom sporazumu ili statutu, može da se stavi u poslovnik o radu REKOM-a koji sam REKOM bude donosio po određenoj proceduri. (Ivan Jovanović, pravni savetnik misije OEBS u Srbiji, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Najznačajniji unutarnji akt sa stajališta komisije, ako prihvatimo metodologiju u kojoj imamo akt o osnivanju (međudržavni sporazum) koji prati statut, upravo je poslovnik koji regulira unutrašnji rad, odlučivanje, iako se postavlja pitanje: što ćete uređivati poslovnikom ako je sve već uređeno statutom? U tom smislu, poslovnik je možda i suvišan. Međutim, ako ste ga već predviđali, morate definisati potrebne većine jer on zapravo uređuje rad organizacije. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Dodao bih (...) 'reguliranje tematskih sesija', i prijedlog da se doda (...) - da treba uraditi pravilnik za izradu pregleda ljudskih gubitaka. (Amir Kulaglić, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

deo VII – IZBOR ČLANOVA I ČLANICA KOMISIJE

Sastav Komisije

Komisiju čini dvadeset članova i članica, pri čemu se:

- (a) u Bosni i Hercegovini bira pet članova/članica;**
- (b) u Hrvatskoj, Srbiji i Kosovu biraju po tri člana/članice;**
- (c) u Crnoj Gori, Makedoniji i Sloveniji biraju po dva člana/članice**

Mislim da je neophodno da iz Bosne i Hercegovine bude pet članova iz više razloga. Mislim da to ne trebam objašnjavati, jer ako budu tri člana onda će to, naravno podrazumijeva se biti jedan Bošnjak, a iz Srbije će biti četiri, iz Hrvatske četiri itd, da ne obrazlažem. (Fikret Grabovica, Udruženje roditelja ubijene djece opkoljenog Sarajeva '92-'95, Sarajevo, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o nacrtu Statuta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

(...) gdje Bosna i Hercegovina bira pet članova ili članica. To je mali broj ako uzmem da imamo tri nacionalna korpusa u Bosni i Hercegovini i od ta tri nacionalna korpusa neka bude po dva člana to je šest, gdje su nam manjine. Znači $6 + 1$, manjine sedam da bude članova iz Bosne i Hercegovine. (Dragislav Mijanović, Udruženja ratnih vojnih invalida, Zvornik, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o nacrtu Stauta REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

U jednom od [ranijih verzija] nacrta Statuta predložene su dvije verzije, da regionalna komisija ima 20 ili 21 član. Ja podržavam opciju A, ne zbog broja ljudi, već zbog nekakve matematike do koje se došlo. Međutim, slažem se sa svima onima, jer imamo tu jednu nelogičnost, koji kažu da bi se neke odluke donijele unutar REKOM-a mora se poštovati princip dvije trećine. Dvije trećine od dvadeset nije neki okrugao broj, tako da je prije svega nejasan. (...) Slažem se sa gospodinom iz Zvornika da iz Bosne i Hercegovine pored članova komisije iz reda bošnjačkog, hrvatskog i srpskog stanovništva mora biti i iz reda ostalih, jer se pokazalo, kroz ovaj konsultativni proces, da je dosta pripadnika određenih nacionalnih

manjina nastradalo i moramo im dati šansu da i oni radeći kroz regionalnu komisiju ukažu na vlastito stradanje i da učestvuju u bilježenju tog stradanja. Druga stvar, mislim da iz Bosne i Hercegovine je malo pet i mislim da ovaj prijedlog od sedam je dosta korektniji. (Amir Kulagić, Srebrenica, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o nacrtu Statuta REKOM, Tuzla,BiH, 29. maj 2010.)

(...) te brojke od 20 članova i članica, tu bih jednostavno trebao čuti više o tome koji je zapravo kriterij, kako smo došli do tih brojki. (Tin Gazivoda, Centar za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) mislim da bi najpoštenije bilo da svaka zemlja koja sudjeluje u formiranju komisije ima jednak broj članova i da to možda bude onda po četiri člana ako bi to bilo lakše za, ako bi to bilo prihvatljivije Bosni i Hercegovini. (Slaven Rašković, Documenta, Zagreb, Hrvatska,Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Mislim da bi trebali voditi računa da bude neparan broj. Kad je paran broj, onda je jako teško se izdogovarati. (Mirjana Bilopavlović, Delfin, Pakrac, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Isto tako sa stajališta etike ja mislim da nije dobro uopće uvoditi kriterij brojnosti žrtve jer ulaziti u razmjere, raspon broja da li je ovdje deset ili je ovdje sto, jednostavno je u sukobu sa mojim shvaćanjem poimanja da je žrtva žrtva i da su zapravo svi brojevi jednakov vrijedni i jednakov važni. Znači, ako je problem što zakon Bosne i Hercegovine definira jednakopravo sva tri konstitutivna naroda i oni već samim time moraju imati tri, onda neka se drugi prilagode tome, ali da bude jednakobrojnost u odnosu na države u okviru toga broja. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) sad si zamisli da jesu u jednoj takvoj komisiji i da iz Bosne ima tri osobe. Jedna iz jednog, jedna iz drugog, treća iz trećeg entiteta. Ja mislim da tu trebamo imati dovoljno, jedan dovoljan broj ljudi iz tako opterećenog područja ili koje mogu se i između sebe, koje donose iskustvo, znaju tu situaciju biti, kako da kažem, mogu bolje raditi u toj komisiji. Mislim da je to više razlog zašto ih treba imati više, zato da zapravo jer ih treba više. Treba ih više, nije sad to samo predstavničko tijelo, nego ih treba, radno ih treba više. To je po mom mišljenju, ali kako to obrazložiti, ne znam. (Katarina Kruhonja, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ja bih nekako ipak radije više zastupao ovaj da biramo ljude 'visokih moralnih kvaliteta' koji ravnopravno predstavljaju, da budu iz svih država, a ne da predstavljaju etničke zajednice. (Mario Mažić, Inicijativa za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva, Zagreb,Hrvatska,1.lipanj 2010.)

(...) hoće li Musliman iz Sandžaka ili bilo kojeg drugog, kad kažem Muslimani, oni se tamo tako nazivaju, hoće li imati povjerenja ako ne bude njegov predstavnik, da će povrede ljudskih prava koje su bile u Crnoj Gori, hoće li njega Crnogorac zastupati, hoće li Hrvat iz Boke imati povjerenja? Ja samo to kažem. On može imati, ali to je, sve se svodi na taj nacionalni princip. (Veselinka Kastratović, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek,

Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) napisati u kriterije članka da će što se tiče broja članova [Komisije]biti predstavljeni oni koji su najveće žrtve. (Ljubo Manojlović, Srpski demokratski forum, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Mi bismo trebali da iznađemo drugu formulu... Pošto mi raspravljamo o žrtvama, mislim da bismo trebali pronaći formulu na bazi žrtava. (Zaim Elezi, Savjet bošnjačkih nevladinih organizacija, Peć/Pejë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) molila bih samo da se onda vodi računa o tome da mora biti neparan broj članova (...) zbog donošenja odluka. (Mirjana Bilopavlović, Centar za razvoj i podršku civilnog društva Delfin, Pakrac, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) da u REKOM-u bude troje Bošnjaka, dvoje Srba, jedan Hrvat i jedan iz ostalih, znači manjinskih i ostalih grupacija u Bosni i Hercegovini. (Predrag Praštalo, Evropski pokret u BiH, Zenica, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) treba uvrstiti više kriterija gdje onda ne može biti samo jedan dominantan i onda je upitan, iako kriterij žrtve ne bi trebao biti uopće upitan, ali mi se nikako ne možemo fokusirati samo na žrtve. (Šura Dumanić, Ženska akcija, Rijeka, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Podržavam prijedlog da bude 21 član i da bude 5 članova iz Bosne i Hercegovine zbog specifikuma koji ste vi obrazložili. (Mirsad Sipović, advokat, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Neću da sada pominjem te države [Srbija i BiH, koje nisu priznale Kosovo], ali mislite li da će netko potpisati nešto što je tema broj jedan u zemlji iz koje ja dolazim? Hoće li on [ta država] potpisati nešto s državama članicama koje vi navodite (...) Možemo li to nekako drukčije rešiti, bez da se spominju države članice? (Mioljub Vitorović, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) ukoliko budemo malo 'real-političniji', onda možemo da govorimo i o pristupanju komisiji, pa možemo izbeći ovu zamku navođenje zemalja. (Milan Antonijević, izvršni direktor YUCOM-Komitet pravnika za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...)ali onda se postavlja pitanje zašto baš formula 5:3:3:2:2:2. U obrazloženjima imamo ponuđene neke kriterijume, ali nisu dovoljno jasni. Ja ih ne razumem. Kaže se da se polazi od dva kriterija: jedan je broj žrtava, a drugo potreba da državne budu zastupljene u razumnoj meri. Ali u odmah u sljedećem odlomku navode se neki daljnji kriterijumi.

Hrvatska, Srbija i Kosovo biraju po tri člana jer se na približno istim teritorijima odvijao sukob, što naravno nije točno, a onda se opet dodaje „ili su bile uključene u sukob BiH i Hrvatske“. Znači, imamo još jedan kriterij – tko je koliko bio uključen u neki sukob. Ako se odlučimo za ovakvo rešenje, onda mora da se jasno zna zašto. Je li odnos žrtava iz Hrvatske i Crne Gore 3:2? Je li odnos intenziteta sukoba 3:2? Što ne 16:20, 1:7? (...) moj predlog je da bude paritet, da svaka država ima jednak broj ljudi. Jednak se broj još nekako i može prihvati, ali treba osmislti nekakav mehanizam. Predložili smo [Inicijativa mladih za ljudska prava] mehanizam da mora barem jedan od tri člana iz svake zemlje da bude iz redova one nacionalne manjine čije su matične države učestvovali u sukobima 90-ih. (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ja zastupam onu prvu opciju, znači onaj koji je najviše propatio i gdje je najviše žrtava da najveći broj članova komisije. Jedino taj parni broj koji iz toga proizilazi 20 članova mislim da će malo predstavljati teškoću za dvotrećinsko odlučivanje. Možda bi jedan član i trebao da dođe iz neke od međunarodnih organizacija, možda da se i o tome razmisli. (Dušanka Džakula – Tušup, Pokret za promjene, Herceg Novi, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora), 30.jun 2010.)

Bosna ima pet članova. Mislim da to niste favorizovali, da ima više nego ove druge članice, jer jednostavno već imamo tamo dvije podijeljene itd [dva entiteta], znači opet neće biti taj broj, ja mislim da čak treba da bude veći broj. Mislim da kod Makedonije treba da bude i tu veći broj. (Mehmet Bardhi, Demokratski savez u Crnoj Gori, Ulcinj, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010.re,)

Isto tako, ako već iz južne pokrajine Kosovo treba da delegiramo tri smatram da bi jedan trebao da bude iz severne pokrajine Vojvodine jer su se i na tim prostorima dešavali zločini. (Nail Kajević, član porodice otetog iz voza u Štrpcima na pruzi Beograd - Bar, Prijepolje, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

(...) s tim što sam ja mislio da predložim da Srbija isto ima četiri člana i da ne bude parni broj članova nego da bude neparni broj članova iz razloga što mislim kad bi se glasalo uvijek umije da dolazi do neke pat pozicije. (Ekrem Hadžić, predsednik Udruženja za zaštitu prava protjeranih i raseljenih iz opštine Priboj, Priboj, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

(...) bojam se da će onaj koji je počinio zločine, većinu zločina u bivšoj Jugoslaviji imati veću zastupljenost od svih ostalih. (Visar Demiri, Udruženje bivših političkih zatvorenika, kancelarija u Vitini/Viti, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

(...) da sastav bude u proporciji sa brojem žrtava koje je imala jedna država. (Ylber Topalli, bivši politički zatvorenik, Uroševac/Ferizaj, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

Ukoliko se obuhvati period pre 1991. godine, mislim da tamo gde imamo po tri komesara sada mora biti četiri, jer mislim da je taj period specifičniji nego neki drugi period. (Sali Malaj, Udruženje bivših političkih zatvorenika, predsednik kancelarije u Gnjilanu/Gjilan, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

Ne mogu ja dozvolit, (...) da sada iz Srbije bude isti broj članova kao iz Bosne i Hercegovine, nema šanse (...) s tim možda čak i Srbiji smanjiti još jedan, ne tri nego dva predstavnika. (Alija Hodžić, Udruženje ubijene djece opkoljenog Sarajeva od '92. do '95. godine, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) vi znate da Bosna i Hercegovina i Srbija nisu priznale Kosovo. To je pokrajina Republike Srbije. Ne može ona imati tri člana kao Hrvatska i Srbija i niko iz Republike Srpske, a i Bosna je nije priznala, neće da prihvati da je ona republika. (Dragislav Mijanović, predstavnik Udruženja ratnih vojnih invalida opštine Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. Septembar 2010.)

Ja lično sam skloniji varijanti komisije sa 20 članova, zbog toga kad se dobro razmisli o ovim sukobima, o ratovima, Bosna je bila centar ratova, ogroman broj žrtava i složena država u kojoj imamo i bošnjačku, i hrvatsku i srpsku komponentu. (Drago Kovačević, Srpski demokratski forum, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Muslim da bi trebao da bude 21 ili 23, dakle da bude neparan tako da ne dođe do izjednačavanja, tako da se može uspostaviti zaključak i doći do rezultata. Da se ne ide na 50 nego na 75 odsto za konačni izbor u glasanju. (Lush Krasniqi, član porodice žrtava, Djakovica/Gjakovë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) u Crnoj Gori (...) ima oko 15.400 prognanih lica sa Kosova i Metohije (...) i oko 3.500 izbeglica. Prema tome, ne može nikad da bude isto i da budu po dva člana iz Crne Gore, Makedonije i Slovenije. Ja mislim da bi tu morao da bude jedan predstavnik udruženja koji zna celokupnu situaciju i porodica i raseljenih i bilo bi dobro da među te dve osobe bude jedna osoba iz udruženja ili da se doda još jedna na ovo. (Ljubiša Filipović, Udruženje porodica kidnapovanih, nestalih i ubijenih od 1998. do 1999. na prostoru Kosova i Metohije Crveni Božur, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) meni je opcija sa 20 članova zadovoljavajuća kad je u pitanju Bosna i Hercegovina. (Murat Tahirović, predsjednik Saveza logoraša BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) sve države treba da imaju isti [broj članova REKOM]. (Hysni Berisha, Shpresimi, Suva Reka/Suharekë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacltu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) broj 20 nije prikladan zato što smo rekli u jednom od članova zato što se odluke donose sa dvije trećine. (...) Međutim, 21 nije dobar zato što smatram da imamo veoma složene ciljeve i zadatke i mislim da sam bliži broju 24 ili 25. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH,

Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) zašto se ne ide sa idejom da se automatizmom bira i zamjenik člana. To znači ne bi se isticalo 20, nego 40 ljudi i samim tim ćemo zadovoljiti problem sa kvorumom rada komisije. A obim posla je takav da će svi oni itekako imati svog posla. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o Nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

Ovdje gdje vidimo da se iz Bosne i Hercegovine bira pet članova. Da li će to opet biti dva Bošnjaka, dva Srbina i jedan Hrvat. Kada ovdje vidimo Hrvatsku mislimo da je dovoljno jedan, a ne tri, ili Srbiju, ali mislim iz Bosne i Hercegovine da nije. Volio bi dobiti odgovor na ovo (...) Ima prijedlog ili tri ili šest. Ili da ne može nekoga preglasati. (Josip Drežnjak, Udruga obitelji nestalih iz Grabovice, BiH, Lokalne konsultacije sa predstavnicima udruženja/udruga logoraša i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Međugorje, BiH, 11.decembar 2010)

Kriterijumi za izbor članova i članica

1. Član/članica Komisije je:

- (a) državljanin/državljanka strane ugovornice;**
- (b) osoba visokih moralnih kvaliteta, od integriteta i ugleda, posvećena tolerantnom dijalogu i konstruktivnom rešavanju sporova, koja može uživati poverenje u svim stranama ugovornicama, i,**
- (c) osoba psiho-fizički sposobna za efikasno i kontinuirano obavljanje dužnosti člana/članice Komisije.**

2. U strani ugovornici bira se najmanje jedna žena, odnosno najmanje jedan muškarac, za članicu/člana Komisije.

3. U strani ugovornici, prilikom izbora članova i članica Komisije, nastojaće se obezbediti etnički reprezentativan sastav Komisije, tako što će pored pripadnika/pripadnice najbrojnije etničke zajednice nastojati izabrati i jednog/jednu ili više pripadnika/pripadnica druge etničke zajednice, odnosno drugih etničkih zajednica u toj strani ugovornici.

4. Član/članica Komisije ne može biti osoba:

- (a) koja je obavljala istaknuto političku funkciju u poslednje dve godine pre raspisivanja konkursa za izbor članova/članica Komisije ili u vreme koje obuhvata nadležnost Komisije;**
- (b) za koju postoji ozbiljna sumnja da je odgovorna za kršenje ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava, ili da je podržavala, pomagala ili podsticala izvršenje takvih dela, ili da je doprinela nekažnjavanju za ta dela, ili da je blisko povezana sa osobom osuđenom, optuženom ili pod istragom za takva dela.**

Stavovi učesnika/ca:

Kako mjerimo je li neko moralan ili nije? I je li od ugleda ili nije i je li posvećen tolerantnom dijalogu? Ja znam slučajeve ljudi, evo recimo u Crnoj Gori, da je neko posvećen radu nevladinog sektora i pravima i tome slično, međutim u svom privatnom životu

se upušta u tuče, huškanje na teritoriji drugih država u regionu, nebitno. Upušti se u potpuno neosnovane fizičke konflikte i tome slično. Tako da stvarno mislim da su ovo kriterijumi koji moraju biti mjerljivi. (Jelena Miljanić, Kancelarija mladih Ministarstva sporta, kulture i medija Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa mladima i organizacijama mladih o Nacrtu statuta REKOM, Podgorica, Crna Gora, 29. maj 2010.)

[Odredba ranije verzije nacrta statuta: 'Članovi i članice REKOM-a su psiho-fizički sposobni i imaju visoku stručnu spremu'.] *Muslim da je to krajnje diskriminatorno i ponižavajuće i da narušava temeljna građanska prava, ona koja su uspostavljena još Francuskom revolucijom. Vi imate ovdje situaciju da jedno tijelo kojeg osnivaju države i koje nije stručna organizacija, ne smije u svom sastavu imati osobe koje na općim, lokalnim ili predsjedničkim izborima u tim državama imaju zagarantirano pasivno biračko pravo. To je pravo da mogu biti birani, uz aktivno da mogu birat. To je sa te normativne strane. A po drugoj strani ne vidim logiku u tome da osoba koja možda danas ima 40 godina, ili koja možda ima 18 ili 25 i koja nije završila fakultet zbog ovih ili onih razloga, nema dovoljno empatije, stučnog znanja ili nečega drugoga, uz kriterije koje još dodatno treba razraditi, da nije dovoljno kredibilna da ne bi mogla sudjelovati u radu komisije i donositi i pridonositi tom radu na jednakoj razini kao što to možda može doprinositi akademik, profesor emeritus ili docent sa fakulteta ili visokoobrazovana osoba.* (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa mladima i organizacijama mladih o Nacrtu statuta REKOM, Podgorica, Crna Gora, 29. maj 2010.)

(...) 'psihofizički sposobni.' Po meni, katastrofa. Što to znači? Može li nepokretna osoba da radi? (Antonella Balić, Savjet mladih Demokratske partije socijalista Crne Gore, Herceg Novi, Regionalne konsultacije sa mladima i organizacijama mladih o Nacrtu statuta REKOM, Podgorica, Crna Gora, 29. maj 2010.)

Moram ponoviti ovo za fizički sposobne i za psihofizički sposobne. Nedostaju kriterijumi na osnovu kojih se kao prvo to može utvrditi, jer trebaju ljudi ljekarsko uvjerenje da prilože ili nešto tako. Pod jedan. A pod dva, ako ja ne daj bože nemam ruku, postoje ljudi koji su potpuno mentalno i stručno relevantni da učestvuju u ovako nečemu, a recimo nisu fizički sposobni, da li mogu da učestvuju? I šta znači fizički sposoban? (...) I visoka stručna spremma, prosto smatram da ne mora da bude uslov. Zašto majka iz Srebrenice koja je aktivna u udruženju za njihova prava ne bi mogla biti članica REKOM-a ako nema recimo stručnu spremu visoku. I zašto neka mlada osoba odavde koja još uvijek studira možda ne bi mogla biti član. (Jelena Miljanić, Kancelarija mladih Ministarstva sporta, kulture i medija Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa mladima i organizacijama 'Podgorica, Crna Gora, 29. maj 2010.)

(...) 'visokih moralnih osobina', šta je to? *Muslim da treba jasno definirati šta, ili to izbaciti ili jasno definirati kriterije koji će se moći ispuniti da nam se ne dogodi da selekcijski panel kaže da ova osoba ima 'visoku moralnu osobinu', a drugi se ne slažu s tim i naprosto se ne možemo dogоворити. (...) u istom ovom članku gdje se kaže da članovi komisije imati, dvije riječi su bitne, visoku stručnu spremu, to su tri riječi, visoku stručnu spremu da bi mogle biti izabrane u komisiju. Pošto ovo nije strukovna organizacija niti je udruženje nekih profesionalaca, a mi imamo princip u svim našim zemljama pasivnog biračkog prava, što znači ja mogu biti biran od toga i toga na mjesto. Znači, u svim našim državama je minimum taj sa osamnaest godina.* (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije

s organizacijama civilnog društva o Nacrtu Statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ja bih možda mijenjao ovaj termin 'naroda' [članovi i članice su osobe... koje mogu uživati poverenje naroda u svim državama ugovornicama] pošto će bit konfuzan u termin 'građani' (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Mi predlažemo da se stavak potpuno izbriše, da tu ne treba ni 'psihofizički sposobni' i da imaju 'visoku stručnu spremu'. (Katarina Kruhonja, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) ne smijemo nikako dozvoliti da se čini da isključujemo osobe sa invaliditetom (...) Mislim, poslovne sposobnosti, dakle to jednostavno mora imat osoba koja ima, ajmo reć, punu poslovnu sposobnost i zna se što to podrazumijeva. A što se tiče visoke stručne spreme, tu trebamo samo znati, na taj način smo diskriminatori prema ljudima od 18 do, recimo, 21 godinu koji, naravno to možemo raspraviti, ali kako nekome objasniti da može biti predsjednik, a ne može biti komesar? (Mario Mažić, Inicijativa za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) stavke 1, 2, 3, 4, ne znam koliko, dolazi sa pozicije osoba koje se bave ljudskim pravima. Jer kako god okrenete, to je diskriminirajuće. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) tu je već bilo argumentiranja o psihofizičkoj sposobnosti, ja mislim da to nije dobro jer na prvi pogled očituje se nemamjerna diskriminacija prema osobama sa invaliditetom, tu treba zviriti u evropsko zakonodavstvo kako reguliraju poslovnu sposobnost. (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) ako neko izlazi sa fakulteta ili ako je neko visokoobrazovan čovjek to ne znači da će bolje ili lošije raditi posao od nekoga ko ima srednju stručnu spremu, a ima praksu u struci, znači ima praksu u određenom dijelu posla za koji se prijavljuje. To je na osnovnoj razini, a s druge strane imamo pravni problem koji se sastoji u načelu pasivnog i aktivnog biračkog prava koje implicira da vi imate pravo biti birani nakon navršenih osamnaest godina. (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) ja imam otklon prema ovome - 'visoka sručna spremu', ne mislim da je to važan kriterij, bitno je odabrati osobe koje će razumjeti žrtve i bitno je da to budu osobe koje u sebi imaju razvijen osjećaj za druge, osjećaj humanosti, empatije itd... a za to nije potreban fakultet. (Borka Rudić, Udruženje/Udruga BH Novinari, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) [visoka sručna spremu] je apsolutno nespretno složen i mislim da je to diskriminantno a u neku ruku i vrlo, vrlo arogantno, pogotovo u Bosni i Hercegovini postaviti uslov da žrtve rata, da se o njima mora raspravljati samo sa visokom stručnom spremom je poniženje i

uvreda za žrtve rata jer svima je poznato da preko 70 odsto ili 80 odsto žrtava rata su iz ruralnog područja. (Predrag Praštalo, Evropski pokret u BiH, Zenica, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) da dam ideju, prijedlog, znači: 'članovi i članice REKOM-a posjeduju stručne (ekpertske) poslovne i psiho-fizičke kvalitete i kapacitete'. (Predrag Praštalo, Evropski pokret u BiH, Zenica, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

'ne mogu biti izabrane osobe za koje postoji ozbiljna sumnja da su na bilo koji način odgovorni za kršenja ljudskih prava', mislim da ovo treba bolje definirati jer ja ne znam šta je, koja je razlika između neozbiljne i ozbiljne sumnje. (Mario Mažić, Inicijativa mladih za ljudska prava u Hrvatskoj, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) famozna 'ozbiljna sumnja'. Možda bi izlaz bio da su to 'ljudi protiv kojih nije pokrenuta istraga zbog kršenja ljudskih prava'. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) nemojte pisati 'koje mogu uživati'. Ili uživaju ili mogu. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu Statuta, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

'Povjerenje naroda' - populizam je u pravnoj normi, i to treba brisati. Paragraf treba završiti s 'rješavanju sporova' i točka. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Što se tiče moralnog aspekta, čini mi se da je ovo greška, valjda se misli 'koje uživaju poverenje'. (Goran Milić, pravni savjetnik za ljudska prava, Civil Rights Defenders, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu Statuta, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Tijekom konzultacija predlagalo se možda sretnije rješenje ubacivanja 'poslovne sposobnosti' umjesto 'psiho-fizičke sposobnosti' jer nekim se sudionicima rasprave ova formulacija činila diskriminatornom. (Vesna Teršelić, Documenta, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o nacrtu Statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) najodlučnije molim da se odredba o psiho-fizičkoj sposobnosti skloni. (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ja predlažem da se (...) iza 'jednu ženu' stavi kosa crta i napiše 'muškarca', jer ako idemo na ravnopravnost, onda idemo na ravnopravnost. Isto tako, (...) 'trećinu članstva čine žene' kosa crta 'muškarci'. (Zoran Pusić, Građanski odbor za ljudska prava, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

'Blisko povezane s osobama koje su odgovorne ili pod istragom za takva djela'. Znači li to da ne mogu biti ni advokati? Taj dio treba brisati. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) dileme oko termina 'visoke moralne osobine', 'integritet' i 'ugled', kako su suviše neodređeni. Ja mislim da se ne treba odustati od ovih termina, oni su uobičajeni u pravu, posebno u materiji koja nešto načelno reguliše. Sadržaj ovim terminima pridružit će oni koji odlučuju, oni koji će predlagati ili odlučivati o izboru. Mislim da bi sužavanje upotrebotem nekih dodatnih kriterijuma ili merilima samo dodatno zakomplikovalo posao onima koji biraju ili bi, nemamerno, dovelo do isključivanja pojedinih kandidata. (Ivan Jovanović, pravni savetnik misije OEBS u Srbiji, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) slažem se da članovi komisije moraju biti državljeni zemalja ugovornica, a da ostali članovi mogu biti kooptirani i mogu imati i neko drugo državljanstvo. Moralne osobine i psihofizičku sposobnost ostavila bih kao uslove. Možda ti kriteriji sada zvuče preširoko, ali svakako će se konkretnizirati kada netko bude obrazlagao razloge za kandidaturu određene osobe. U slučaju 'ozbiljne sumnje' da su počinili krivična djela, to treba zamijeniti 'osnovanom sumnjom', što je normativno regulisano u svim našim zemljama, pa tako i vrlo odrediv kriterij. (Mira Smajlović, sutkinja, Sud Bosne i Hercegovine, Odjel za ratne zločine, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Pojam 'istaknuti' jako je problematičan jer daje jako široko tumačenje i razvija sporove. Ako razvija sporove, znači da opstruira proces. Osim toga 'funkcioneri ili osobe'? Funkcioneri jesu osobe, te treba obrisati [osobe]. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ne vidim zašto ne bi i tu trebalo staviti najmanje jedan član iz reda manjinskih zajednica. Ima potrebe jer su obično manjinske zajednice bile više izložene posljedicama svih tih dešavanja. (Rifat Rastoder, Socijademokratska partija, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010)

Mislim da ovaj član ne bi trebalo u potpunosti izbrisati, možda ostaviti da su psiho sposobni, ali 'fizički' izbrisati jer su učesnici u ovim događanjima na neki način možda i nesposobni, pa ne bih voleo da se na taj način isključe iz članstva REKOM-a. Takođe smatram da zahtev da imaju visoku stručnu spremu bi mogao da smanji broj ili kvalitet nekih jako kvalitetnih ljudi koji bi mogli da pomognu REKOM-u u radu. (Marinko Đurić, Udruženje kidnapovanih i nestalih sa Kosova, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Ja bih samo dodala, ako uvažite ovaj predlog, 'oni koji nisu lično učestvovali ili doprineli u sukobima nastalim na prostorima bivše Jugoslavije'. Mislim da to fali tu, jer su mnogi koji su učestvovali i doprineli sukobima, sada na funkciji. (Olgica Božanić, Sekretar Udruženja porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Treba bit srednja stručna sprema, hajde, to je OK. Ali visoka stručna sprema ili viša, to je nepotrebno. (Damir Besednik, Udruga maloljetnih dragovoljaca Domovinskog rata, Vukovar, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Vukovar, Hrvatska, 14. srpanj 2010.)

Kome je sad najbliža problematika, i tko najviše može dat. Može onaj ko je najdublje u toj problematici, čitav niz godina. I to me je sad demantiralo, tu moju stručnost – može biti i sprema. (Draga Solar, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Vukovar, Hrvatska, 14. srpanj 2010.)

Osim nešto što je praktične prirode da smo državljanin ili državljanke, ali sve ovo 'visokih moralnih osobina' i tako dalje, to su veoma, nemojte mi zamjeriti, ali fluidni kriteriji. A s obzirom da će se ovo bazirati na nekom međunarodnom sporazumu i tako dalje, što će tu bit taj kriterij, odnosno izvor dokaza za ono što mi ovdje želimo. (Branislav Vorkapić, Organizacija za građanske inicijative, Osijek, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

(...) bit će dovoljno da [u prvom stavu, tačka b] piše da su članovi i članice osobe od integriteta i ugleda posvećene tolerantnom dijalogu i konstruktivnom rješavanju sporova i ništa više. (Slavko Kecman, Udruženje za mir i ljudska prava, Bilje, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Mislim da bi bilo puno smislenije, osim ove visoke stručne spreme, gdje i dalje ostajem pri svom stavu da to ništa po samo po sebi ne govori, ali jedan od kriterija [treba da bude] da osobe ili osoba imaju određeno iskustvo (...) (Branislav Vorkapić, Organizacija za građanske inicijative, Osijek, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Mislim da bi trebalo da u stavku ovom bude i da se bira najmanje jedna žena i najmanje jedan muškarac. Da ne budu tu sve, zato što tu piše najmanje jedna žena, da sve članice mogu biti sve žene. (Vesna Nedić, Oaza, Beli Manastir, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Za članove ili članice REKOM-a ne mogu biti izabrane osobe koje su na bilo koji način, dakle, manimo se ovih subjektivnih elemenata, to tužilaštvo rešava, a ne mi, koje su na bilo koji način odgovorne za kršenje ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava, odnosno niti mogu biti osobe koje su podržavale ili poticale izvršenje takvih djela. (Slavko Kecman, Udruženje za mir i ljudska prava, Bilje, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Ne smatram da je bitno, zato što su već zastupljeni državama. Ako su pripadnici, primjera radi, srpske manjine, tu je i Srbija i tako dalje, ali ipak je dobro da se nađe, radi ostalih baš [predstavnik] manjinskih naroda koji nisu predstavljeni među državama ugovornicima. (Draga Solar, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Bilo bi dobro da u svakoj državi, dakle bivšim jugoslavenskim republikama, možda bude pripadnik, ali ne pripadnik, što kažu domicilnih naroda, recimo, konkretno hrvatskog, bilo bi glupo da to bude Srbin, ali bi bilo potrebno da bude Mađar. (Slavko Kecman, Udruženje za mir i ljudska prava, Bilje, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Psihofizička sposobnost podrazumijeva nešto što može mogućeg kandidata da vrijeđa. Mislim da je to suvišna riječ, jer psihofizički su sposobni svi koji će biti predloženi. (Vasil Sinishtaj, odbornik, Gradska opština Tuzi, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

Ministarstvo za manjine da uzme u obzir strane koje su bile u konfliktu. Na primer, ukoliko Ministarstvo za manjine ili Ministarstvo pravde Srbije predlaži da u komisiju bude Mađar, mislim da je nerazumno, bilo bi absurdno. Ali, tu bi trebao da bude jedan albanski predstavnik, jer je sukob u Srbiji bio između Albanaca i Srba. (Visar Demiri, Udruženje bivših političkih zatvorenika, kancelarija u Vitini/Viti, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

Mislim da ovo 'fizički' ne bi trebalo da bude kriterij za članstvo. Mislim da fizička barijera ne bi trebala biti barijera, ili da osoba mora biti diplomirana, jer time mi odbijamo ljude koji su humanisti, a nisu msžda visoko obrazovani. (Lush Krasniqi, član porodice žrtava, Djakovica/Gjakovë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. Septembar 2010.)

Mene vrijeda činjenica jedna ovdje u ovome statutu [nacrtu] gdje kažu da ljudi u REKOM-u moraju biti visoko školsko obrazovani. Šta to znači? Po meni lično, znači da je ostali svijet lud, glup, da ne zna ništa. (Alija Hodžić, Udruženja ubijene djece opkoljenog Sarajeva od '92. do '95. godine, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Ja bih imao konkretan predlog da se promjeni 'će nastojati,' sa 'se obavezuje' [povodom etnički reprezentativnog sastava REKOM]. (Milan Reljić, predtavnik porodica žrtava, Udruženje Struga, Biosansko Grahovo, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Uzeću primjer Crne Gore. Treba da budu dva ili tri člana iz Crne Gore. Ako bi samo bili Crnogorci po nacionalnosti, ispalio bi da su u Crnoj Gori žrtve bili samo Crnogorci, a ne Bošnjaci, Albanci ili već neki drugi. Znači, moramo se izboriti da to bude reprezentativni sastav koji će uspjeti da na objektivni način sagleda nivo i zločina, ali i žrtava na pojedinom području. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) potrebno definirati šta je to točno politička funkcija. (Ivan Novosel, *Legalis*, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

'Kriteriji za izbor članova/članica komisije,' tačka 4. pod a, predlažem da se ona kao takva briše. Ko je to mogao u bilo kom delu bivše naše zemlje da se suprotstavi vladajućoj

strukturi vlasti? On bi odmah bio proglašen ili izdajnikom ili čak desilo bi mu se nešto da bi mogao eventualno da život izgubi. (Miloslav Stojković, Centar za zaštitu porodica žrtava rata na Kosovu i Metohiji, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Ja se kao čovjek protivim tom članku jer mislim da diskriminira preveliki broj građana na području bivše SFRJ (...) Ja ne vjerujem da su svi bili ratni zločinci (...) Zašto bi profesionalni vojnik činio ratni zločin? Obavezno obvezujući nalog, mislim da to nema mesta u ovakvo tekstu statuta. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Ako je osoba bila pripadnik vojne, policijske ili obavještajne i drugih sigurnosnih struktura (...) on ne može biti objektivna osoba, on ne može presuditi objektivno. Jer on će imati posla sa svojim kolegama, sa svojim bivšim vojnicima, sa bivšim policajcima. (Faton Ademi, Balkan Investigative Reporting Network, Kosovo, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)
(...) predlažem (...) da se tačka (...) b eventualno redefiniše pa da bude to - 'parapolicijske, paravojne formacije', (...) ali činjenice govore da su najveća zla na svim teritorijama bivše Jugoslavije upravo te snage činile, koje nisu imale legitimite.

(Miloslav Stojković, Centar za zaštitu porodica žrtava rata na Kosovu i Metohiji, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Tko je taj koji će provjeravati kriterije (...) tko će biti tijelo koje će se time baviti, da se stvarno primjene svi kriteriji koji su predviđeni? (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) blisko povezanim sa osobama koje su pod istragom ili su odgovorni za kršenje ljudskih prava, međunarodnog humanitarnog [prava]. Gledajte, to je isto jedna vrsta diskriminacije. Kako je moguće krivnju roditelja i srodnika prenijeti na obitelj i na bliže suradnike? (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) koje je to tijelo koje će utvrditi nečiji integritet, moralni ugled i sve ostalo? A ti ljudi trebaju utvrđivati činjenice ratnih zločina po normama suda. Nije propisana struka [za komesare]. (Željko Špelić, Hrvatski časnički zbor, Pakrac, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o Nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

(...) sve ove tri točke, stava 4. treba izbaciti van [točke koje su zadržane u nacrtu statuta i točka koja je bila u ranijem nacrtu: 'koja jeste ili je bila profesionalni pripadnik vojnih, policijskih, obavještajnih i drugih bezbednosnih struktura'] (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

(...) moja priroda se protivi da u jednom članku govorimo afirmativno i neafirmativno, da se tako izrazim. Pa tako prve tri točke ovog članka nam govore tko može biti član komisije i navode se određeni kriteriji. A u četvrtom članu pod stavkama a), b) i c) govor se tko ne bi

trebao biti član komisije, odnosno tko ne može biti član, a sve je to pod člankom 24. Moj prijedlog za razmišljanje je da već ako želimo ostati na isključujućim kriterijima, dakle da nekome onemogućimo uopće da se i kandidira i predloži za člana takvog jednog tijela, da onda formiramo novi članak i da ti neafirmativni kriteriji budu jasno izraženi i obrazloženi u članku recimo 24. a). A ne da su ovako zajedno. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

(...) da se u Statut ugradi način na koji će se birati članovi REKOM-a na način da hrvatski član, ako će ga biti, dobije zeleno svetlo od hrvatskih udruga i u tom smislu treba koncipirati zaključak. To se jasno odnosi i na sve druge. (Davor Pehar, Gradski odbor HDZ, Mostar, BiH, Lokalne konsultacije sa predstavnicima udruženja/udruga logoraša i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Međugorje, BiH, 11.decembar 2010)

(...) član 24., kaže - 'koja može uživati povjerenje u svim državama ugovornicama, a u izmjeni samo stoji koja uživa povjerenje.' Mislim da je jako teško naći osobu po tim kriterijumima i zato je možda bolje ostaviti 'može uživati' jer pretpostavka je da osoba koja ima moralne kvalitete, osoba od integriteta i tako dalje može potencijalno uživati, a teško je naći osobu koja uživa povjerenje u svih šest država. (Jovana Ramović, Pravni fakultet, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) ovde se govori da je osoba koja uživa povjerenje, ono što bih htio reći iz crnogorskog iskustva, mislim da bi bilo valjano dodati koja uživa 'nepodijeljeno povjerenje'. (Edin Smailović, Filozofski fakultet, postdiplomske studije, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Radi se o etničkom reprezentativnom sastavu komisije. Uzimam slučaj sa Makedonijom gde je predviđeno da ima dva predstavnika iz dve etničke zajednice. U Makedoniji živi više od dve etničke zajednice i zato predlažem da se stavi deo gde će predstavnici iz jedne zemlje trebati da uzmu u obzir žrtve iz svih etničkih zajednica u zemlji. (Miroslava Simonovska, Visoka škola za novinarstvo i za odnose sa javnošću, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) neko ko može da da ostavku danas, za dvije godine može da se uključi u REKOM, na primjer, političar koji je bio aktivan tada i aktivan je i danas može da se uključi u REKOM, a napravio je strašne zločine za vreme drubrovačkog ratišta. (Damir Nikočević, Fakultet političkih nauka, Herceg Novi, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) stavili ste 'istaknuta politička funkcija' (...) mislim da treba se staviti mnogo precizniji termin, razlika između politička funkcija i istaknuta politička funkcija je ogromna, mora biti preciznije jer iako kažete da nećete baš truditi se sve pravničke termine da stavljate, na to će se pozivati država kad inicijativa bude usvojena i moramo već unaprijed napraviti odbranu od toga. (Jovana Ramović, Pravni fakultet, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) meni je ovde malo previše ono što je izneto da 'član komisije ne može da bude lice koje je usko povezano sa licem koje je osuđeno, okrivljeno ili ili je pod istragom za takvo delo.' Mislim da je ovo jedan srednjovekovni način ograničavanja toga ko će biti član, zbog toga što iz objektivnih razloga neko može da bude usko povezan sa licem ali da ima dijametralno suprotne stavove i postupke od njega (...) da se zaštitimo od konflikta interesa može se predložiti da to lice bude izuzeto iz glasanja ili bilo kakvih delovanja. (Neidentifikovani učesnik, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) malo me plaši momenat da li bi žrtve zaista pristupile svedočenju ako vide pripadnike vojnih ili paravojnih struktura [kao članove REKOM], da li bi zaista zadržali stav o REKOM-u kao nezavisnom, neispolitizovanom [telu]. (Nataša Stamenković, Pravni fakultet Justinian Prvi, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Znači, da predložimo radnoj grupi da izbaci i ove sa istaknutim političkim funkcijama i da kaže: 'ne može biti osoba iz bilo koje strukture ako za nju postoje ozbiljne indicije, ozbiljna sumnja da je počinilac'. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa veteranim o Nacrtu statuta REKOM, Skoplje, Makedonija, 18. decembar 2010.)

Istovetnost postupka izbora članova i članica

U svakoj strani ugovornici članovi i članice Komisije biraju se u istovetnom postupku propisanom ovim Statutom.

Stavovi učesnika/ca:

Po meni, to treba da glasi 'država potpisnica sporazuma'. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu Statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Kandidovanje članova i članica

- 1. Udruženja građana, obrazovne institucije, naučne institucije, verske zajednice, sindikati ili 30 građana strane ugovornice mogu da predlože kandidata/kandidatkinju za člana/članicu Komisije koji/a se bira u toj strani ugovornici, uz saglasnost kandidata/kandidatkinje.**
- 2. Postupak kandidovanja i primarne selekcije kandidata/kandidatkinja u strani ugovornici sprovodi selekcioni odbor.**

Stavovi učesnika/ca:

(...) kandidate i kandidatkinje mogu da predlože neprofitne organizacije ili 30 građana. Čini mi se da je 30 malo nizak broj. Treba staviti barem 100. Ne znam zbog čega je odabранo baš 30 jer deluje prilično neozbiljno. (Goran Miletić, pravni savjetnik za ljudska prava, Civil Rights Defenders, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) 30 potpisa za ovako ozbiljan posao za nekog kandidata je premalo (...) Kome je taj kandidat odgovoran? (Murisa Marić, Udruženje *Don*, Prijedor, BiH, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

A za mene je predlog za 30 potpisa vrlo malo, ja bih dala 500 potpisa da bi taj čovjek bio kvalitetan, koji bi htio raditi. (dr Azra Pašalić, predsjednica Skupštine opštine Prijedor, BiH, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

Sastav i izbor selekcionih odbora

1. Selektioni odbor u svakoj državi čini devet članova/članica, koji moraju ispunjavati kriterijume koji važe za izbor članova/članica Komisije, osim zabrane obavljanja istaknute političke funkcije u periodu od poslednje dve godine pre raspisivanja konkursa za izbor članova i članica Komisije i u periodu koji obuhvata nadležnost Komisije.
2. Članovi/članice selekcionog odbora ne mogu se kandidovati za članstvo u Komisiji.
3. Tri člana/članice selekcionog odbora imenuje ministar nadležan za ljudska prava, uz saglasnost skupštinskog odbora ili komisije nadležne za ljudska prava ili međunarodne odnose.
4. Tri člana/članice selekcionog odbora biraju članovi i članice Koalicije za REKOM u strani ugovornici.
5. Prvih šest članova/članica selekcionog odbora imenuju se, odnosno biraju, na osnovu stava 3 i stava 4 ovog člana, u roku od 45 dana od dana poslednje ratifikacije međunarodnog ugovora o osnivanju Komisije.
6. Nadležni ministar proglašava izbor šestoro članova i članica selekcionog odbora i u roku od 8 dana raspisuje konkurs za izbor preostalo troje članova/članica odbora.
7. Prethodno imenovanih, odnosno izabranih, šestoro članova/članica odbora nastojaće da izaberu preostala tri člana/članice odbora konsenzusom, a ako to ne bude moguće onda većinom glasova.
8. Nadležni ministar, Koalicija za REKOM i članovi/članice selekcionog odbora imenovani i izabrani na osnovu stavova 3 i 4 ovog člana obezbediće da najmanje trećinu članstva odbora čine žene, odnosno muškarci, i nastojaće da obezbede da trećinu članstva čine predstavnici/predstavnice udruženja žrtava, uključujući i udruženja žrtava koja nisu članice Koalicije za REKOM, pod uslovom da su registrovana najmanje tri godine pre potpisivanja ugovora o osnivanju Komisije.
9. Nadležni ministar proglašava izbor selekcionog odbora i obezbeđuje uslove za njegov rad.
10. Selektionim odborom predsedava najstariji/a član/članica, koji zakazuje konstitutivnu sednicu u roku od 45 dana od dana raspisivanja konkursa iz stava 6 ovog člana.

Stavovi učesnika/ca:

Mislim da treba da važe isti kriterijumi kao za izbor članova [komisije], da isti kriterijumi moraju da važe i za selekcioni panel. (Simon Simonović, aktivista za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa mladima i organizacijama mlađih o Nacrtu statuta REKOM, Podgorica, Crna Gora, 29. maj 2010.)

Tri člana imenuje ministar ljudskih i manjinskih prava ili ministar pravosuđa. Uz konzultacije s članovima skupštinskog odbora (...) za ljudska prava, to mislim da je dobro. (Tin Gazivoda, Centar za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Ministarstvo pravosuđa, potvrđuje izbor izbornog povjerenstva. To kao da uvodimo jednu dodatnu instancu. Ja bih bio više za formulaciju koja se zna naći barem u našim ovim tekstovima 'daje suglasnost'. (Tin Gazivoda, Centar za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Bilo bi bolje da [ministarstvo] daje suglasnost umjesto da on potvrđuje. Treba njima dati što manju ovlast, da ne bi zloupotrijebili svoje pozicije. (Mirjana Bilopavlović, Centar za razvoj i podršku civilnog društva Delfin, Pakrac, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Pojam selekcioni panel je neprimjeren, terminološki je neodređen. Morate staviti izbornu tijelo, tijelo za izbor članova REKOM-a, i sl. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Bitno je da to [izbor izbornog povjerenstva] bude praćeno konzultacijama s članovima parlamentarnog odbora za ljudska prava ili odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, kao što je to u Hrvatskoj. (Vesna Teršelić, Documenta, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Odlučno sam protiv toga da bilo kakva koalicija nevladinih organizacija ima bilo kakvu ulogu u jednoj formalnoj stvari kao što je izbor komesara. (Dragan Popović, Inicijativa mlađih za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Zašto tri člana ne bi bila – i tu mi se jako svidio vaš prijedlog – vrhovni sudac, ustavni sudac, ombudsman. Neosporni predstavnici državne vlasti. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) mi svi [Koalicija za REKOM] mislimo da mi treba da budemo koalicija koja zagovara, koja sprovodi ovaj konsultativni proces, ali ne treba da budemo posebno tretirani i da imamo posebne privilegije u predlaganju ili u učešću u Selepcionom panelu, tako da ćemo mi sami, pojedinačno kao članovi koalicije tražiti da nam se ne dodeljuju nikakve posebne privilegije. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ne sviđa mi se da članovi vrhovnih i ustavnih sudova budu uključeni u proces. Ponovno se pitam može li predsjednik nekog suda u bivšoj Jugoslaviji biti nezavisan, možda u Australiji. Nikako. E sada – biraju ga države, a on u ličnom svojstvu mora da postupa nezavisno i nepristrasno. To nije moguće. Nijedan predsjednik suda ne može da postupa nezavisno i nepristrasno. (Mioljub Vitorović, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Šta ako [Ministarstvo] ne potvrdi? Ono predlaže tri, koalicija predlaže tri, zajednički biraju tri, a na kraju tog procesa ministarstvo potvrđuje izbor. Čega? Selekcionog panela. To čak nije ni izbor kandidata. Mislim da je ta tačka više nego suvišna, može biti predmet najniže političke opstrukcije u cijelom procesu i treba je brisati. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Druga stvar, Selekcioni panel. Iskreno, meni se ni ovo s ministrima ne sviđa. Trećinu bira neformalna grupa organizacija, trećinu ministri koji su u različitim zemljama vrlo različiti, a onda oni zajedno biraju još trećinu. Možda bi trebalo uzeti funkcije koje su same po sebi nezavisne, pa neka ljudi u panelu budu zastupljeni po funkcijama. Napr. neka u svakoj zemlji članovi panela budu ombudsman, predsednik vrhovnog suda i predsednik ustavnog suda (koji može i predsedavati tim panelom jer u većini zemalja ta funkcija ima ogromnu ulogu). Naš predlog je bio, a o tome može još da se diskutuje, i rektore sveučilišta? (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) tri člana imenuje ministar ljudskih i manjinskih prava. Ako gledate šta radi Ministarstvo za zaštitu ljudskih i manjinskih prava u Crnoj Gori, ako gledate šta je radio do sada onda možemo reći da najviše je zaštitio sve one koji su činili sve te nepravde i sada čini to tako, štiti nepravdu. Prema tome ako to ostavite njemu da odlučuje o tome ne znam kako će biti. Imaćete nešto što u stvari barem ovome što vi pričate nije cilj. (Mehmet Bardhi, Demokratski savez u Crnoj Gori, Ulcinj, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010.)

Znači nadležni ministar za ljudska prava ili ministar pravde bira tri člana, članice REKOM-a iz te države ili Kosova tri, tri na konkursu, a potvrđuje nadležni skupštinski odbor, pošto je to ipak parlamentarno tijelo koje reprezentuje važeću trenutnu političku scenu u toj državi, da on bude taj koji to potvrđuje. (Miodrag Linta, Predsjednik Koalicije udruženja izbjeglica iz Hrvatske, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

'Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Ministarstvo pravosuđa potvrđuju', ma oni ne potvrđuju, oni daju suglasnost. Mi od njih ne očekujemo da oni potvrđuju, mi ne želimo da oni imaju ingerenciju nad onim što nije njihovo intelektualno vlasništvo. (Mirjana Bjelopavlović, Delfin, Pakrac, Hrvatska, Regionale konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

„na prvoj konstitutivnoj sjednici članovi i članice REKOM-a nastojaće da izaberu predsjednika i predsednicu REKOM-a i donesu poslovnik”... ne možete u statutu da kažete da ćete 'nastojati' da donesete poslovnik i izaberete predsjednika nego (...) ‘na prvoj sednici donosi poslovnik i bira predsednika’, s tim da treba možda jasnije definisati tu dvotrećinsku

većinu. I način kandidovanja predsednika, da ne dođemo u situaciju da države međusobno lobiraju, Srbija i Hrvatska protiv bosanskog kandidata, to [REKOM] bi podrazumijevao nekoliko hiljada dobro obučenih, perfektno koordiniranih profesionalaca u državama koje su spremne da sarađuju. Niti imamo toliku količinu ljudi, odnosno novca da ih platimo, niti je koordinacija jača strana svih nas na Balkanu, niti naše države perfektno funkcionišu. Ukoliko to ima veze sa donacijama, dajte da onda ispregovaramo sa svim državama redovno finansiranje iz državnih budžeta i da se ne ograničavamo na dve godine. (Mirsad Jusufović, koordinator za međunarodnu saradnju opštine Novi Pazar, Srbija, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

(...) u svim državama postoje asocijacije opština, u Srbiji je to Stalna konferencija gradova, u Crnoj Gori je takođe Asocijacija opština. Mislim da bi bilo dobro da bude jedan predstavnik opština, ne mora da bude predsjednik, neko koga te asocijacije delegiraju. Ako već imamo predstavnike vlasti, imamo predstavnike nevladinog sektora, mislim da bi to bila dobra priča i da bi na taj način vezali i opštine za te aktivnosti. (Tarzan Milošević, predsednik opštine Bijelo Polje, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa lokalnim zajednicama o Inicijativi REKOM, Podgorica, Crna Gora, 14. septembar 2010)

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine ne može za tri naroda da doneše odluku bez Republike Srpske i Federacije. I mali je rok. (Dragislav Mijanović, predstavnik Udruženja ratnih vojnih invalida opštine Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) kaže da - 'selekcijski odbor u svakoj državi čini devet članova koji moraju ispunjavati kriterije koji važe za izbor članica komisije, osim za obavljanje istaknute političke funkcije.' Dakle, istaknuta politička funkcija se prije toga nigdje ne opisuje, niti se spominje. (Ivan Novosel, Legalis, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Zbog čega je obavezna rodna ravnopravnost i zašto joj se daje prednost u odnosu na ove stvari koje se meni čine važnijim, odnosno da tu budu predstavnici udruženja žrtava ili manjinskog naroda? (Ivan Đurić, Akademija za diplomaciju i bezbednost, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Izbor kandidata/kandidatkinja za članstvo u Komisiji od strane selekcionih odbora

- 1. Selektioni odbor u svakoj državi u roku od 8 dana od dana održavanja konstitutivne sednice raspisuje konkurs za izbor članova i članica Komisije u trajanju od 30 dana.**
- 2. U roku od 8 dana od dana zatvaranja konkursa, selektioni odbor na internet stranici nadležnog ministarstva iz člana 27, stav 3, objavljuje:**
 - (a) ukupan broj prispehlih kandidatura;**
 - (b) spisak imena kandidata/kandidatkinja čije će kandidature razmatrati.**

3. Selektioni odbor može odlučiti da intervjujiše sve ili pojedine kandidate/kandidatkinje. Intervjui su otvoreni za javnost.
4. Selektioni odbor može zahtevati informacije o kandidatu/kandidatkinji od državnih organa i javnih ustanova, a oni su dužni da na taj zahtev odgovore hitno.
5. Selektioni odbor će nastojati da sve odluke donosi jednoglasno, a u slučaju kada je konsenzus nemoguće postići, odlučiće većinom od 5 članova/članica.
6. Selektioni odbor ocenjuje ispunjavanje uslova kandidata/kandidatkinja čije je kandidature uzeo u razmatranje i sužava izbor na listu koja sadrži dva do tri puta veći broj kandidata i kandidatkinja od broja članova i članica Komisije koji se biraju u strani ugovornici.
7. U roku od 40 dana od dana zatvaranja konkursa, Selektioni odbor objavljuje listu kandidata/kandidatkinja i dostavlja je istog dana predsedniku/predsedništvu strane ugovornice.

Stavovi učesnika/ca:

Što se tiče ove dileme koja se već spomenula, izborno povjerenstvo dostavlja listu predsjedniku, predsjedništvu države, to je pitanje koje ja mislim da se može riješiti ovim zakonom koji se mora donijet. Znači, to tu isto nisam siguran da li to tu smije stajati, ovo je pravno, da li smije stajati prije nego što se zakon doneše. (Tin Gazivoda, Centar za ljudska prava, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) s obzirom na to da sve države u regionu imaju zakonodavnu vlast kao najvišu, zašto se radna grupa opredelila za to da predsednici imaju ulogu prilikom izbora komesara? (Maja Mićić, Inicijativa mladih za ljudska prava u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) ja predsjedniku ne bih dao da bira, nego parlamentu, kao jednom širem telu. (Zaim Elezi, Savjet bošnjačkih nevladinih organizacija, Peć/Pejë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Imam jako veliku dilemu o ulozi predsjedništva u Bosni i Hercegovini u vezi sa komisijom zato što je stvarno kod nas predsjedništvo vrlo fluidno tijelo sa stavovima koji nikome ne koriste osim njihovim političkim strankama. Ja bih sva ova ovlašćenja koja ima predsjedništvo u ovom nacrtu, prenijela na Parlament Bosne i Hercegovine. (Borka Rudić, Udruženje/Udruga BH Novinari, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Tačke (...) treba rotirati prema logičkom slijedu: 'kandidat se prvo intervjuira, a zatim objavljuju rezultati'. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Procedura izbora komisionara je takođe veoma komplikovana, treba sve ovo pojednostaviti jer će predstavljati problem. (Berat Luzha, bivši politički zatvorenik, Priština/Prishtinë, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa bivšim političkim zatvorenicima o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. septembar 2010.)

(...) mislim da bi selekcioni odbor morao da intervjuje sve (...) [kandidate] baš zbog umješanosti države u izbor. (Jovana Ramović, Pravni fakultet, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) svaka skupština ili zakonodavno telo zemalja koje će perspektivno postati potpisnice imaju stalne komitete za ljudska prava. Moj predlog je da od tih stalnih komiteta proizađu predlozi za članove, a zatim u skupštini ti članovi da budu izabrani preko toga što mi u Republici Makedoniji koristimo (...) Badinterov sistem ili metod nazvan po poznatom ustavnom sudiji iz Francuske Robertu Badinteru, koji znači duplu dvotrećinsku većinu. Dvotrećinska većina za celo zakonodavno telo [komitet] i dodatna dvotrećinska većina iz samog zakonodavnog tela. Moj predlog proizlazi iz regulatornih agencija koje se u najvećoj meri biraju dvotrećinskom većinom koja istovremeno obezbeđuje objektivnost i političku saglasnost. U okviru ovog procesa smatram da je politička saglasnost krucijalna. (Timčo Mucunski, Pravni fakultet Justinian Prvi, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Izbor članova i članica Komisije od strane predsednika/predsedništva strana ugovornica

1. **Predsednik/predsedništvo strane ugovornice vrši konačan izbor članova i članica Komisije koji se biraju u strani ugovornici između kandidata i kandidatkinja sa liste koju mu dostavi selekcioni odbor.**
2. **Predsednici/predsedništvo strana ugovornica obavestite jedni druge o svojim izborima tridesetog dana od dana kada im selekcioni odbori dostave liste kandidata, pre nego što o tome obaveste javnost.**
3. **Predsednici/predsedništvo strana ugovornica objavljuju imena članova i članica Komisije petnaestog dana od dana kada svi prime obaveštenja iz stava 2 ovog člana.**

Stavovi učesnika/ca:

(...) ali mislim da je izuzetno bitno da se odmah biraju i zamjenici članova ... vrlo često je sada u savjetima i drugim predstavničkim tijelima se uzima onaj koji ima pravo glasa i njegov zamjenik jer se teško da pretpostaviti da će oba biti istovremeno onemogućena da prisustvuju nekim sjednicama. (Ljiljana Canjuga, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

I čini mi se također da se državama s jedne strane treba dati prostor prigovora kad se već bira 20 komisionara i komisionarki. Znači, da svaka država, kao kad ambasadora imenuješ, pa država može dati neki veto na tog ambasadora. (Gordan Bosanac, Centar za mirovne studije, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Pošto je na kraju ove procedure važna uloga dodijeljena predsjedniku ili predsjedništvu, moram ponoviti pitanje postavljeno na dosadašnjim konzultacijama spada li to pod ovlasti

predsjednika kao nekakav dodatni zadatak ili ulazi u ovlasti koje u pojedinim zemljama imaju vladine institucije a ne predsjednik. (Vesna Teršelić, Documenta, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Radna grupa je, čini se, ocijenila kako je prevladalo mišlenje da predsednici biraju komesare. Mislim da to može biti legitimno rješenje, ali isto tako mislim da ono ima jednu potencijalnu opasnost, a to je zapravo manjak legitimiteta. Ako predsednici biraju komesare, prevelika uloga stavlja se na predsjednika. Znam da je bilo tako u Latinoameričkim državama i vidim da je veći dio ovog papira zasnovan na iskustvu Latinoameričkim državama, ali moramo uzeti u obzir da predsednici u Južnoj Americi, gdje dominira vrlo jak predsednički sustav, i ovde nemaju jednake ovlasti. Mi namjeravamo dati ovlašćenja predsedniku, a isključiti parlament (osim u pitanju ratifikovanja međudržavnog sporazuma) i parlamentarnu većinu iz izbora komesara. Treba li iz izbora komesara isključiti parlament kao najviše suvereno tijelo u svim državama bivše Jugoslavije? Poslije dolaze i ona praktična pitanja: što ako predsjednik i parlament nisu iz iste većine? Pa komesari koje će u Hrvatskoj izabrati Josipović neće biti po volji vlade, a upravo će vlada da bude zadužena za suradnju s Komisijom. To su praktično-politička pitanja. Naglasak ipak stavljam na suštinsko pitanje, na kojima ja insistiram, ali ovo koristim kao pobočni argument. (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Prirodno bi bilo da to radi parlament, ali to je političko pitanje. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Samo sam htela reći da mi nije jasno na temelju kojih kriterijuma bi predsednik ili predsedništvo treba da donose svoju odluku o izboru. (Jelena Stevančević, pravni konsultant misije OEBS u Srbiji, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Interesuje me u kojoj mjeri će članovi [Komisije] biti politički nezavisni, s obzirom da ih biraju predsjednici? Mislim da verovatno će se desit situacija da će oni birati članove koji su njima podobni. Interesuje me na koji način će se to izbjegći? (Admir Adrović, Forum mladih Bošnjačke stranke, Rožaje, Crna Gora, Nacionalne konsultacije s mladima o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 15. Decembar 2010.)

(...) koje su to metode kojima Inicijativa za REKOM želi da obezbijedi nezavisnost članova s obzirom da, na primjer, u Crnoj Gori politička garnitura se nije mnogo promijenila u poslednjih 20 godina, u Srbiji SPS, na primjer, je ponova na vlasti, dok u Hrvatskoj takođe vlada HDZ? (Stevan Kandić, student, Pravni fakultet, član Udruženja pravnika Crne Gore i Evropskog udruženja studenata prava Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije s mladima o Nacrtu statuta REKOM, Podgorica, Crna Gora, 15. decembar 2010.)

(...) povodom izbora članova komisije, mislim da itekako trebaju biti izabrani u parlamentu, a ne od predsjednika iz razloga što je parlament zakonodavna vlast i nju su izabrali direktno glasači i iz tih razloga smatram da bi izbor u parlamentu bio daleko bolji. (Edin Smailović, Filozofski fakultet, postdiplomske studije, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa

studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Konstitutivna sednica

1. Najstariji član/članica Komisije saziva konstitutivnu sednicu u sedištu Komisije u roku od 15 dana od dana izbora, i predsedava Komisijom do izbora predsedavajućeg člana/predsedavajuće članice.
2. Svečanom, uvodnom, delu konstitutivne sednice Komisije prisustvuju predsednici/članovi predsedništva strana ugovornica.
3. U uvodnom delu konstitutivne sednice članovi i članice Komisije potpisuju primerak Statuta, izgovaraju i potpisuju sledeću izjavu: "Zaklinjem se svojom čašću da će funkciju člana/članice Komisije obavljati u skladu sa Statutom, posvećeno, nepristrasno i nezavisno, u nastojanju da opravdam ukazano poverenje i doprinesem ostvarivanju ciljeva Komisije".

Stavovi učesnika/ca:

(...) što se tiče same komisije, pominje se konstitutivna sednica, ali se nigdje dalje **ne pominju u kojoj formi komisija donosi odluke**. Sem da je potreban kvorum, da li ona donosi odluke na sednicama? Jako moguće je da će to biti predviđeno i poslovnikom same komisije. Da li je potrebno fizičko prisustvo? (Maja Mićić, Inicijativa mlađih za ljudska prava, Beograd, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Izbor predsedavajućeg/predsedavajuće i usvajanje Poslovnika

1. Članovi i članice Komisije biraju predsedavajućeg člana/predsedavajuću članicu i usvajaju Poslovnik o radu Komisije u roku od 60 dana od konstitutivne sednice.
2. Članovi i članice Komisije mogu odlučiti da se funkcija predsedavajućeg/predsedavajuće ograniči na određeni vremenski period.

Stavovi učesnika/ca:

(...) član 31. jeste 'članovi i članice komisije mogu odlučiti da se funkcija predsjedavajućeg ograniči na određeni vremenski period,' mislim da ne treba da stoji 'mogu odlučiti' već da treba to odmah ograničiti, prosti jer je to osoba koja će uvijek istupati u ime same komisije i možda treba ograniciti period tog mandata. (Danilo Ajković, Pravni fakultet, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Kvorum i odlučivanje

- 1. Kvorum za rad Komisije postoji kada je prisutno najmanje 14 članova i članica Komisije.**
- 2. Komisija nastoji da sve odluke donosi jednoglasno, a kada je konsenzus nemoguće postići, najmanje 14 članova i članica mora se saglasiti za donošenje odluke.**
- 3. Komisija može odlučiti da je za usvajanje proceduralne odluke dovoljna saglasnost proste većine svih članova i članica.**

Stavovi učesnika/ca:

Kvorum treba odrediti jasno, direktno. I način odlučivanja, jasno i direktno. Mislim da ovo, kvorum i odlučivanje, u istom stavku ne dolazi u obzir. Po tom članku, ako uzmem opцију A, to je 20, znači kvorum je otprilike 14, a za odluku je dovoljno od 14 dvije trećine je dovoljno osam i pol, devet, devet i pol pardon. Znači devet. To znači da bi manje od 50 posto u biti ukupnog broja članstva donosilo odluku. Ako sad pročitamo pod dva, 'REKOM može dvotrećinskom većinom', opet se spominje dvotrećinska većina, 'odlučiti da je za usvajanje konkretne proceduralne odluke dovoljno da postoji jednostavna većina svih'. To je kontradiktorno ovoj točci jedan. Jednostavna većina je natpolovična većina. Ako je to jedanaest, dvije trećine od 11 je sedam. Znači, 30 posto članova ili komesara, tijela donosi odluku. To je absurd. Dakle, nazočnost 90 posto ili dvotrećinska većina po meni bi trebala donositi odluku. To bi se svelo otprilike na, ako matematički gledamo, da 60 posto mora biti za odluku. (Veljko Vičević, UDVDR PGZ, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

(...) kvorum za sami rad bez odlučivanja mora da bude maksimum 50 odsto. (Boško Nenezić, Centar za monitoring, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Za kvorum i odlučivanje treba odrediti većinu potrebnu za usvajanje poslovnika. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Samo prijedlog (...) - 'Komisija nastoji da sve odluke donosi jednoglasno, a kada je konsenzus nemoguće postići, odlučuje većinom od minimalno četrnaest članova i članica.' (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Sastav i izbor članova REKOM, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) predviđeli ste da kvorum za rad komisije bude najmanje 14 članova. To znači da on može da funkcioniše i bez prisustva cele jedne države, predstavnika te države (...) moj predlog je da postoji jedna kvalificirana većina, ako hoćete možete ostaviti ove dve trećine (...) sa dodatkom da prisustvuje najmanje po jedan član iz [svake] države. (Boban Misoški, Pravni fakultet, Univerzitet Kiril i Metod, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Prestanak mandata člana/članice

1. Članu/članici Komisije mandat prestaje istekom mandata Komisije, i u slučajevima:
 - (a) podnošenja ostavke u pisanoj formi,
 - (b) smrti,
 - (c) pravosnažne sudske odluke o ograničenju ili lišavanju poslovne sposobnosti,
 - (d) pravosnažne osude na bezuslovnu kaznu zatvora, i
 - (e) razrešenja.
2. U slučajevima predviđenim u stavu 1, tačke (a), (b), (c) i (d) ovog člana, Komisija konstatiše prestanak mandata i o tome obaveštava predsednika/predsedništvo strane ugovornice, koji/koje će u roku od 15 dana izabrati novog člana/članicu Komisije sa liste koju je utvrdio selekcioni odbor u proceduri predlaganja kandidata za članove i članice Komisije.
3. Član/članica Komisije može biti razrešen/a dužnosti u slučaju neispunjavanja obaveza iz člana 35 i člana 37, u slučaju pravosnažne osude za krivično delo koje šteti integritetu i kredibilitet člana/članice Komisije, kao i u slučaju kontinuirane nemogućnosti obavljanja dužnosti usled nepovoljnog mentalnog, emocionalnog ili fizičkog stanja.
4. Komisija utvrđuje predlog za razrešenje člana/članice uz njegovo/njeno izuzeće i dostavlja predlog predsedniku/predsedništvu strane ugovornice u kojoj je izabran/a član/članica Komisije čije se razrešenje predlaže. Pre nego što utvrdi predlog za razrešenje, Komisija će omogućiti članu/članici o čijem se razrešenju odlučuje da se upozna sa dokazima podnetim protiv njega/nje i predstavi dokaze u svoju korist.
5. U roku od 15 dana od dana dostavljanja predloga, predsednik/predsedništvo države odlučuje o razrešenju i, u slučaju razrešenja, bira novog člana/novu članicu Komisije sa liste koju je selekcioni odbor utvrdio u proceduri predlaganja kandidata/kandidatkinja za članstvo u Komisiji.

Stavovi učesnika/ca:

Koliko vidim, (...) navode se dva načina prestanka mandata članova. Jedan je automatski: istekom mandata, u slučaju ostavke, smrti, ograničenja ili lišavanja poslovne sposobnosti i pravomoćne osude na kaznu zatvora. Drugi je diskrecioni, kada komisija sama razrešava ili predlaže u slučaju neispunjerenja obveza. S obzirom da se može dogoditi da se tek naknadno utvrdi da netko od članova komisije od starta ne ispunjava kriterije (npr. ratno-huškački istupi tekom rata ili nastupanje neke nove činjenice, ili ta osoba postane javni funkcioner i sl.), trebalo bi i to uvrstiti kao temelj za prestanak mandata, ali ne automatski, ali moglo bi se dodati da ukoliko komisija utvrdi postojanje ili nastupanje nekog razloga koji bi predstavljaо prepreku za članstvo u REKOM-u, komisija bi pokrenula postupak za razrešenja. Druga hipotetska situacija je kada je neko od članova REKOM-a izložen krivičnom progonu. Jedan od uslova za automatsko isključenje je pravosnažna presuda. Do postizanja pravomoćne presude mogu proći godine, pritom naravno poštujući presumpciju nevinosti. Ipak, sama činjenica da se protiv nekoga vodi sudski postupak može izazvati gubitak ugleda i poverenja. Tako da mislim da bi REKOM trebao uključiti i pokretanje postupka koji narušava integritet ili poverenje naroda u osobu koja je član ili članica. Komisija bi trebala da ima mogućnost razrešenja takvog člana. Pritom, naravno moguće je da države ugovornice zloupotrebe ovu mogućnost, ali zato to ne bi bio spadalo u grupu

razloga za automatsko isključenje, nego bi poslužio samo kao uslov za pokretanje postupka tijekom kojega bi komisija donijela odluku o razrešenju ili preporuku predsjednicima da razreše člana komisije. (Ivan Jovanović, pravni savetnik misije OEBS u Srbiji, Regionalne konsultacije s pravnim zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Vi nijeste predviđali da članstvo može prestati i odlukom zajedničkog tijela tog panela ili zajedničkog tijela REKOM-a. (Mehmet Bardhi, Demokratski savez u Crnoj Gori, Ulcinj, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, 30.jun.2010, Podgorica, Crna Gora)

Predsednik države, da on to razreši člana REKOM-a, gdje ste to vidjeli? Znači očete vi opet da REKOM zavisi od institucija države? Pa molim vas to uopšte nema logike i za mene je to neprihvatljivo. Predsednik države u Crnoj Gori nije predsednik svih građana, on je predsednik zna se čiji. (Mehmet Bardhi, Demokratski savez u Crnoj Gori, Ulcinj, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, 30.jun 2010, Podgorica, Crna Gora)

Pretpostavljam da mora postojati i nekakav nadzorni organ koji će imati ovlašćenje razrješenja članova Komisije. (Vesna Simović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravnim zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

DEO VIII - PRAVA I OBAVEZE ČLANOVA/ČLANICA I OSOBLJA KOMISIJE

Savesnost, nezavisnost i nepristrasnost

- 1. Članovi i članice, zaposleni ili na drugi način angažovane osobe u Komisiji obavezne su da postupaju u skladu sa odredbama ovog Statuta i drugih akata koje Komisija donosi, savesno, nepristrasno i nezavisno od interesa bilo koje političke partije, vlade ili drugog organa vlasti, interesne grupe, ili drugog lica.**
- 2. Članovi i članice Komisije i druge osobe zaposlene u Komisiji ne mogu obavljati bilo koju drugu aktivnost koja bi mogla da ugrozi njihovo obavljanje dužnosti u Komisiji ili dovede u sumnju njihovu nezavisnost i nepristrasnost. Član/članica Komisije i drugi zaposleni u Komisiji dužni su da Komisiji prijave postojeći ili mogući sukob interesa.**
- 3. Ako Komisija sazna da član/članica Komisije ili zaposleni/zaposlena u Komisiji ima sukob interesa, izuzeće tu osobu iz daljeg postupanja u stvari koja uključuje sukob interesa, ili će preduzeti mere u cilju razrešenja, odnosno privremeno će udaljiti, člana/članicu, odnosno otpustiti zaposlenog/zaposlenu, iz Komisije.**
- 4. Ako Komisija ne bude blagovremeno obaveštena o okolnosti koja ukazuje na sukob interesa člana/članice Komisije ili druge osobe zaposlene u Komisiji, a ta osoba je učestvovala u odlučivanju ili je preduzela radnju u stvari koja uključuje sukob interesa, Komisija će, čim za takvu okolnost sazna, ponovo razmotriti preduzetu radnju, odnosno donetu odluku, i, ako je**

neophodno obezbititi da se odlučivanje o tom pitanju ponovi, odnosno radnja ponovo sprovede, bez učešća tog lica.

Stavovi učesnika/ca:

(...) *Ovaj članak (...) ključan je, presudan, najvažniji i odlučujući. Treba ga pojačati tako da ga nitko ne izgubi iz vida.* (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Članovi i članice REKOM-a postupaju savjesno, posvećeno, nezavisno i nepristrasno. Ostatak [rečenice] je suvišan i treba ga brisati. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Treba reći 'primaju naknadu za svoj rad'. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Povlastice i imunitet

- 1. U cilju očuvanja nezavisnosti Komisije i njenog nesmetanog delovanja, članovi/članice Komisije i zaposleni/zaposlene u Komisiji za vreme obavljanja svojih funkcija uživaju sledeće povlastice i imunitete:**
 - (a) imunitet od pritvora i zaplene ličnog prtljaga;**
 - (b) imunitet od svih vrsta pravnih postupaka u odnosu na izraženo mišljenje i postupanje, u dobroj veri, u okviru obavljanja dužnosti; i**
 - (c) izuzeće od bilo kakvog ograničenja slobode kretanja u odnosu na obavljanje poslova i zadataka Komisije, te u odnosu na odlazak i povratak u državu u kojoj obavljaju funkciju.**
- 2. Imunitet predviđen u stavu 1, tačka b. ovog člana, a u odnosu na izraženo mišljenje ostaje na snazi i posle prestanka dužnosti člana/članice Komisije, odnosno po okončanju angažovanja u Komisiji.**
- 3. Komisija ima obavezu da ukine imunitet članu/članici i zaposlenom/zaposlenoj ako utvrdi da bi imunitet osujetio tok pravde i ugrozio poverenje javnosti u rad Komisije.**

Stavovi učesnika/ca:

Imunitet imate samo na prostoru svoje države, ne mogu vam ja jamčiti imunitet na prostoru drugih država, osim ako međunarodni sporazum ne utvrdi da sva ta lica [članovi REKOM] imaju imunitet na cijelom prostoru, što tada nepotrebno otvara ozbiljna pravna pitanja. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Imunitet od pritvora nije apsolutno pravo. Ja se pitam šta ako neki član bude zatečen na izvršavanje krivičnog dela. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje,

Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Zaštita izvora i poverljivih podataka

Članovi i članice Komisije, zaposleni ili osobe na drugi način angažovane od strane Komisije imaju obavezu da čuvaju tajnost svih podataka koje saznaju za vreme obavljanja dužnosti u Komisiji, uključujući identitet lica koje je dalo podatke uz uslov poverljivosti, i ne koriste ih u lične svrhe, sve dok Komisija ne odluci da te podatke objavi u formi zvaničnog saopštenja. Ova obaveza se ne odnosi na opštepozнате činjenice.

Stavovi učesnika/ca:

(...) 'zaštita izvora i povjerljivih podataka'. Mislim da to treba bolje definirati ovo da pišu da imaju obvezu da čuvaju sve informacije koje saznaju u okviru rada REKOM-a, mislim da nije održivo. Poenta REKOM je da se činjenice javno objave, a ne da ih čuvaju kao tajnu do završnog izvještaja, a onda i na kraju-krajeva to je i poenta javnog svjedočenje. (Mario Mažić, Inicijativa mladih za ljudska prava u Hrvatskoj, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Zaštita izvora i povjerljivih podataka, da oni moraju čuvat kao tajnu sve informacije koje saznaju u okviru rada REKOM-a, ja mislim da je to također problematično. Može se definirati da oni to moraju čuvat kao tajnu za vrijeme trajanja mandata REKOM-a, dakle dok REKOM vodi istrage i tako dalje, oni moraju čuvat kao tajne, jer ne znam, da se ne bi na ovaj ili onaj način utjecalo, ali mislim da ako ovako stoji, da je pomalo problematično jer, ponovno, ideja je da se javno iznose činjenice. (Mario Mažić, Inicijativa mladih za ljudska prava, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu Statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Prema tome ukoliko REKOM dobije ta ovlašćenja i prenese se na njega mogućnost da prima poverljive dokumente, on sigurno treba da zadrži poverljiv karakter dokumenata, odnosno formu dokumenata u onoj meri u kojoj su mu ti dokumenti dostavljeni i mislim da je to najniža granica do koje treba da se ide, izvan toga sigurno nitko neće prihvati da dostavlja dokumente. (Toma Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Tako da bi moj prijedlog bio da se možda ide stvarno sa jednom idejom od početka da se države obavezuju. Znam da je to jako ambiciozno, ali da se obavezuju davati tajne dokumente, a zauzvrat ... ljudi koji će te dokumente gledati, ne smiju ih objavljivati ili o njima javno ništa govoriti. Mislim da je to možda nekakav balans na što bi države mogle pristati. (Gordan Bosanac, Centar za mirovne studije, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

DEO IX – STRUKTURA KOMISIJE

Izvršni sekretarijat i tematska odeljenja

1. Komisija uspostavlja centralnu kancelariju u Sarajevu, pod nazivom Izvršni sekretarijat, čiji je zadatak da pruži tehničku, administrativnu, i operativnu podršku članovima Komisije i koordinira rad između različitih kancelarija i tematskih odeljenja koje Komisija uspostavi.
2. Komisija imenuje i razrešava Izvršnog sekretara, kao i šefove tematskih odeljenja.
3. Zaposleni i druge osobe angažovane u Izvršnom sekretarijatu i tematskim odeljenjima Komisije angažuju se bez obzira na državljanstvo.

Stavovi učesnika/ca:

(...) 'REKOM ima pravo da bira i imenuje šefove istražnih timova... na preporuku kancelarija/ureda u državama ugovornicama', ali da nije obavezan. Ja mislim da se šefovi istražnih timova postavljaju zato što su stručni, zato što imaju potrebno iskustvo, da garantuju da će baš oni svojim radom uspeti da sprovedu istragu o određenim slučajevima. Ne treba kancelarije da predlažu lidera timova, vođe istražnih timova, nego njih postavlja Komisija u skladu sa potrebnim znanjem i iskustvom u odnosu na konkretnе slučajeve zločina i istrage. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) korisno da se zapravo na preporuku kancelarije/ureda u državama ugovornicama imenuju šefovi, posebno na način na koji je to radna grupa formulirala. Dakle, oni to ne moraju ispoštivati, nisu obavezni ali mislim da je bitno da to rade na preporuku kancelarija. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladinim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

Kancelarije Komisije u stranama ugovornicama

1. Komisija uspostavlja kancelarije u stranama ugovornicama i, na predlog Izvršnog sekretara, imenuje i razrešava osobe na njihovom čelu.
2. Komisija u Sarajevu, u konsultaciji sa Izvršnim Sekretarijatom u Sarajevu i kancelarijom u strani ugovornici, može da osnuje mobilne istražne timove i područne kancelarije u drugim mestima na teritoriji strane ugovornice, te da imenuje i razrešava šefove timova, odnosno područnih kancelarija.
3. Na predlog Izvršnog sekretara, Komisija može da osnuje mobilni istražni tim, sa ovlašćenjem da prikuplja podatke u bilo kojoj od država ugovornica.
4. Zaposleni i druge osobe angažovane u kancelarijama u stranama ugovornicama i timovima angažuju se bez obzira na državljanstvo.

Stavovi učesnika/ca:

Komisija treba imati članove koji će se birati na način koji će se precizirati u nekoj daljoj fazi. Također, u ovom dijelu, osim članova, treba definirati i nadležnost svakog organa.

Imamo priliku da razgovaramo o tome koji su to organi osim komisije, predsjednika REKOM-a. (Vesna Simović, Udrženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) mislim da bi bilo praktično da u svim (...) [kancelarijama] (...) budu uključeni ljudi iz različitih država. (Edin Smailović, Filozofski fakultet, postdiplomske studije, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Arhiv

1. Izvršni Sekretarijat uspostavlja Odeljenje za arhiv i bazu podataka Komisije koje definiše metodologiju arhiviranja i digitalizacije prikupljene dokumentacije.
2. Nakon što definiše metodologiju iz stava 1, a najkasnije šest meseci od uspostavljanja, Odeljenje za arhiv i bazu podataka postaje Arhiv i baza podataka Komisije, čiji je zadatak da arhivira i digitalizuje prikupljenu dokumentaciju.
3. Svaka kancelarija u državi obavezna je da uspostavi odeljenje za arhiv i bazu podataka, sa zaduženjem da arhivira i digitalizuje dokumentaciju koju je prikupila. Ova odeljenja najkasnije šest meseci od uspostavljanja postaju arhivi i baze podataka na nivou kancelarije.
4. Arhiv i baza podataka Komisije u Sarajevu će biti objedinjena sa odeljenjima za arhiv i bazu podataka kancelarija u državama, najkasnije tri meseca pre prestanka rada Komisije.
5. Najkasnije 15 dana pre prestanka rada, Komisija predaje kopije objedinjene arhivske grude i baze podataka državnim arhivima strana ugovornica i/ili institucijama koje imaju kapacitete za njihovo čuvanje.
6. Arhivska grada i baza podataka Komisije su nakon prestanka rada Komisije dostupni bez ograničenja svim zainteresovanim institucijama i licima, osim dokumentacije koja podleže obavezi čuvanja tajnosti podataka.

Stavovi učesnika/ca:

Pitanje arhiviranja cjelokupne te dokumentacije radi povijesnih fakata i tako dalje. Treba svaka država da da u svoj državni arhiv. To je jedina kuća i rezor gdje se čuvaju istina i dokumentacija. (Mirko Kovačić, Vukovarske majke i Savez udrug obitelji nestalih i nasilno odvedenih, Vukovar, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Vukovar, Hrvatska, 14. srpanj 2010.)

DEO X – FINANSIRANJE KOMISIJE

Finansiranje

1. Komisija se finansira iz doprinosu strana ugovornica i donacija.

- 2. Doprinosi članica predstavljaju doprinose iz godišnjih budžetskih sredstava strana ugovornica, koji se opredeljuju u redovnoj budžetskoj proceduri u toku trajanja Komisije.**
- 3. Doprinosi strana ugovornica obezbeđuju se u nominalnim iznosima koji su odgovarajući procentualnom učešću država članica u ukupnom utvrđenom iznosu neophodnom za funkcionisanje Komisije.**
- 4. Strane ugovornice će postići dogovor o doprinosima potrebnim za rad Komisije.**
- 5. Donacije se obezbeđuju iz različitih izvora, kako međunarodnih organizacija tako i domaćih pravnih lica.**
- 6. Donacije predstavljaju „sredstva kojima se direktno upravlja“ i koriste se u skladu sa ugovorima koje će Komisija sklapati sa međunarodnim organizacijama i domaćim pravnim licima.**
- 7. Prilozi Komisiji u naturi, uključujući i takve priloge strana ugovornica ne mogu se smatrati delom doprinosa iz člana 42. stav 2.**

Stavovi učesnika/ca:

(...)dio finansiranja ide iz onog što je sad u Hrvatskoj na pomolu, da ne zastarijeva zločin vezan uz financijski kriminal i ratni zločin. Znači da možda ako se uzme novac od ljudi koji su se obogatili u ratu da to sigurno ide u REKOM. (Gordan Bosanac, Centar za mirovne studije, Zagreb, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Mislim da bi budžeti parlamenta na naki način trebali da finansiraju ovu komisiju, što bi opet doprinijelo tome da se ipak sve opcije u svim ovim državama učestvuju u finansiranju komisije. (Dušanka Džakula – Tušup, Pokret za promjene, Herceg Novi, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, , Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010)

DEO XI - ZAVRŠNI IZVEŠTAJ KOMISIJE

Izrada i objavljivanje završnog izveštaja

- 1. Tri meseca pre kraja svog mandata Komisija objavljuje završni izveštaj.**
- 2. Komisija predaje istovremeno završni izveštaj predsednicima/predsedništvu strana ugovornica i objavljuje ga na internet stranici Komisije istovremeno na svim službenim jezicima strana ugovornica i na engleskom jeziku.**
- 3. Komisija ima obavezu da istovremeno, ili nakon, predaje završnog izveštaja učini javno dostupnim i njegov sažetak.**

Stavovi učesnika/ca:

Dobro bi bilo da se napravi jedna knjiga svjedočenja, pa ako nekoga to interesuje, on će pročitat. (Munira Subašić, Udruženje *Pokret majki enklava Srebrenice i Žepe*, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština, Kosovo, 17.decembar 2010.

Sadržaj završnog izveštaja

- 1. Završni izveštaj uključuje: uvod; relevantne činjenice o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava, a u skladu sa zadacima Komisije izloženim u članu 14 Statuta; spiskove ljudskih gubitaka, mesta zatvaranja, zatvorenih lica i lica koja su pretrpela mučenje; i, preporuke.**
- 2. Preporuke se, između ostalog, odnose na:**
 - (a) daljnje korake strana ugovornica ka unapređenju poverenja među državama i zajednicama na teritoriji nekadašnje SFRJ;**
 - (b) odgovarajući model materijalnih i simboličkih reparacija, način za reformu institucija i mehanizme kojima se obezbeđuje integracija utvrđenih činjenica u obrazovne sisteme strana ugovornica;**
 - (c) način praćenja primene preporuka Komisije, a što može uključiti i predlog osnivanja posebnog mehanizma za ostvarivanje te svrhe.**

Stavovi učesnika/ca:

(...) smatram kako bi definitivno u statutu REKOM-a trebalo stajati obaveza država da nakon što izide konačno izvješće, završno izvješće koje će REKOM podnijeti, (...) nalaze izvješća kasnije koriste posebno u obrazovnom kurikulumu, tj. obrazovnom sistemu. (Slaven Rašković, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa mladima i organizacijama mlađih o Nacrtu statuta REKOM, Podgorica, Crna Gora, 29. maj 2010.)
Mislim da bi jedna od preporuka komisije definitivno trebala biti i to da se osnuje tijelo ili da to bude preporuka da se ide u kreiranje zajedničke nastave povijesti. (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa mladima i organizacijama mlađih o Nacrtu statuta REKOM, Podgorica, Crna Gora, 29. maj 2010.)

Preporuka nije pravno obavezujuća. Mi imamo 300 savjeta koje je formirala vlada, oni donesu izvještaj i daju preporuke. Vlada to ne mora usvojiti. Tako da gledam da li je to odgovarajući mehanizam za ono što mi hoćemo. Hoćemo li da se to prihvati ili da se napišu preporuke i izvještaj ide u smeće i nikad ništa ne bude od toga. (Antonella Balić, Savjet mlađih Demokratske partije socijalista Crne Gore, Herceg Novi, Regionalne konsultacije sa mladima i organizacijama mlađih o Nacrtu statuta REKOM, Podgorica, Crna Gora, 29. maj 2010.)

A što se tiče članka koji govori o završnom izvještaju, predložila bih da se na tragu metodološkog razgraničenja dâ jedna metodologija za činjenice a druga za kontekst i isto

tako u izvještaju onda razgraničiti. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa nevladnim organizacijama o Nacrtu statuta REKOM, Banja Luka, BiH, 5. jun 2010.)

(...) sugerišem da kod simboličkih reparacija bude jasno navedeno da je neophodna izgradnja kulture sećanja, kroz dane sećanja na ratna dešavanja, izgradnja spomenika. I stoga mislim da nije loše da ovde kod simboličkih reparacija tačno navedemo šta će to značiti. Druga stvar koju mislim da bi REKOM trebalo da se bavi jeste da pored surovih i brutalnih primera iz ratne prošlosti u regionu postoje i pozitivne priče (...) Bilo bi dobro da u javna slušanja uključimo ljudе koji su se u teškim vremenima (...) i nekog spasili. (Ljiljana Spasić, Građanska akcija, Pančevo, Srbija, Regionalne konsultacije sa višenacionalnim zajednicama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Mostar, BiH, 28. avgust 2010.)

Mislim da je bitno da odgovornost medija i novinara, urednika da uđe u fokus istraživanja komisije i da to bude zapisano u izveštaju. (Jovana Mihajlović-Trbovc, Mirovni institut, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa novinarima o Nacrtu statuta REKOM, Ljubljana, Slovenija, 10. septembar/rujna 2010.)

Mislim da bi REKOM napravio strašnu grešku ako njegov izvještaj kojim se završava njegov rad ne bi imao uvod, a u uvodu je jasno navedena terminologija ili pojmovnik šta REKOM podrazumijeva pod pojmom žrtva u najširem smislu riječi. Mi smo (...) rekli koja ćemo nedjela i zločine istraživati, ali u skladu s tim moramo klasificirati žrtvu. Ako bi se samo sveli na civilne i vojne žrtve ili samo na ubijene i nestale čini mi se da bi napravili jednu strašnu nepravdu prema jednoj velikoj skupini ljudi koji su doživjeli druge oblike kršenja njihovih prava, a to su silovanja, prisilna zatvaranja, psihička i fizička maltretiranja (...) ono što možda gubimo iz vida je da će REKOM svoj rad završiti izvještajem, gdje poslednji dio izvještaja moraju biti preporuke. (Amir Kulaglić, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) bilo bi dobro kad bi ove ključne preporuke postale obligacija za države. (Đorđe Gunjević, civilna žrtva rata, Pakrac, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o Nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

(...) voljela bih da jedna od preporuka u REKOM uđe da se vjeronauka izbaci iz škole, a da se ubaci kultura religije. Da svako dijete razumije šta je druga vjera, a vjerske zajednice nek se bave onim sa čim se bave. (Željka Katanić, Udruženje roditelja hendikepirane djece i omladine Leptir, Srebrenica, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Bratunac, BiH, 27. novembar 2010)

[Komisija] bi mogla dati preporuku, kao što već postoji inicijativa za pisanje zajedničkog udžbenika istorije na nivou celog Balkana, da se faktografija koja će se utvrditi u mandatu rada komisije mora uneti u udžbenike istorije. Interpretacija je nešto sasvim drugo, ali faktografija bi trebalo da bude jednaka za sve. (Renata Eremić, Fakultet političkih nauka postdiplomske Mirovne studije, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

- 1. Komisija ima ovlašćenje da, na osnovu utvrđenih činjenica, u završnom izveštaju konstatiše da postoji ozbiljna sumnja da je određeno lice učinilo ratni zločin odnosno teško kršenje ljudskih prava. Takav nalaz nema efekat sudske presude, niti prejudicira ishod eventualnog sudskog postupka.**

- 2. U završnom izveštaju, Komisija ne može da doneše nalaz protiv nekog lica ako nije preuzeila sve razumne korake da:**
 - (a) obavesti to lice o svojoj nameri da doneše takav nalaz;**
 - (b) saopšti tom licu sadržaj nalaza, podatke na osnovu kog se nalaz donosi, i razloge na kojima je nalaz zasnovan;**
 - (c) pruži tom licu mogućnost da u razumnom roku odgovori na predloženi nalaz; i,**
 - (d) proveri nalaz o preminuloj osobi iz najmanje tri nezavisna izvora.**

- 3. U pogledu slučajeva koji su procesuirani u prisustvu optuženog, pred međunarodnim ili domaćim sudovima, Komisija će u završnom izveštaju uputiti na odgovarajuću presudu. Komisija pri tome može utvrđivati nove činjenice.**

Stavovi učesnika/ca:

(...) Je l' tu treba nekog imenovat ili vi svojim činjenicama koje opisuju situaciju to možete dati, ne znam, Državnom odvjetništvu, DORH-u i tako dalje, ali ne izdati nalaz u kome piše: 'Mi na temelju toga zaključujemo da je x, y osoba počinitelj.' To mi se čini malo pre, prejako. (Katarina Kruhonja, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 1.lipanj 2010.)

Jasno piše da REKOM nije sudsko telo. Ali iz iskustva svih komisija za istinu, na kraju mora da se dođe do izveštaja i tu se neke stvari moraju da se navedu. Moraju se navesti činjenice – to je ono što žrtve traže – ko su eventualni počinitelji i sl. U završnom izveštaju REKOM-a to se mora navesti jer ukoliko to izbacimo s objašnjenjem da je to zadatak suda, oni kojima je ovo namenjeno neće biti absolutno zadovoljni. (Goran Miletić, pravni savjetnik za ljudska prava, Civil Rights Defenders, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Po meni točka 'REKOM ima ovlašćenje da u Završnom izveštaju utvrdi da prikupljene činjenice ukazuju na to da je određeno lice izvršilo ratni zločin odnosno teško kršenje ljudskih prava. Takav nalaz nema efekat sudske presude' bi se moglo slobodno izbacit, a točka 'U pogledu slučajeva koji su procesuirani, u prisustvu optuženog, pred međunarodnim ili domaćim sudom, REKOM u izveštaju može uputiti na odgovarajuću presudu' bi se mogla, u pogledu slučajeva koji su procesuirani, ubacit u članak [sadržaj završnog izveštaja] na kraju samo, (...) da dođe, 'REKOM ne predstavlja sudsko tijelo i stoga ne utvrđuje individualnu kaznenu odgovornost za ratne zločine i teška kršenja ljudskih prava'. (Siniša Štimac, advokat, Split, Hrvatska, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Mislim da ni u kom slučaju ne bi smila sebi ova komisija dopustiti, odnosno ne bi joj ni trebalo dati takva ovlaštenja da ona ukazuje na izvršioca pojedinog zločina. Međutim, ukazivati na izvršioce pojedinih zločina pogotovo je opasno tamo gdje su ti izvršioci već mrtvi, jer je praktično praksa, a mi se s tim suočavamo istragama, i ja sad praktično govorim o svom iskustvu, da u jednom gradu za jedno lice zaista postoji velik broj dokaza da je počinio značajne zločine. Naravno nemamo pravo kazati da jest, ali eto puno toga ukazuje da oni jesu, da bukvalno kroz istrage svi svjedoci kažu sve on je počinio i onda bi mi tu zapali u dupli problem. Prvo s aspekta porodice, tog eventualnog zločinca ispalo bi naravno da je u interesu te porodice da se ne ukaže da je on sve počinio zločine, on je možda neke počinio. A s druge strane to bi eventualno u budućim istragama vjerovatno predstavljalo problem. REKOM treba da izade sa podacima kojima se bukvalno treba vjerovati. (Munib Halilović, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Te presude postaju pravila međunarodnog običajnog prava, pa i činjenice utvrđene tim presudama postaju činjenice koje obavezuju. Prema tome nema tu pogodažanja, to je činjenica koja osim, naravno nije zgodan primjer, osim ako za neku činjenicu REKOM obezbijedi vjerodostojne dokaze koji izvan razumne sumnje dovode u pitanje i u sumnju tu utvrđenu činjenicu u Haagu, onda REKOM može zauzeti svoj stav o tome i utvrditi tu činjenicu na drugačiji način. Ali mislim da će biti vrlo malo prostora REKOM-u da postupa, mijenja neke činjenice utvrđene pravomoćnim presudama u Haagu. Što se tiče presuda pred domaćim sudovima, potovo odnesene u minulom periodu, one su, što se tiče činjenica koje se utvrđuju u njima, vrlo podložne izmjenama tako da će REKOM imati mnogo posla što se toga tiče da činjenice koje su sadržane u tim presudama neće baš moći da ih prihvati ad hoc kao utvrđene činjenice i da kaže to je činjenica koju je sud utvrdio i to ima da se respektuje. I te kako će REKOM imati obaveze da preispituje takve činjenice i da o njima zauzima stavove. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) da li je odredba (...) da u završnom izveštaju REKOM utvrdi da na osnovu prikupljenih dokaza ukazuje da je određena osoba izvršila ratni zločin i da li to predstavlja povredu nevinosti? Ja mislim da bi ova odredba trebala da se analizira i eventualno da se preformuliše ukoliko se ocenjuje da je to u koliziji sa osnovnim principima o ljudskim pravima. Međutim treba uvek imati na uvid da REKOM nije sud i nije sudska organ. (Teki Bokshi, advokat, Djakovica/Gjakovë, Kosovo, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Recimo da o zločinu dva nezavisna izvora govore na isti način. Mi treba da konfrontiramo izvore da bi došli do istine, do istine se dolazi kada se konfrontiraju različiti [izvori]. (Miodrag Vuković, Demokratska partija socijalista, Podgorica, Crna Gora, Nacionalne konsultacije sa političarima i političarkama o Inicijativi za osnivanje REKOM, Podgorica, Crna Gora, 30.jun 2010.)

Da li je to možda kršenje ljudskog prava ove osobe koja će na neki način, bez obzira na relevantnost tih činjenica, u javnosti bit prokazan kao izvršioc nečega za što jedino sud može utvrdit da li je ili nije? (Branislav Vorkapić, Organizacija za građanske inicijative, Osijek, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

'Takav nalaz nema efekt sudske presude' - to uopće ne treba da stoji, to je bespredmetno napisat. Jer to je normalno. Ne može ni imat. (Slavko Kecman, Udruženje za mir i ljudska prava, Bilje, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Svatko od nas pojedinačno, pa tako i REKOM, ako je počinjeno kazneno djelo, bilo koje, a u ovom slučaju ratnog zločina, to mora prijaviti Državnom odvjetništvu. Prema tome, čekat završno izvješće... (Veselinka Kastratović, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.,)

(...) ova formulacija, može da ostane. Svaki građanin je dužan da prijavi učinioca krivičnog djela. Prema tome, REKOM neće imati mandat da kaže on je učinio krivično djelo, nego da kaže da ukazuje sve iz onoga što je saznao da ta osoba, sve ukazuje da je učinila krivično djelo. (Dragan Pjevač, Udruženje porodica poginulih i nestalih Srba iz Hrvatske, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

(...) postavljam pitanje - šta ako komisija nešto tako utvrdi i nešto tako objavi i nakon toga se provede kazneni postupak i osoba se osloboди i utvrdi se da to nije učinila (...) Ne možemo u interesu ljudskih prava da kršimo, isto tako, ljudska prava. (Jasminka Biloš, odvjetnica, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Tko će ispred komisije, tko će bit taj koji je kompetentan, ko će prosuditi da određene činjenice koje smo mi prikupili ukazuju na to da je određena osoba počinila ratni zločin? Pa znate, to je sucima teško utvrditi. To su ljudi koji imaju iskustva, koji znaju raditi svoj posao, oni to moraju utvrđivati. (Jasminka Biloš, odvjetnica, Hrvatska, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Ja mislim da absolutno REKOM mora da zadrži ovlašćenje da može u svom izveštaju da ukaze da li je određeno lice učinilo ratni zločin. Jer ako REKOM samo bude pravio kompilaciju iskaza žrtava, mislim da nisu mnogo uradili. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) sasma konkretan prijedlog, na početku piše 'komisija ima ovlaštenje', predlažem iza ovlaštenja da se doda 'i obavezu' (Đorđe Gunjević, civilna žrtva rata, Pakrac, Hrvatska, Nacionalne konzultacije s lokalnim zajednicama o Nacrtu statuta REKOM, Pakrac, Hrvatska, 22. listopad 2010.)

Žrtvu bi trebalo nadoknaditi sa nekim procesom da se ratni zločinci kazne i poslije njegove smrti. Imamo suđenje koje se desilo u Beogradu za 2.300 žrtava ili tačnije rečeno 1.300 žrtava sa područja opštine Zvornik, odnosno 1.500. Krivac je osuđen na pet godina, što je žalosno. Tako da su ti sudovi u ovom momentu nerealni i smatram da će REKOM svojim aktivnostima nešto doprinijeti. Iz tog razloga kao predsjednik Udruženja građana povratnika ću podržati maksimalno ovu organizaciju i smatraću da ona treba da bude jedna moralna podrška žrtvama. (Omer Selimović, Udruženje građana povratnika općine Zvornik, BiH, 22. listopad 2010.)

Konnsultacije sa lokalnom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Bratunac, BiH, 27. novembar 2010)

Apsolutno mislim da niko na ovom svijetu osim sudova nije ovlašten da tako što radi, pa ni UN ne može formirati takvu komisiju koju će ovlastiti da ona utvrđuje individualnu krivicu (...) Ako komisija dođe do ovakvih podataka i radi se o živom čovjeku, neka te podatke dostavi nadležnom tužiocu, ali to ne mora ići u izveštaj. (Munib Halilović, Tužilaštvo BiH, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

REKOM treba da bude jak unutar sebe, jer tu će biti tri naroda čiji predstavnici sjede u Predsjedništu i koji se pitaju, da daju negativno mišljenje o tim političarima. Treba reagirati zakonom dozvoljenim sredstvima, obavještavanjem preko medija, pritiskom na stranke da takve ljudi ne stavljaju više na liste, takođe i na osobe koje negiraju razne vidove stradanja, kao što su logori (...) REKOM mora da proširi svoju djelatnost, da daje mišljenje o osobama koje su nečasno postupale u proteklom ratu. Ukoliko on to može, dakle ukoliko shvati da pristanu da te ljudi prokažu toliko će šanse imati da opstane. (Gordan Zeljko, Županjski odbor HDZ, Mostar, BiH, Lokalne konsultacije sa predstavnicima udruženja/udruga logoraša i porodica žrtava, Međugorje o Inicijativi za osnivanje REKOM, BiH, 11.decembar 2010) (...)*ukoliko određena osoba nema mogućnost da odgovori na ovaj nalaz, kako onda ovo da se učini, jer šta ako je neko umro, kao što ste vi naveli primjer gospodina Miloševića.* (Danilo Ajković, Pravni fakultet, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

(...) *moramo biti jako obazrivi jer ne možemo rušiti jedan od osnovnih principa prava da se osobi ne može suditi dva puta za isto krivično djelo, možda bi mogla moralna sankcija da se utvrdi za te prestupnike.* (Jovana Ramović, Pravni fakultet, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

Mislim da bi trebalo elegantni pravnički izraz naći, možda da 'priključene činjenice ukazuju', na primer, 'da je na tom i tom mjestu počinjen ratni zločin i da se dogodilo to i to, i u tom događaju da su učestvovali osobe, te i te.' Ali baš ovako: određeno lice učinilo ratni zločin, to je formulacija koju samo sud može da dâ. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

I mene, takođe, zabrinjava ovaj član... Izbjegao bih te zamke na sljedeći način, pa bih rekao: da 'komisija ima ovlašćenje da u završnom izvještaju utvrdi da priključene činjenice ukazuju na postojanje osnova sumnje da je određeno lice učinilo ratni zločin, odnosno, teško kršenje ljudskih prava.' I ne treba ovaj nastavak teksta dalje - da ne prejudicira ishod eventualnog sudskog postupka. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja se sa kolegom Ibrom slažem potpuno. Dakle, taj osnov sumnje je niži stepen i to bi na taj način moglo proći. (Daniela Milovanović, Okružni sud u Banja Luci, sudija, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) čini mi se da uopšte ulaženje u gradaciju po krivičnom pravu, odnosno krivično-procesnom pravu, šta su osnovi, šta je osnov sumnje, šta je van razumne sumnje, zbog čega bi komisija davala te kvalifikacije ako ona uopšte nije sudsko telo i gde neće sedeti pravnici koji će moći da ocene šta je osnov, šta su osnovi, šta je van razumne sumnje. Zbog toga mi se čini da izademo iz tog začaranog kruga, najbolje je ovo što je Bogdan rekao, staviti kolokvijalnu reč 'ozbiljna sumnja' (...) Ako postoji ozbiljna sumnja da je neko lice nešto učinilo, mislim da je sasvim normalno i u redu da se to i napiše, a ne da se iz obzira prema nekom to izbegava i da se sve uopštava i se svede na uopštenu priču - da su neki ljudi uradili nešto. (Bojan Gavrilović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) ja bih predložila ovu formulaciju: 'u završnom izvještaj komisija ne može donjet nalaz o ozbiljnoj sumnji ako nije preduzela sve razumne korake.' Bila bih više za kolokvijalni, a ne za pravni termin, jer mislim da to ublažava strahove. (Vesna Teršelić, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) piše - 'Učinilo ratni zločin, odnosno, teško kršenje ljudskih prava.' Ja mislim da bi trebalo uesti i kategoriju 'i sudjelovalo u prikrivanju zločina.' (Katarina Kruhonja, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Osijek, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja sam protiv tog člana u potpunosti. (...) A argumenti su da komisija ne bi trebalo da ide toliko detaljno. Mislim da nema taj kapacitet da može na kvalitetan način da imenuje lica koja su u toj meri bila umešana u zločin da bi se tako navela. Ili u toj meri umešana u događaj, ne u zločin, nego u događaj. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Pristalica sam mišljenja gospodina advokata Višnjića. (Radmilo Golijanin, Liga za zaštitu ljudskih prava i privatne svojine, Trebinje, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) osnovi sumnje je termin ZKP-a i mislim da bi više odgovaralo da se kaže da postoji ozbiljna sumnja. (Teki Bokshi, član Radne grupe za izradu nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Moj prijedlog bi išao u smislu ovome – 'komisija ima ovlaštenje da u završnom izveštaju', ne 'utvrdi', nego 'iznese činjenice koje ukazuju na koji je način određeno lice, formacija ili institucija bilo povezano sa počinjenjem ratnog zločina ili teške povrede ljudskog prava.' (Katarina Kruhonja, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Osijek, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) mislim da bi početak trebao glasiti baš: 'Komisija ima ovlasti da u završnom izvještaju, kad je utvrdila relevantne činjenice o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava, opiše ulogu svake osobe ili pojedinca.' (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja se zaista zalažem da u izvještaju uđu svi učinioци zločina, bili oni živi, bili oni mrtvi, za koje postoje osnovi sumnje da su učestvovali u izvršenju zločina. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) nečije ime koje se našlo na spisku i u dokumentu koji će biti trajan dokumenat, koji će i buduće generacije čitati, kako on može kazati da je njegov otac ili njegov djed nije bio zločinac i kako da se on opravda? (Andelko Kvesić, Hrvatska udruga logoraša u kantonu Središnja Bosna, Busovača, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) u stavu 3. koristimo izraz 'nacionalni sudovi', ne domaći. A posebno zbog toga što se već nekoliko puta reklo da će se pribavljati dokumentacija, pre svega od organa, institucija i tako dalje sa teritorije bivše Jugoslavije. Međutim, ima presuda i drugih sudova, suđenja po Nemačkoj i tako dalje. (Jelena Stevančević, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ono što bih samo preporučila je da se vodi računa o onom što je institut vrednosnih mišljenja, ono što je institut fakata i ono što je institut mišljenja. Mislim, to je veoma često upotrebljavano u presudama Evropskog suda, baš vis-à-vis klevete. Ovo više da se zaštite članovi komisije. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) ja bih ostavio ovu mogućnost da komisija i pored činjenica utvrđenim pravomoćnim presudama, da komisija u izvještaj može iznjeti i druge činjenice koje će utvrditi. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) ne protivrječi presudama mogućnost da može utvrditi nove činjenice. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Obaveza parlamenta i vlada da razmotre završni izveštaj

- 1.** Nakon objavljivanja završnog izveštaja, predsednik/predsedništvo svake strane ugovornice dostavlja izveštaj predsedniku parlamenta. U roku od mesec dana nakon primanja izveštaja, predsednik parlamenta saziva posebnu sednicu parlamenta radi razmatranja nalaza i preporuka iz izveštaja, ili stavlja ovu temu na dnevni red redovnog zasedanja. Na sednici učestvuje i jedan ili više članova Komisije.
- 2.** U roku od 6 meseci nakon objavljivanja završnog izveštaja Komisije, vlada u svakoj strani ugovornici usvaja i objavljuje u službenom listu strane ugovornice stav o sprovodenju preporuka.
- 3.** U razumnom roku nakon odgovora vlade iz stava 2 ovog člana, predsednik parlamenta u svakoj strani ugovornici saziva specijalnu sednicu parlamenta radi razmatranja odgovora vlade i mogućeg angažovanja parlamenta u cilju sprovođenja preporuka Komisije.

Stavovi učesnika/ca:

(...) REKOM bi trebalo da završi svoj rad onog dana kad preda izvještaje sa preporukama vladama, parlamentima, ali ne kažemo ko će onda nastaviti monitoring. (Amir Kulaglić, e, Srebrenica, BiH, Regionalne konsultacije sa žrtvama o Nacrtu statuta REKOM, Sarajevo, BiH, 18. septembar 2010.)

Radi se dakle o ozbiljnem i vrlo serioznom dokumentu i zbog toga bi po prirodi stvari ovo izvješće trebalo, osim predsjedniku parlementa dostaviti i glavnom državnom odvjetniku ili javnom tužitelju jer je on najkompetentniji za progon kaznenih djela. (Željko Horvatović, Županijski sud u Zagrebu, sudija, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) izveštaj komisije, već kad ju osnivaju države, mora biti obavezujuće za države, znači da se uvede klauzula da nalazi do kojih dođe komisija moraju biti usvojeni u parlementu jer samo na takav način dobijete zakonsku zaštitu. (Edin Smilović, Filozofski fakultet, postdiplomske studije, Ljubljana, Slovenija, Regionalne konsultacije sa studentima i mladim znanstvenicima o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 17. prosinac 2010.)

DEO XII – RAZNO

Kaznene odredbe

1. Svako lice koje:

- (a) svesno da lažan podatak Komisiji, odnosno organu ili licu koji deluju u njeno ime;
- (b) pretnjom, silom, činjenjem ili obećanjem koristi navede drugo lice na davanje lažnog podatka ili nedavanje podatka Komisiji, odnosno organu ili licu koji deluju u njeno ime;
- (c) uništi neki dokument ili predmet u nameri sprečavanja Komisije da sprovede istraživanje, ili
- (d) obelodani ili na drugi način otkrije podatak koji je Komisija primila uz uslov poverljivosti, ili otkrije identitet lica koje je dalo podatke uz uslov poverljivosti,

smatraće se da je izvršilo krivično delo kažnjivo kaznom zatvora do 1 godine, ili novčanom kaznom ekvivalentnom iznosu do 5,000 eura.

- 2. Sankcije iz stava 1 se primenjuju i na službeno ili privatno lice koje bez opravdanog razloga odbije da postupi prema zahtevu Komisije, odnosno organa ili lica koji deluju u njeno ime, za dostavljanje, odnosno stavljanje na uvid, dokumenta ili drugog izvora.
- 3. U slučaju da lice odbije da se odazove pozivu, ili odbije da da izjavu Komisiji, primenjuju se odredbe člana 17, stav 8, ovog Statuta.

Stavovi učesnika/ca:

Mi ne možemo propisivati kažnjavanje za lažan iskaz, ali možemo uputiti ugovorom indirektno na zakon države i time smo napravili jedan specifičnu vezu između ugovora i

zakona i stvorili mogućnost kažnjavanja. (Velija Murić, Crnogorski komitet pravnika za ljudska prava, Crna Gora, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Ja bih ugradio i pojam davanja lažnog iskaza, dakle doveo bih ovaj ugovor u ravan zakona, pa bih ugradio i mogućnost sporazuma o krivici (...) da se (...) primenjuju odredbe zakona država ugovornica u smislu vještačenja, pozivanja. (Velija Murić, Crnogorski komitet pravnika za ljudska prava, Crna Gora, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

(...) mogao bi statut REKOM-a kao međunarodni, međudržavni ugovor da propiše novo krivično delo. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Srbija, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Činjenica je da se ovde kaže da se može kazniti novčanom kaznom do 5.000 evra, ali ovde nedostaje i minimum, i ne zna se da li je iznos od 5.000 eura minimum ili maksimum kazne. (Sabit Maliqi, advokat, Kosovo, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Ako statut propisuje posebno kazneno djelo, to će teško proći u parlamentima, jer moramo imati na umu da sve države to trebaju to prihvati. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtui statute REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Mi jednim statutom kojim se određuje unutrašnje funkcionisanje jednog tijela utvrđujemo krivična djela, to je nemoguće (...) 'Krivična djela i sankcije' - to se ne može utvrđivati ovim aktom (...) Ima se primjeniti nacionalno zakonodavstvo u dijelu krivično-pravnih sankcija na neodazivanje i primjeni se shodno postupku. Zašto ne postoji shodna primjena? (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) da se stavi da se primenjuju nacionalni zakoni država ugovornica. (Sabit Maliqi, advokat, Kosovo, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) ove radnje su već propisane krivičnim zakonom entiteta u Bosni i Hercegovini, tako da mislim da je ovo nepotrebno (...) Ako i pređem preko toga, ako bi i trebalo da se ovo inkriminira krivično djelo ovdje, onda, počev od ovog krivičnog djela pod (a). Mislim da mu fali pravna posljedica. Šta je to što ima za posljedicu? Šta je posljedica onoga kada neko da svjesno lažan podatak komisiji? I koji je to standard lažni podatak? (...) krivična djela pod (b), 'prijetnjom silom, činjenjem ili obećanjem koristi navede drugo lice na davanje lažnog podatka.' Dakle, slično ovom prvom, ovdje samo, znači, podstrekava na davanje lažnog podatka. Nema posljedice (...) a što je moglo izazvati ... Zatim 'uništi neki dokument ili predmet u namjeri sprečavanja komisije da sproveđe istraživanje.' Veoma, veoma širok pojam. Znate kad bi neko bio osuđen za ovo djelo? Nikad. (...) Kad je u pitanju propisivanje krivičnog djela, onda bi morala stajati obaveza da se u državama ugovornicama njihovim zakonima to djelo propiše. A tako samo da visi u statutu, ja mislim da ne bi bilo moguće pravno. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Mislim da je višak stavak 2. i 3., jer ovdje kaže 'svako lice', onda kaže 'službeno lice'. Zar svako ne podrazumeva službeno? (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) pre sam za to da ostane ovako kako jeste, odnosno kao posebno delo predviđeno statutom. To je jedna stvar. Druga stvar, slažem se da tekst može malo da se upodobi u odnosu na nacionalna zakonodavstva. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja sam za to da piše 'Smatraće se da je izvršilo krivično djelo kažnjivo prema krivičnim zakonima država ugovornica.' Znači, da se izbjegnu sankcije (...) bez obzira kako mi formulisali ovaj član, zahtjevaće se promjena, zahvat, izmjene, dopuna krivičnog zakona u Bosni i Hercegovini. Mislim na našu državu ugovornicu. Tako će vjerovatno biti i u ostalim zemljama. (Milena Savić, CIPP, Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Uloga Komisije u krivičnom procesuiranju

Komisija ima ovlaštenje da:

(a) preporuči da, u slučaju da lice za koje Komisija ima ozbiljnu sumnju da je izvršilo ratni zločin ili drugo teško kršenje ljudskih prava saopšti Komisiji podatke od značaja za otkrivanje lokacije sa posmrtnim ostacima nestalih osoba, ili za otkrivanje mogućih drugih učinilaca i drugih dela, to bude uzeto, na zahtev optuženog, od strane suda pred kojim se povede krivični postupak kao olakšavajuća okolnost od bitnog značaja pri odmeravanju visine kazne;

(b) predloži učinioca krivičnog dela za delimično pomilovanje ako to nije u suprotnosti sa zakonskim odredbama odnosne države, ako saopšti Komisiji podatke od značaja za otkrivanje lokacije sa posmrtnim ostacima nestalih osoba, ili za otkrivanje mogućih drugih učinilaca i drugih dela; i

(c) predloži vanredno ublažavanje kazne učiniocu krivičnog dela ako to nije u suprotnosti sa zakonskim odredbama odnosne države, ako saopšti Komisiji podatke od značaja za otkrivanje lokacije sa posmrtnim ostacima nestalih osoba, ili za otkrivanje mogućih drugih učinilaca i drugih dela.

Stavovi učesnika/ca:

Ja ne vidim da će jedan izvršilac, osuđenik, izvinjavam se, neko ko je osuđen zbog izvršenog krivičnog djela ratnog zločina sada nakon nekoliko godina izdržavanja kazne prihvati da komisiji kaže, ne prihvati nego bojim se određene zloupotrebe, jer on već izdržava kaznu, a imao je priliku na sudu i u svoju odbranu da kaže ko su drugi počiniovi i gdje su lokaliteti [masovnih grobnica] i smatram da bi mu se to uzelio u razmatranje kao olakšavajuća okolnost, bar bi sudovi tako prihvatali ili tužilaštva. Ako je neko želio to da kaže imao je priliku u svojoj odbrani ili tužilaštvo ili da bude svjedok saradnik ili već kako, imao je priliku. Ne znam, bojim se opet neke zloupotrebe jer komisija da predloži vanredno ublažavanje kazne nekome ko već izdržava kaznu za nešto što je počinio. (Mevludin Lapić,

Udruženje porodica zarobljenih i nestalih lica opštine Zvornik, Zvornik, BiH, Nacionalne konsultacije sa udruženjima/udrugana žrtava o Nacrtu statuta REKOM REKOM, Tuzla, BiH, 29. maj 2010.)

Svaka informacija, svako saznanje ili neki drugi podatak koji može biti inicijativa Državnom odvjetništvu za postupanje, prikupljanje izvida, poduzimanje istražnih radnji, a sve u pravcu utvrđivanja i otkrivanja počinitelja kaznenih djela ratnog zločina, korisna je i dobrodošla. Osim toga, smatram da je to dobra inicijativa i što se tiče razgovora sa svjedocima i žrtvama da sudjeluju u suđenjima za ratne zločine jer svi mi, koji smo profesionalci i koji smo radili na predmetima ratnih zločina, znamo koliko je teško osobama koje su bile žrtve i oštećenici ratnih zločina govoriti o tim traumatičnim sjećanjima nakon proteka vremena; prvo zato što je svako takvo prisjećanje na ratne zločine traumatično samo po sebi, a drugo je to što su takve osobe često bile izložene raznim pritiscima, pa im je to svjedočenje bilo još teže. Stoga, svaka podrška tim svjedocima, svaka djelatnost koja će im olakšati dolazak pred sud i svjedočenje je dobrodošla. Međutim, moram reći da izjave tih svjedoka, ukoliko nisu dane pred sudom, dakle, ako nije riječ o izjavama svjedoka u sudsakom postupku, pred sudom ne mogu predstavljati dokaz. Presude se mogu temeljiti samo na dokazima izvedenim u sudsakom postupku, a izjave osoba ne mogu se koristiti u sudsakom postupku i ne mogu biti temelj presude. Dakle, takve izjave mogu biti izvor saznanja Državnom odvjetništvu i tijelima progona i otkrivanja kaznenih djela. (Jasmina Dolmagić, zamjenica Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske, Regionalne konzultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11. lipanj 2010.)

Doprinos otkrivanju krivičnih djela ili aktivno učestvovanje u postupku kao podrška tužiteljstvu pozitivna je stvar, ali individualna krivnja se treba ograničiti na sud kao jedinu mjerodavnu instituciju. (Mira Smajlović, sutkinja, Sud Bosne i Hercegovine, Odjel za ratne zločine, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

S prikupljenim informacijama treba djelovati prema tužilaštvu. Te informacije mogu biti osnove sumnje – ne osnovana sumnja, nego osnove sumnje - ono što u pretkrivičnom postupku tužilac može razraditi i podnijeti zahtjev za istragu zbog postojanja osnovane sumnje, nakon što je procijenio kvalitetu primljenih informacija. (Goran Rodić, advokat, Crna Gora, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

(...) u mnogim zemljama postoje bukvalno zakonske zapreke za ove stvari. Evo recimo u BiH za tačku 2 i 3 niti postoji mogućnost vanrednog ublažavanja kazne niti postoji mogućnost pomilovanja iz tačke 2. Znači, već smo limitirani zakonskim odredbama da REKOM ne može imati ova ovlaštenja. (Munib Halilović, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Zašto ne ići sa tim da REKOM sutra ima ovlaštenje da predlaže vanredno ublažavanje kazne. Pa onaj tko nema takvo nešto predviđeno u svom zakonu, pa ima da ga predviđi sutra. Ako se da ovlaštenje REKOM-u da može tražiti pomilovanje, pa neka se to uradi sutra, neka to bude prednost sporazuma, sutra neka se ugradi u zakon te zemlje koja to nema. Imunitet. Ako nema ta zemlja imunitet, neka predviđi u svom zakonu imunitet. Dakle, sva ta pitanja koja evo se pokazuju kao korisna perspektivna, hajmo to adresirati na taj međunarodni ugovor da se njime ta pitanja regulištu. (Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne

zločine BiH, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu sattuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Ako postoje osnove sumnje, a nacionalno zakonodavstvo u Crnoj Gori ili u Bosni nije pokrenulo postupak, šta će uraditi komisija? Zašto nigdje u zadacima i u [ovom] članu (...) ne stoji precizno i jasno: REKOM će pokrenuti postupak za slučaj da iz bilo kog razloga postoji opstrukcija procesa. (Branislav Radulović, Udruženje pravnika Crne Gore, Regionalne konsultacije s pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Zagreb, Hrvatska, 11.lipanj 2010.)

Taj NN ubica koji mi je ubio majku, ja da ga pronađem sada, ja bih rekao ako ćeš ti reći sada šta se sve desilo, izrazio si kajanje, žaljenje, video si koliki je to idiotizam što si napravio, ja što se mene tiče, ja dižem ruku da budeš slobodan. (Dragan Pjevač, Udruženje porodica peginulih i nestalih Srba iz Hrvatske, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)
Ne mogu sebi dozvoliti da oprostim onima koji su naneli takvu patnju mojoj majci da iz zagrljaja otmu dva sina i mojim rođacima, da je nasilno proteraju, odvedu u logor, da i danas ne može da se vратi na svoje ognjište gde nas je odgajala jer nam je tata umro mlad. Smatram da ovde treba da se porodice pojedinačno izjašnjavaju o tome da li oprostiti ili neoprostiti. Ja ne bih htela kolektivno da nekim članom ovde dodamo, ne želim kao sestra, a verovatno će ih biti još i majki i roditelja i očeva i dece koji ne mogu oprostiti zločincima i ako budu rekli. (Olgica Božanić, Sekretar Udruženja porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

Već to godinama traje, da, pitanje da li oprostiti ili ne, ali opet to je individualna stvar da li oprostiti ili ne. Mada ja sam više za soluciju oprostiti ali ne zaboraviti. (Snežana Zdravković, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih lica na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

Ja nemam nikakvu, ne mogu reći u tim nekim prioritetima, u tim nekim ciljevima uvijek mi je stalo da dođem do istine, nego da neko posebno odgovara. Stalo mi je da se procesuira, ali ja imaj jedan veći motiv da dođem do posmrtnih ostataka i da se jednom te kosti i na neki način te žrtve smire. (Nail Kajević, porodica otetog iz voza u Štrpcima na pruzi Beograd - Bar, Prijepolje, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. Juli 2010.)

A postavljam sad sebi pitanje da ga nisam dobila i da ne znam gde je. Ja bih isto njima oprostila zbog njega samog. Jer mnogo mi je važnije da kažu gde je i da ja njega sahranim kako treba i da znam gde je i da znam gde da odem sveću da zapalim. (Lozanka Radojičić, Udruženja roditelja Vera, nada, ljubav, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu modela REKOM, Beograd, Srbija, 3.juli 2010.)

(..). Ja mu oprostiti neću, nikada u sebi, ali sam zato da mu sud ublaži kaznu ako će za vaših petero ili desetero ili dvadesetero kazati gde su grobnice, kazati ko su počinitelji. (Dragan Medić, Udruženje roditelja i porodica uhapšenih, zarobljenih i nestalih lica sa područje Srbije i Crne Gore, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Ne, zaboraviti ne mogu, ali oprostiti mogu. Oprostiće ako bih našao posmrte ostatke i dostoјno sahranio. (Milosav Stojković, Udruženja centra zaštite porodice žrtava rata na Kosovu i Metohiji, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije s udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu modela REKOM, Beograd, Srbija, 3. juli 2010.)

Ako se govori o tome da se daje šansa REKOM-u da nekoga predloži, osuđenoga izvršioca, a za djelomično pomilovanje, koji su to kriteriji koji će biti u procjeni da li ta osoba može ili ne. Bez tih kriterija to ne treba ovdje stajati. (Veselinka Kastratović, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o nacrtu statuta REKOM, Osijek, Hrvatska, 13. srpanj 2010.)

Ja počinjem od članka 1. Definicija je znači 'utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima.. ' i sad da ne čitam dalje šta to znači, i dođem do članka - uloga REKOM-a u kaznenom procesuiranju. Sve razmišljam šta na kraju, recimo komisija obavi taj posao i radi ove stvari (...) 'predloži osuđenog izvršioca za djelomično pomilovanje, ublažavanje kazne' i tako dalje iako to samo predloži. To se meni uopće ne sviđa i mislim da nije mandat komisije za tako nešto i bojam se da bi rad komisije bio obezvrijedjen na način kako će to pojedinci gledati. Uvijek se to nekom neće dopasti. Ja bih pustila da pravosude radi svoje, a komisija da ostaje u mandatima opisanim u definiciji. (Draga Solar, Documenta, Zagreb, Hrvatska, Lokalne konzultacije s organizacijama civilnog društva o Nacrtu statuta REKOM, 13. srpanj 2010., Osijek, Hrvatska)

(...) jedno od najvažnijih ovlaštenja REKOM-a, kada je u pitanju odnos prema pravosuđu je, najkonkretnije rečeno, priprema svih pretpostavki i situacija kada je moguće postizavati sporazum o priznanju krivnje. To pretpostavlja dovođenje za sto, u naravno vrlo određenim situacijama, i žrtvu i počinioču krivičnog djela, i dolaženja do mogućnosti sporazuma o priznanju krivnje. Jedan sporazum o priznanju krivnje koji bi se na nivou REKOM-a formulisao ne bi značio gotov sporazum, ali bi značio jedan vrlo ozbiljan, vrlo respektabilan prijedlog nadležnom tužiocu, da takav prijedlog prihvati i da zaključi sporazum. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, BiH, Sedmi regionalni forum za tranzicijsku pravdu, Radna grupa: Ovlasti i odnos REKOM s pravosuđem, Zagreb, Hrvatska, 16. listopad 2010.)

Zašto bi čovjek došao i sam sebe optužio, napravio svoju krivičnu prijavu, pa otišao u zatvor. Cijela ideja (...) jeste da ljudima kojima dođe (...) do pameti da imaju potrebu da priznaju svoj grijeh, ponudite nešto za uzvrat, a to je amnestija. Ne vidim da ovdje imamo taj mehanizam (...) Koju mi garanciju imamo ako i postignemo dogovor sa državama? (...) Koju mi garanciju imamo da će ti ljudi dobiti amnestiju? (Zdravko Grebo, Pravni fakultet, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

(...) kaže predlaže delimično pomilovanje i dole kaže vanredno ublažavanje kazne (...) ovo je pravni lek koji može iskoristiti samo stranka. To je u njegovom interesu. Komisija može podržati, dati mišljenje da je to dobro itd, ali ne može da predlaže. Inače, šta ćemo dobiti? Dobićemo na neki način predlog koji će biti odbačen. I šta je napravljeno - ništa. Nije pravni interes da komisija to traži, ali komisija ima na osnovu svih ovih činjenica itd, mogućnost da podrži i da daje na neki način svoje mišljenje zašto je potrebno pomilovanje ili vanredno ublažavanje kazne itd. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 4. decembar 2010.)

Pošto se radi ipak o težem zločinu, trebalo bi da se doda - 'u samom kontaktu sa porodicom, članom porodice nad kim je izvršen zločin'. Ako porodica prihvati to. (Lozanka Radoičić, Udruženje roditelja Vera, nada, ljubav, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

(...) pretpostavimo Subašić Munira je otkrila i njoj se sudi, i ti ćeš kazati ispred REKOM-a - ja tražim da se Subašić Muniri smanji kazna zato što je ona kazala za tu i tu masovnu grobnicu koja je vrlo važna za porodice nestalih. Ja tu dajem punu podršku. (Munira Subašić, Udruženje Pokret majki enklava Srebrenice i Žepe, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

Ja se u potpunosti slažem sa ovim predlogom da svjedoci, da im se ublaži kazna jer svi mi sa nestrpljenjem očekujemo da saznamo gde su naši najmiliji. (Milorad Trifunović, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih na Kosovu i Metohiji, kancelarija u Mitrovici, Mitrovica, Kosovo, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

Potpuno sam sigurna da bi se porodice žrtava složile sa ovim predlogom da REKOM da predlog da se ublaži kazna onome koji otkrije gde je masovna grobnica, ali mislim da to nije baš tako jednostavno jer se to verovatno u nekim zemljama krši sa zakonodavstvom tih zemalja. (Gordana Đikanović, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Pančevo, Srbija, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

(...) ja nisam za to da onaj ko otkriva zločin, koji je učinio zločin, i sada se javi da kaže o tome, pa da mu se ublaži kazna. To je u suprotnosti sa samim pravilima pravde. (Ymer Merlaku, Udruženje bivših političkih zatvorenika, Kлина, Kosovo, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

(...) pitanje o smanjenju kazne, ukoliko otkrije grobnicu masovnu ili pojedinačnu. Ja mislim da tu nema dileme ukoliko žrtve porodica pristanu na to, mislim da i danas imamo na delu smanjenje kazni za svedoke saradnike, pokajnike. (Ružica Spasić, Udruženje porodica nestalih i nasilno odvedenih lica srpske nacionalnosti, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o Nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

Po onome što smo mi videli u Makedoniji, praksa sa stimulativnim novčanim nagradama ne funkcioniše zato što je kod nas nagrada bila 500.000 ne znam čega i nismo dobili nikakve rezultate. Zbog toga sam skeptičan da je praksa nagrade dobra. (Branislav Jakimovski, Udruženje Nadež, Tetovo, Makedonija, Regionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodica žrtava o nacrtu statuta REKOM, Priština/Prishtinë, Kosovo, 17.decembar 2010.)

(...) vezano za stav (a), jer ovde se kaže, da komisija može da predloži sudu u slučaju procesuiranja kao olakšavajuću okolnost. Ne može to, jer komisija nije stranka u postupku, samo stranke u postupku mogu predlagati olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti u završnim rečima. (Daniela Milovanović, sudija, Okružni sud u Banja Luci, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Kad se u ovom prvom stavu kaže 'predloži da u slučaju da lice za koje komisija ima ozbiljne indicije da je izvršilo ratni zločin i druga kršenja ljudskih prava', ja bih tu rekao 'da u slučaju da lice za koje komisija ima osnove sumnje da je izvršilo ratni zločin, prizna izvršenje ratnog zločina ili drugo teško kršenje ljudskih prava, komisija će na njegov zahtjev u sudskom postupku koji bude vođen protiv njega ... u krivičnom postupku koji bude vođen protiv njega, dati preporuku da to služi kao olakšavajuća okolnost protiv njega.' I drugo, REKOM će u takvoj situaciji inicirati postupak pregovaranja o uslovima priznavanja krivnje u sudskom postupku.(Ibro Bulić, tužilac, Tužilaštvo za ratne zločine BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Po meni je bolje da se preformuliše. Ima mogućnost znači, ne kad se radi o osuđenom licu već, nego u fazi dok je on optužen, dok je u toku glavni pretres, da mu se izrekne blaža krivična sankcija od one koja je predviđena zakonom. (Daniela Milovanović, sudija, Okružni sud u Banja Luci, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) čekati tri godine da REKOM [uputi tužilaštvu], ako je došao do relevantnog saznanja koje upućuje na izvršioca krivičnog djela, čekati tri godine je jako dug period iz razloga što nam biološki dokazni materijal nestaje. Umiru svedoci, umiru osumnjičeni, optuženi. (Mira Smajlović, sutkinja, Sud BiH, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima o Nacrtu statuta REKOM, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)